

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ENSTİTÜSÜ**

**1948 ARAP-İSRAİL SAVAŞI: TARAFLARIN ASKERİ
GÜCÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sonia SULTANZADA

Enstitü Anabilim Dalı: Ortadoğu Çalışmaları

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Othman ALİ

ŞUBAT– 2021

TEZ ONAYI

Sonia SULTANZAD Atarafından hazırlanan 1948 Arap-İsrail Savaşı: Tarafların Askeri Gücü Üzerine Bir Araştırma adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: 15/12/2020

<u>(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı)</u>	<u>Kanaati</u>	<u>İmzası</u>
Doç. Dr. Othman Ali	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yetim	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. İsmail Numan Telci	Başarılı	

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../....

Prof. Dr. Tuncay KARDAŞ
Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin her hangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İmza

Sonia SULTANZADA

15.12.2020

ÖZET

Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

TezinBaşlığı: 1948 Arap-İsrail Savaşı: Tarafların Askeri Gücü Üzerine Bir Araştırma
TezinYazarı: Sonia SULTANZADA Danışman: Doç. Dr. Othman ALİ
Kabul Tarihi: 15.12.2020 Sayfa Sayısı: 9 (önkısım)+83 (tez)
Anabilim Dalı: Ortadoğu Çalışmaları
Bu çalışmada İsrail'in kurulmasını sağlayan faktörler in açıklanarak, Arap ülkelerinin askeri gücünün oluşumu ve 1948 Arap İsrail Savaşına etkilerini açıklamak amaçlanmıştır. Amaca uygun şekilde, çalışma üç ana bölümde hazırlanmıştır. İlk bölümde tarih içerisinde Filistin'e gerçekleştirilen Yahudi göçlerinden bahsedilerek, siyonizm ve siyonist hareketin doğuşu açıklanmıştır. Ardından Filistin'de İngiliz manda yönetiminin önünü açan 1917 yılındaki İngiltere Dışişleri bakanı Arthur James Balfour'un Deklerasyonu'na yer verilerek, deklerasyona karşı Filistinlilerin verdiği tepkiler ve 1922-1939 yılları arasında Filisnt İngiliz manda yönetimi uygulamaları ve bu dönemde yaşanan olaylara açıklık getirilmiştir. Ayrıca bu bölümde Filistin'de kurulan direniş örgütlerinden bahsedilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde 1936 yılında gerçekleşen İngiliz manda yönetimine karşı Filistin-Arap ayaklanmasına ve II. Dünya Savaşı sürecinde Filistin sorununa dünya ülkelerinin bakışına yer verilmiştir. Ayrıca bu süreçte kurulan Yahudi çeteleri ve faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son planında İsrail Devleti'nin kurulmasının resmi olarak önünü açan 1947 yılındaki İngiliz taksim planından bahsedilerek İsrail Devleti'nin kuruluşu açıklanmıştır. İsrail Devleti'nin kuruluşunun ardından İsrail ile Araplar arasında yaşanan 1948 Birinci Arap-İsrail Savaşı neden ve sonuçları ile yeralmıştır. Sonuç olarak Arap Kudüs Büyük Müftüsü (Arap Filistinlilerin dini lideri) liderliğindeki Filistinliler ve Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Suudi Arabistan güçlerinden oluşan Arap ülkelerinin askeri güçleri; yeni kurulan İsrail Devleti'ne karşı, aralarındaki siyasi rekabet, birlikte hareket edememe , tutarsızlık vb. nedenlerden dolayı başarı gösterememişlerdir. İsrail savaşı kazanmış ve hatta topraklarını genişletmiştir. Filistin'de savaştan sonra neredeyse hiç toprak kalmamıştır. Yaklaşık yarım milyon Filistinli korkudan kaçmış veya savaş sırasında İsrail tarafından ele geçirilen topraklardan çıkmaya zorlanmıştır.
Anahtar Kelimeler: Arap Ülkelerinin Askeri Gücü, I. Arapİsrail Savaşı, Siyonizm, Yahudi, Filistin, Filistin Meselesi

ABSTRACT

Sakarya University, Middle East Institute Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: 1948 Arab-Israeli War: A Study Of The Military Power of The Parties	
Author: Sonia SULTANZADA	Supervisor: Assoc. Dr.Othman ALİ
Acceptance Date: 15.12.2020	Nu. of pages: 9 (pre text) + 83(thesis)
Department: Middle Eastern Studies	
This study aims to explain the factors that led to the establishment of Israel and to explain the formation of the Arab Army and its effects on the 1948 Arab-Israeli War. The aim of the study is covered in three main sections. In the first chapter, the Jewish migration to Palestine is mentioned in history and Zionism and the birth of the Zionist movement are explained. The Declaration of Arthur James Balfour, the British Secretary of State in 1917, which paved the way for the British Mandate administration in Palestine, was further clarified by the reactions of the Palestinians against the declaration and the practices of the British Mandate administration between 1922 and 1939. In addition, this section mentions resistance organizations and leaders established in Palestine. In the second part of the research, the Palestinian-Arab uprising against the British Mandate rule, which took place in 1936, and II. In the process of World War II from the perspective of the countries of the world on the Palestinian issue have been given. In addition, Jewish terrorist organizations and activities established during this process have been mentioned. The third and final plan of the study mentioned the British Partition Plan of 1947, which officially paved the way for the establishment of the state of Israel, and explained the establishment of the state of Israel. The first Arab-Israeli War of 1948 between Israel and the Arabs after the establishment of the state of Israel was involved with the causes and consequences. As a result, the Arab Army, led by the Arab Grand Mufti of Jerusalem (the religious leader of the Arab Palestinians) and the forces of Egypt, Iraq, Jordan, Lebanon, Saudi Arabia; opposed to the newly formed state of Israel, the political rivalry between them, the inability to act together, the inconsistency, etc. they have failed for reasons. Israel has won the war and even expanded its territory. There was almost no land left in Palestine after the war. About half a million Palestinians have fled in fear or been forced to leave territory seized by Israel during the war.	
Keywords: Arab Army, Arab-Israeli War, Zionism, Jewry, Palestine, Palestinian Issue	

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLO LİSTESİ.....	vii
HARİTA LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM 1: SİYONİZMİN DOĞUŞU VE FİLİSTİN MESELESİNİN ORTAYA ÇIKMASI	3
1.1. Tarihte Gerçekleşen Filistin'e Yönelik Yahudi Göçleri.....	3
1.2. Siyonizmin Tanımlanması.....	6
1.3. Siyonizm'in Doğuşu ve Siyonist Hareketlerin Kuruluşu.....	8
1.4. 1917 Balfour Deklarasyonu.....	10
1.4.1. Balfour Deklarasyonu'na Filistin Tepkisi	13
1.4.2. Filistin'de İngiliz Manda Dönemi (1922-1939)	16
1.5. 1948 Öncesi Filistin Direniş Örgütleri	18
2. BÖLÜM 2: FİLİSTİN'DE DİRENİŞ VE YAHUDİ ÇETELERİN FAALİYETLERİ.....	21
2.1. 1936 Filistin- Arap Ayaklanması	21
2.2. İkinci Dünya Savaşı'nda Filistin Sorunu.....	29
2.3. Yahudi Çeteler ve Faaliyetleri.....	38
2.3.1. Haganah	41
2.3.2. Irgun.....	42
2.3.3. Stern.....	43

3. BÖLÜM 3: İSRAİL DEVLETİ’NİN KURULUŞU VE BİRİNCİ ARAP-İSRAİL SAVAŞI	44
3.1. İngiliz Taksim Planı (1947) ve İsrail Devleti’nin Kuruluşu (1948).....	44
3.2. 1948 Birinci Arap İsrail Savaşı	50
3.2.1. Savaş Öncesi Bölgenin Durumu	50
3.2.2. Savaşın Başlaması	53
3.2.3. Savaşın Amacı	57
3.2.4. Arap – İsrail Savaşında Tarafların Askeri Gücü.....	58
3.2.4.1. İsrail’in Askeri Gücü	58
3.2.4.2. Arapların Askeri Gücü.....	61
3.2.5. Savaşın Sonucu ve Yapılan Antlaşmalar	66
3.2.6. Savaşın Kaybedilme Nedenleri.....	71
4. SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	77

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yishuv Kuvvetleri	60
Tablo 2: Arapların Askeri Gücü	63

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. 29 Kasım 1947’de Kabul Edilen BM Filistin Bölünme Planı Haritası.....	47
Harita 2. Savaş Öncesi ve Sonrası Filistin ve Yahudi Topraklarının Dağılımı	68

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
Hz	: Hazreti
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
UNSCOP	: United Nations Special Committe on Palestine (Filistin Özel Komitesi)
yy	: yüzyıl

GİRİŞ

Yahudiler asırlar boyunca Hristiyan Avrupa’da asırlarca dışlanarak yaşamışlardır. Hiçbir Avrupa ülkesinde eşit haklara sahip olmayarak, ikinci sınıf vatandaş olarak değerlendirilmişlerdir. Yaşanan modernleşme ile kilise etkisini kaybetmeye başlayınca Yahudilere yönelik kısıtlımlar kalkmaya başlamıştır.

Birinci Dünya savaşı dönemlerinde savaş sürmekteyken (1914-1918) bir taraftan da Yahudilerin yurt edinme meselesi gündeme gelmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, Uluslararası Siyonist Hareketi lideri Lionel Walter Rothschild’ebir mektup yazarak İngiliz Hükümeti’nin Filistin’de bir Yahudi Devleti kurma fikrine katkı verdiğini yazmıştır. Bu fikre Fransa, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) destek vererek, İsrail Devletinin kurulmasına dair ilk resmî girişimler başlamıştır. Sonrasında ise Filistinli Arapların kaderi değiştiren İngiliz manda yönetimi Filistin’in yönetimini üstlenmiştir. Bu yönetimin başarısız uygulamaları, Arap-Yahudi çatışmalarını körüklemiş ve İsrail Devleti’nin kurulmasının önünü açmıştır.

İsrail Devleti son İngiliz askeri birliklerinin Kudüs’ü terk ettiği gün olan 14 Mayıs 1948 gecesinde bağımsızlığını ilân edince beş Arap devleti (Mısır-İrak-Suriye-Ürdün- Lübnan) İsrail’e karşı savaş ilân etmişlerdir (15 Mayıs 1948). Böylelikle I. Arap-İsrail savaşı başlamıştır.

Arap devletlerin temel amacı; Yahudi devletinin ortaya çıkışını durdurmak ya da başlangıçta onu yok etmektir. Arap devletleri bunu, Birleşmiş Milletler tarafından Yahudilere ayrılan bölgenin tüm veya büyük bölümlerini fethederek gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. İsrail ise; ABD’nin desteği ile İngiltere ve Batı Avrupa devletleri tarafından yeni kurulan İsrail’in tanınmasını sağlamayı amaçlıyordu.

Savaşın başlangıcında iki tarafında 30.000’den fazla askeri bulunmakla birlikte, savaşın sonunda İsrail’in 108.500’e ve Arap ülkelerinin ise askeri güçleri 60.000’e yükselmiştir. Araplar savaşın ilk günlerinde önemli toprakları alarak üstün konuma geçmişlerdir fakat bu üstünlük uzun sürmemiştir. İsrail Arapların ele geçirdiği toprakları da alarak üstünlüğü sağlamayı başarmıştır.

Bu çalışmada İsrail'in kurulmasını sağlayan faktörler açıklanarak, Arap ülkelerinin askeri gücünün oluşumu ve 1948 Arap İsrail Savaşına etkilerini açıklamak amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda çalışmaya Filistin'e yönelik gerçekleşen tarih içerisindeki Yahudi göçlerinden bahsedilerek başlanmış, Yahudilerin en eski tarihlerde Filistinden neden kovuldularını ve bu acının yüzyıllar boyunca nasıl hafızalarından silinmeyerek gelecek nesillere aktardıklarını anlatılmıştır. Diğer taraftan Arapların topraklarını kaybetmemek için yaptıkları mücadeleleri, seslerini duyurmak için çabaladıklarında dış güçler tarafından nasıl bastırıldıklarını açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada sadece 1948 yılında yaşanan Arap-İsrail savaşı anlatılmak istenmemiştir. Çünkü bu savaşa gelene kadarki süreç ve Filistinli direnişçilerden bahsedilmiştir. Bunların yanında Yahudi çetelerinde değinilmiş ve yaptıkları eylemlerden bahsedilmiştir.

Bu çalışmada Filistin topraklarında Yahudi Devletinin nasıl kurulduğundan adım adım açıklanmaya çalışılmış, İsrail Devletinin kurulması altındaki siyonizmin ve anti-semitizm'in etkisini, Filistinli Arapların ve Arap Dünyasının bu süreçteki tutumunu, savaşa giden yolda alınan yanlış kararları, Birbirleriyle çatışmaktan gözleri önünde olup bitenleri görmeyen Arap liderlerini, Filistinli Araplar arasından çıkan kahraman liderleri, Yahudilerin ve İngiliz Manda yönetiminin savaş öncelerindeki ikili politikası anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca İsrail Devleti'nin kurulmasının resmi olarak önünü açan 1947 yılındaki İngiliz taksim planından bahsedilerek İsrail Devleti'nin kuruluşu açıklanmıştır. İsrail Devleti'nin kuruluşunun ardından İsrail ile Araplar arasında yaşanan 1948 Birinci Arap-İsrail Savaşı neden ve sonuçları ile yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: SİYONİZMİN DOĞUŞU VE FİLİSTİN MESELESİNİN ORTAYA ÇIKMASI

1.1. Tarihte Gerçekleşen Filistin’e Yönelik Yahudi Göçleri

Yahudi ırkının Filistin’e göçleri M.Ö. 141’de Makedonya kralına karşı ayaklanıp yeni bir Yahudi devleti kurulmasıyla başlamıştır. Fakat söz konusu devleti Roma İmparatorluğu M.S. 70 yılında ortadan kaldırmıştır. Romalılar Yahudilerin Kudüs’deki Kutsal Mabetlerini yıkmıştır. Böylece Yahudiler dünyanın dört bir yanına sürgün edilmiştir¹.

Filistin M.S. 638 yılında Hz. Ömer döneminde Müslüman topraklarına katılmıştır. Bu dönemde Filistin’de Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler birlikte yaşayan adaletle yönetilen eşit haklara sahip olan bir yönetime sahiptir.1099 yılına gelindiğinde Haçlı ordusu Kudüs’ü işgal etmiş ve “Kudüs Latin Krallığı” kurulmuştur. 1187 yılında Selahaddin Eyyubi Haçlıların krallığını yıkmış ve Filistin’de siyasi güç tekrardan İslam âlemine geçmiştir. Eyyubi İslam’ın emri olan hoşgörülü davranma ilkesine dayanarak tüm Yahudileri eski topraklarında yaşamaya davet etmiş ve dünyanın dört bir yanına dağılan Yahudiler davete icap ederek Kudüs’e göç etmeye başlamıştır. Eyyubilerin çöküşüyle 1250 yılında Memlük Devleti kurulmuştur. Devletin sınırları Mısır ve Hicazı da kapsamaktadır. Kudüs merkezde olmak üzere bölgede yaşayan Yahudiler için sıkıntılı zamanlar geçirmektedir, çünkü Memluk Devleti Yahudilere Eyyubiler kadar iyi niyetli ve adil davranmamaktadır. Yahudiler hor görülerek kısıtlamalar getirilmekteydiler.1517 yılında Osmanlı Devleti hükümdarı Yavuz Sultan Selim, Memlülklerle sefer düzenlemiş ve Ridaniye Savaşında zafer kazanmıştır. Böylece Mısır, Filistin, Suriye Türk toprakları olmuştur. Osmanlı Devleti hem İslam’ın buyruğu gereği hem Türk töresine yakışacak şekilde davranarak Yahudilere güzel ahlakla davranmış, onları tekrar Filistin’e davet etmiş haklarının Osmanlı Devleti’nin teminatı altında olduğunu ifade etmiştir. Asırlarca

¹ Sevda Örucü, “Yahudi Diyazporası’nın Filistin’e Göçü ve İsrail Devletinin Kuruluşu”. **Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2018, s.203-209.

Osmanlı Devleti buraya barış ve huzur getirmiş, adaletle yönetmiştir. Buradaki ırklar Osmanlı egemenliğinde kardeşçe yaşamıştır².

1789 yılında Fransız İhtilali gerçekleşmiştir. Neticesinde milliyetçilik akımı Fransa başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde yayılmaya başlamıştır. 19.yy'a gelindiğinde Milliyetçilik akımı güçlenen etkisiyle Fransa, İtalya, Almanya ve Balkanlardaki Slavlar, Rusya gibi devletler Yahudilere karşı tutumlarını değiştirmeye başlamışlardır. Yahudilerin varlığı bu ülkelere artık endişe vermektedir. Bu endişeden kurtulmak için Yahudi temizliği yapmaya karar vermişlerdir. Yahudiler ise bu esnada milliyetçilik akımına kendilerini kaptırmış ve eski toprakları olan Kudüs'e geri dönmeyi istemektedirler.

19.yy'da Avrupa'da "Anti-Semitizm" denilen bir grup oluşmaya başlamıştır. Antisemitistler Yahudilerin Avrupa'dan uzaklaşması gerektiğini savunmuş onları ülkeleri için tehdit olarak görmüştür. Bu yüzden Yahudilerin Filistin'de devlet kurmalarına yardım etmek istemişlerdir. Ünlü Yahudi Theodor Herzl Siyonizm ruhunun doğması için çabalarken antisemitistler Yahudi ırkından nefret etmesine rağmen Siyonistlere yardım etmiştir. Böylece topraklarını Yahudilerden temizleme fırsatı yakalamışlardır. Bu ve bunun gibi birçok neden Yahudi göçlerinin Filistin'de artmasına sebep olmuştur.

Yahudi göçlerinin artmasına sebep olan en önemli devletlerden biri Çarlık Rusyası'dır. O dönemde Rusya'da Yahudiler sevilmez ve ikinci sınıf vatandaşı olarak muamele görmektedir. 1881 yılında Çar II. Aleksander öldürülmüştür. Ölümün ardından Çarlık Rusya'sında Yahudi düşmanlığı giderek artış göstermiştir. Yahudi olduğu tespit edilenler öldürülmekte ve saldırıya uğramaktaydı. Esnaflar ise Yahudilere mal satmak istemiyordu. Daha fazla bu işkencelere bu azaplara dayanamayan Yahudiler "Aliyah"³ dalgasını gerçekleştirmiştir, böylece ilk büyük çapta göç başlamıştır. Göç 1881-1891 yılları arasında gerçekleşmiştir. Yaklaşık 5000 Yahudi Filistin'e göç etmiştir. Filistin'de Yahudi

² Sedat Kızıloğlu, İsrail Devleti'nin Kuruluşuna kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi". **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt 2, Sayı 1, 2012, s.42-44.

³ Aliyah kelimesi kitleler halinde kalabalık bir grup şeklinde Filistin'e göç eden Yahudiler anlamına gelmektedir (Kızıloğlu, s.50-51).

sayısı giderek artış kaydetmiştir. Kaynaklara göre 1800'lerin ortası 1900'lerin başında Filistin'e toplam 34.000 Yahudi göçü olmuştur⁴.

Yeni bir Aliyah ise 1892 de Rusların yeniden zulme başlamalarıyla gerçekleşmiştir. Bu sefer Yahudiler Avrupa'nın çeşitli bölgelerine ve Amerika'ya göç etmişlerdir. Bu bölgelerde Yahudi nüfusu Birinci Dünya Savaşına kadar 3 milyonu bulduğu bilinmektedir. Büyük çaptaki Yahudi göçlerinden Osmanlı Devleti'nde nasibini almıştır. Osmanlı Devleti daha sonrasında oluşabilecek sıkıntılar için tedbir almaya başlamıştır. Yahudilerin Filistin'de toprak alma ve mal sahibi olma taleplerine yasaklar ve kısıtlamalar getirmiştir. Kudüs'e yapılan hac ziyaretlerinde gerekli gördüğü önlemleri almıştır. Osmanlı azınlıkta olan Yahudileri kontrol etmeye çalışırken bu seferde Yahudi göçlerine karşı çıkan Araplarla baş etmeye çalışıyordu. Diğer taraftan da Mısır yüzünden İngilizlerle uğraşan Osmanlı Devleti tüm bu sorunlardan nasıl kurtulacağını düşünüyordu. Osmanlı Devleti tüm bu sorunlarla uğraşırken, bu fırsat bilen dış güçler Filistin'de "Dünya Siyonist Teşkilatı'nı" kurdu.

28 Haziran 1914 tarihi dünyanın kaderini değiştirdiği gibi Yahudiler içinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarih Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı tarihtir. Osmanlı'nın tüm kısıtlamalarına rağmen Yahudiler savaş zamanlarında göç politikasını daha da çok arttırmıştır. Filistin'deki Yahudi nüfusu 50.000 civarını bulmuştur. Bazı kaynaklar ise 85.000 civarında olduğunu savunmaktadır.

Göçlere hız kazandıran bir diğer etken Almanya'da iktidara gelen "Nazi Partisi" olmuştur. Naziler Yahudilere karşı büyük bir nefret besliyor onlara her türlü eziyeti yapıyordu. Bu seferde Almanya'daki Yahudiler Filistin'e göç dalgası başlatmıştı. Manda yönetimi 290.000 Yahudi'nin göçüne onay verdi. Böylece 1.418.619'luk Filistin nüfusunun 895.159'u Araplar, 399.808'ini Yahudiler oluşturmuş oldu. Yüzdelik dilime göre %63,1'e %28,2 olan Arap-Filistin nüfusuna baktığımız zaman göçlerin ne kadar çok artış gösterdiği gözler önüne serilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı başlamasıyla birlikte Araplar lidersiz kalmışlardı. Bu boşluktan faydalanmak isteyen Siyonistler vakit kaybetmeden harekete geçtiler. Siyonist Yahudiler

⁴ Besalel, s. 93.

Manda yönetimiyle iyi geçiniyormuş gibi davranarak göçmenleri Filistin topraklarına gizliden ve açıktan sokmaya devam ettiler. Göçlerde güzergâh olarak Türkiye'nin kullanıldığı zamanlar olmuştur. Türkiye savaş yıllarını tarafsız politika izleyerek geçirmiştir. Türkiye göç mevzusunda hem Filistin'i zor durumda bırakmak istememiş hem de Almanya'nın dikkatini bir anda kendisine çekmek istemiştir. Bu yüzden istemese de Yahudi göçmenlere kapılarını açmıştır. 3 Ekim 1940 tarihli 6/4564 sayılı kararname ile İngiltere ve Fransa pasaportu bulunan Yahudilerin Türkiye'de kalmamaları ve transit geçmeleri şartıyla göçmenlere izin verilmiştir. 230 Yahudi'nin transit geçişi sağlanmıştır. Bu durumdan kaynaklanarak "Sohnut" resmî makamların izniyle Türkiye'de bir temsilcilik açmıştır. Başına ise Haim Barlas getirilmiştir. Türk Hükümeti göç etmek isteyen Yahudilerin bireysel ve toplu müracaatlarını genellikle onaylamıştır. Haim Barlas bunun için Türkiye'ye teşekkür mektubu yazmıştır.

1941 yılına gelindiğinde Romanya'daki Yahudi olayları patlak vermişti. Romanya'da Yahudiler geç saatlerde evde olmak zorundaydılar. Bazı günlerde dışarı çıkma yasağı getirilmişti. Sarı yıldız taşıma zorunluluğu getirilmiş, sosyal haklar ellerinden alınmıştı. Buradaki Yahudiler göç etme kararı almıştır. Türkiye'yi Transit yol olarak kullanarak küçük bir motorla Karadeniz'den Filistin'e kaçak yollarla geçmeyi planladılar. Böylece Dünya kamuoyunun dikkatini çekecek "Struma Olayı"⁵ gerçekleşecekti.

Yahudi göçleri 1948 yılında İsrail'in kurulmasına kadar hatta İsrail kurulduktan sonra da hiç bitmeden devam etti.

1.2. Siyonizmin Tanımlanması

1948 yılında Filistini işgal ederek kurulan İsrail Devletinin kurulmasının başrol oyuncusu siyonizm felsefesidir. Bir siyasi hareketi araştırırken ortaya çıkma sebebi, ortam, koşullar,

⁵ Struma Olayı Romanya'dan Filistin'e göç etmek için harekete geçen Yahudileri bindiği geminin adıdır. Bakımsız ve tehlikeli olan gemi İstanbul açıklarında motoru bozulmuş ve kontrole alınmıştır. Geminin tekrar yola çıkması imkânsızdır. Bu yüzden geminin tamirati gerçekleşene kadar bekletilme kararı alınmış ve yolcuların yeme içme gibi ihtiyaçlarını Türkiye karşılamıştır. Fakat gemi bakımı oldukça uzun sürdü. Çünkü gemi aşırı derece kötü durumdaydı ve yolcular olanaksızlıklardan hastalanmaya başlamıştı. Gemide salgın artıyordu. Geminin tamiri yapılmıştı ancak bu seferde diplomasiye takılmıştı. İstanbul da bekleyen gemide bir yandan hava şartları bir yandan hastalıklar yüzünden ölümler yaşandı. Struma gemisi çok geçmeden battı.

tarihi geçmiş ve zorunlulukları göz önünde bulundurması gerekir. Bu yüzden öncelikle siyonizmin temellerini, siyonizmin doğuşunu ve ilk siyonist hareketlerin açıklanması gerkeli görülmüştür.

Siyon⁶ ismi, Ahd-i Atik'te⁷ Kral Davud⁸ tarafından fethedilen krallığın merkezi Kudüs şehrine verilmiştir. Anlamı zaman içindetüm İsrail topraklarına yayılmıştır. Siyonizm kelimesinin karşılığı “Siyon Dağı” olarakta bilinmektedir. Siyon kelimesinden gelen siyonizm ise “Yahudilerin Tarihi Topraklarına Dönüşü” anlamına gelen Filistin’de bir Yahudi Devleti oluşturmayı amaçlayan politik harekettir⁹.

19. yy. sona ererken Doğu Avrupa’da beliren siyonizm zamanla tüm dünya Yahudilerine yayılmıştır. Siyonizm veya eski adıyla Siyon 150 yıllık bir siyasi harekettir. Yahudiler yaklaşık iki bin yıl önce eski ata toprakları Filistin’den sürgün edilmesinden sonra uzun yıllar boyunca bu topraklara geri dönme hayalleri kurmuşlar ve yıllarca bu hayallere tutunarak dini siyasi kimliklerini korumaya çalışmışlardır. Bu kararlılıkları ve iradeleri sayesinde siyonizmin tohumlarını atmışlardır. Siyon tepesi vaadedilen topraklara olan sevgi ve hasretin sembolü olmuştur. Amaçları tarihi vatanları Filistin’de bağımsız bir Yahudi Devleti oluşturmak olan söz konusu siyonistlerin devletlerinin güvenliklerini sağlanmalı, sosyal ve kültürel açıdan desteklenmelidir. Ancak bu hareket aniden çıkmamalı yavaş ve emin adımlarla ilerlemesi gerekmektedir.

Siyonizm ideolojisinin izlerine 11. asırda İspanya da rastlamaktadır. Yahudi filozof ve şair Yehuda Halevi (1075-1141) Halevi’nin eseri olan “Siyon’a” şiirinde atalarının vatanına hasret kalmak konusunu işlemiştir. İşte Halevi ve onun gibi Kudüs’e hasret kişiler yüzünden Filistin’de bir İsrail Devleti kurulmuş, günümüzde bile siyonist hareketlerine devam ederek Orta Doğu’nun kanayan yarası olmuştur.¹⁰

⁶Kudüs şehrinin inşa edildiği tepelerden birisi olan siyon kelimesi, mecazi olarak “tanrı’nın konutu”, “tanrı’nın halkı” anlamında gelmektedir.

⁷Ahd-i Atik, Kur’an-ı Kerim’de ehl-i kitap olarak tanımlanan yahudi ve hristiyanların kutsal saydığı kitapların bir bölümünü ifade etmektedir.

⁸ Hazret-i Dâvûd - aleyhisselâm - Kudüs’te doğmuştur. Kendisine hem peygamberlik hem de hükümdarlık verilmiştir. O’na İbrânî lisânıyla Zebûr indirilmiştir.

⁹Ahmet Yaman, Siyonizm, **TDV DIA**, <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/37/C37012276.pdf> , s. 339.

¹⁰Elşen Gurbanov, “Tarihten Günümüze Siyon Aşkı ve Siyonizm Türleri”. **İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi**, Sayı 2, 2018, s149.

1.3. Siyonizm'in Doğuşu ve Siyonist Hareketlerin Kuruluşu

Yahudiler, Hristiyan Avrupa'da asırlardır dışlanarak varlık sürdürmüşlerdir. 20.yy'a kadar neredeyse hiçbir Avrupa ülkesinde eşit haklara sahip görülmemiş ikinci sınıf vatandaş olarak görülmüşlerdir. Hristiyanlar Yahudileri Hz. İsa'nın katilleri olarak gördüğü için onlara her zaman mesafeli davranmışlardır. 19.yy'da modernizm ile birlikte Avrupa'nın katı Hristiyan kimlikleri yumuşamış kilise etkisini kaybetmeye başlamıştır. Yahudilere getirilen kısıtlamalarda yavaş yavaş kalkmaya başlamıştır¹¹.

Avrupa'da baskı altında yaşayan Yahudiler kendilerini vadedilmiş topraklara ulaştıracak modern bir yol gösterici lider bulma gayretine düşmüşlerdir. Bu lider siyonizmin babası olarak da nitelendirilen Theodor Herzl olmuştur. Herzl, 21 Mayıs 1860'da Budapeşte'de doğmuştur. Esasen Macar Yahudisi bir Avusturyalı olan Herzl 19.yy'da "Siyonist Hareket'i" başlatmıştır¹².

Siyonizmin siyasal bir düşünce haline gelmesini sağlayan ilk kişi ise bir Rus yahudisi olan Natham Birnbaum olmuştur. Birnbaum, yayınladığı "Kendi Kendine Kurtuluş" isimli derginin 1 Nisan 1890 tarihli sayısında siyonizmin Yahudileri Filistin'e yerleştirmeyi amaçlayan ve Yahudi üyelerden oluşan bir siyasi parti olduğunun vurgulamıştır. Söz konusu terim, az zaman içerisinde ilgi görmüş ve Yahudi milliyetçilerince telaffuz edilmeye başlamıştır. Tevrata göre Yehova kutsal toprakları kıyamete değin İbrahim peygamber ve onun soyundan gelenlere tahsis etmiştir. Söz konusu inanış Yahudileri siyon olarak isimlendirdikleri Kudüs ve çevresine geri dönmek ve sonra da üstün Yahudi neslini bütün dünyaya hâkim kılmak yönünde bir hedef tayin etmişlerdir. Siyonizm, söz konusu amaçları elde etmek isteyen emperyalist ve ırkçı Yahudi milliyetçiliğine verilen isimdir.

Bir Yahudi Devleti'nin oluşturulması düşüncesini ilk kez ortaya atan Boşnak bir Haham olan Yehuda Alkalay olmuştur. Alkalay ile birlikte siyonizm bir devlet kurma hedefine doğru yönlendirilmeye başlanmıştır. 1894 tarihine gelindiğinde Fransız ordusunda yüzbaşı rütbesiyle görev alan Yahudi Alfred Dreyfus, Almanların lehine casusluk yaptığı

¹¹Karl Marx, **Kapital**, Cilt I, (Çev. A. Bilgi), Ankara: Sol Yayınları, 1997, s.16-17.

¹²Shlomo Sand, **Yahudi Halkı Nasıl İcat Edildi? Kitabı Mukaddes'ten Siyonizme**, İstanbul: Doğan Yay, 2011, s.141.

öğrenilmiş fakat bunu belirleyecek ordunun elinde delil bulunamamıştır. Yahudi olduğu için Dreyfus'a karşı bir güvensizlik oluşmuş ve ordudan atılmıştır. Bu hadise Fransa'da antisemitizm¹³ grubunun oluşmasına sebep olmuştur. Bu grup Yahudileri Fransa da istemediklerini, ülkelerine tehdit olarak gördüklerini savunmuşlardır. Bundan dolayı Herzl Filistin'de Yahudi Devleti kurulması gerektiğini 1896'da "Yahudi Devleti" (Der Judenstaat) başlıklı eserinde yazmıştır. Herzl bu amaç doğrultusunda uluslararası dikkati çekebilmek için ilk olarak zengin yahudilerden yardım istemiştir. Bu yardım teklifi olumsuz sonuçlanması üzerine hayal kırıklığı yaşayan Herzl umduğunu halkta bulmuştur. Halk bu fikri çok heyecanlı ve istekli karşılamıştır. Herzl bu umutla hiç vakit kaybetmeden kongre yapmak için hazırlıklara başlamıştır¹⁴.

27 Ağustos 1897'de İsviçre'nin Basel şehrinde "Birinci Siyonist Kongresi" bir araya gelmiştir. Kongreye 200'den fazla delege katılmıştır. En fazla katılım yapan Rusya olmuştur. Bu kongre ile "Dünya Siyonist Teşkilatı'nın" temelleri atılmıştır. Teşkilatın başına Theodor Herzl'in getirilmesine kararlaştırılmıştır. Kongrede siyonist hareketinin amaçlarını, amaca erişmek için gereken unsurları ve söz konusu unsurları kullanacak bir yürütme heyeti saptanmıştır¹⁵.

Herzl alınan kararlar doğrultusunda harekete geçmiş ve ilk icraatı Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit ile iletişime geçmek olmuştur. Çünkü hedef Filistin'de Yahudi devleti kurmaktır. Filistin o tarihte Osmanlı Devleti'ne bağlıdır. Bu sebeple Herzl 1896-1902 tarihleri arasında İstanbul'a beş defa gelmiştir. Herzl, yurtlarının hudutlarını "Kuzeyde Kapadokya Dağlarından Güneyde Süveyş Kanalına kadar olan alanı kapsamalıdır. Davut ve Süleyman'ın Filistin'i olmalıdır" şeklinde ifade etmiştir. Bu hudutlar Kitab-ı Mukaddes'in¹⁶ belirlediği Filistin coğrafyasıdır. Herzl, bu görüşmelerden olumlu sonuç alamamıştır. II. Abdülhamit ise Filistin'i korumak için tedbirler almaya başlamıştır. Yahudilerin toprak almasını engelleyen kanun çıkarmıştır. Bunun üzerine Herzl

¹³Yahudilere karşı düşmanca duygular besleyen ve ayırt edici tedbirler alınmasını isteyenlerin görüşü veya tutumu.

¹⁴ Mimi Kemal Öke, **Siyonizm'den Uygarlık Çatışmasına Filistin Sorunu**, İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002, s. 22; Türel Yılmaz, **Uluslararası Politikada Ortadoğu**, Ankara: Barış Platin Yayınevi, 2009, s.34.

¹⁵ Garbis Altınöğlü, **Filistin-İsrail Dosyası**, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2005, s. 485; Mim Kemal Öke, **Siyonizm ve Filistin Sorunu**, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011, s. 41; Öke, *Siyonizm'den Uygarlık*, s. 36.

¹⁶Kitâb-ı Mukaddes, Hristiyanların dinî alanda otorite olarak saydıkları, Yahudilerin kutsal kitabını da içeren yazılar koleksiyonuna verdikleri addır.

“Siyonizmin amacına ulaşabilmesi için Osmanlı’nın dağılmasını beklemeliyiz” demiştir. Osmanlıdan sonuç alamayan siyonistler yönünü İngilizlere çevirmişlerdir. İngilizler siyonizme karşı oldukça sıcak bir yaklaşım sergilemiştir¹⁷.

Herzl’in ölümünün ardından, Batıdaki en etkin siyonist Haim Weizmann olmuştur. Rus Yahudisi olan Weizmann 1910’da İngiliz vatandaşlığına geçmiştir. En önemli icraatı Arthur Balfour, Winston Churchill ve Lloyd George gibi etkili isimlerin siyonizme sıcak bakmalarını sağlamasıdır. Siyonizmin gelişimine katkı sağlayan bir başka isim Herbert Samuel’dir. Samuel 1916’da Fransa ile İngiltere’nin gizlice imzaladığı “Sykes-Picot Anlaşması”¹⁸ uyarınca Suriye’nin Fransa’ya verilmesini desteklemiş ve bunun için çabalamıştır. 1916 yılına gelindiğinde siyonizme destek veren Lloyd George başkan, Arthur Balfour ise dışişleri başkanı olmuştur. Bu siyasi adımlar siyonist hareketlerin artık somut olarak faaliyete geçmesine sebep olmuştur¹⁹.

1.4. 1917 Balfour Deklarasyonu

Birinci Dünya Savaşı henüz sürmekteyken (1914-1918) bir taraftan da Yahudilerin yurt edinme meselesi gündeme gelmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, Uluslararası Siyonist Hareketi lideri Lionel Walter Rothschild’e²⁰ bir mektup yazmıştır. Bu mektupta İngiliz Hükümeti’nin Filistin’de bir Yahudi Devleti kurma fikrine katkı verdikleri yazmaktadır. Bu fikre destek veren diğer ülkeler ise Fransa, İtalya ve Amerika olmuştur.

Balfour Deklarasyonu yayınlandığı zamanda Filistin’de Arap nüfusu 600.000, Yahudi nüfusu ise 56.000’dir. Deklarasyonda Filistinli Arapların tüm haklarının korunacağı da yazmaktadır²¹. Fakat burada bir mantık hatası bulunmaktadır. Balfour hem Filistin topraklarını Yahudilere vadediyor hem de Arap halkının tüm haklarının teminat altında

¹⁷ Vedi Evsal, **Ortadoğu’da Oruçlu Günler Savaşı**, İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1975, s. 253; Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu*, s. 49.

¹⁸ Sykes-Picot Antlaşması, Fransa ile İngiltere tarafından 16 Mayıs 1916 yılında Ortadoğu topraklarının paylaşılması amacıyla gizlice imzalanmıştır.

¹⁹ İsmail Köse, “The Lloyd George Government of the UK: Balfour Declaration the Promise for a National Home to Jews (1916-1920)”. **Belleten**, Cilt 82, Sayı 294, 2018, s. 749.

²⁰ Lionel Walter Rothschild, Baron De Rothschild, (8 Şubat 1868-27 Ağustos 1937), Britanyalı banker, siyasetçi, zoolog ve Rothschild Ailesi Mensubu. Britanya’nın en zengin ve etkili yahudilerinden olmuş ve avam kamarası’nda 11 yıl kadar vekillik yapmıştır.

²¹ Ribhi Halloum (Abu Firas), **Belgelerle Filistin**, İstanbul: Alan Yayıncılık, 1989, s. 160-161.

olacağının sözünü veriyordur. İki tarafında tepkisini çekmek istemeyen Balfour'un kısa sürede niyeti belli olmuş ve 2 Kasım 1917'de "Balfour Deklarasyonu" resmen ilan edilmiştir. Bu tarihe kadar Osmanlı'ya bağlı olan Filistin'i İngiliz General Sir Edmund Allenby, Birinci Dünya Savaşı'nda Suriye ve Filistin'deki Britanya harekâtını yönetmiştir. 9 Aralık 1917'de Kudüs'ü zapt ederek "Kudüs Fatihi" unvanını almıştır. 19-21 Eylül 1918'de iki Osmanlı ordusunun tamamen yok edilmesiyle sonuçlanan Megiddo Muharebesi'nde uyguladığı süratli piyade ve süvari taktikleri, İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların geliştirdiği Yıldırım Savaşı (Blitzkrieg) yönteminin öncüsü olarak kabul edilmektedir²².

Allenby, Sandhurst'deki Kraliyet Askeri Okulu'nda eğitim görmüştür. 1882'de Inniskilling Dragoons adlı süvari birliğine katılarak Bechuanaland (1884-1885) ve Zululand'de (1888) savaşmıştır. 1889-1902 arasında II. Boer Savaşı'na katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda bir süvari tümenini Fransa'ya götürmüş ve orada III. Ordu komutanlığına getirilmiştir (Ekim 1915). Nisan 1917'de, Arras'daki savaşlarda önemli fayda sağlamıştır.

29 Haziran 1917'de Mısır Seferi Kuvvetleri komutanlığına atanmıştır. Süvari ve hareketli birliklerin kalıplaşmış savaş taktiklerinde yaptığı değişiklikler şaşkınlık uyandırmıştır. 1917 Ekim ayı sonunda başlattığı taarruzla Birüssebi ve Gazze'yi ele geçirmiştir. Gazze'deki karargâhından Cemal Paşa yönetimindeki Osmanlı kuvvetlerine karşı genel taarruzu başlatmıştır. 9 Aralık'ta düşen Kudüs'e, 11 Aralık günü kentin dini kimliğine saygı ifadesi olarak yaya olarak girmiş ve Filistin yönetimini kurmuştur. Uzun bir aradan sonra 15 Eylül 1918'de Bakü Muharebesi (1918) sonucunda Azerbaycan Osmanlı hakimiyetine girdikten bir gün sonra 16 Eylül 1918'de yeniden saldırıya geçen Allenby, 19 Eylül'de Megiddo'da Mareşal Liman von Sanders komutasında üç ordudan oluşan Osmanlı Yıldırım Ordular Grubu'nu tamamen imha edip, Nablus Hezimetine uğratarak büyük bir zafer kazanmıştır. 1 Ekim'de Şam, 16 Ekim'de Humus ve 25 Ekim'de Halep İngilizlerin eline geçmiştir. 8 Ekim'de ateşkes talep eden Türk tarafının isteği kabul edilerek, 30 Ekim'de Mondros Mütarekesi imzalanmıştır.

²² İsmet Üzen, "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi ve General Edmund H. H. Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9-11 Aralık 1917)". **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt IXX, Sayı 2, 2009, s. 331-332.

Ekim 1919'da vikont unvanını alan Allenby, 1919-1925 arasında Mısır yüksek komiseri olarak vazife yapmış, siyasi karışıklık içinde ülkeye yön vermeyi başarmıştır. Böylece Mısır'ın 1922'de bağımsız bir devlet olarak tanınmasında etkili olmuştur.

Ürdün ile İsrail arasında Şeria Nehri üzerindeki geçiş noktasının adı da Allenby(Tel Aviv kentinin ana caddesi Allenby Street ismini taşır)Köprüsü'dür. Askerleriyle birlikte Gazze'yi Yafa'yı Kudüs'ü işgal ederek ele geçirmiştir. Kudüs'te İngilizlerin kutsal mekânları bombalaması ve tahrip etmesi üzerine Osmanlı askerleri bu şehrin zarar görmesini engellemek için Kudüs'ü İngilizlere bırakmak zorunda kalmıştır.

Batıda yaşayan bazı Yahudiler ise kendilerini bir ulus olarak değil dini bir grup olarak görüyorlardı. Bu grup Balfour Deklarasyonu'na ve Filistin'i işgal edip yerleşme fikrine karşı çıkmıştır. Bu grubun düşüncelerine katılan kişiler ise Lucien Wolf, Cloude Mantefiare, Edwin S. Mantagu ve Laure Magnus gibi isimler örnek olarak verilebilir. 1917 yılında anti-siyonistler tarafından “İngiliz Yahudiler Birliği”(League of British) kurulmuştur. Bu kuruluşun amacı vatanlarından Yahudileri temizlemek olmuştur. Amerika'da yaşayan ünlü haham Judah Magnes Balfour Deklarasyonu'na karşı çıkmış ve “Emperyalizmin Yahudi halkına kötü hediye” “diye tanımlayarak karşı çıkmıştır²³.

Balfour Deklarasyonu'nun ortaya çıkmasındaki en büyük etken İngilizlerin emperyal arzularıdır. Yahudileri kendi saflarına çekmek isteyen İngilizler Birinci Dünya Savaşını kazanmak ve sömürmek istedikleri toprakları daha kolay elde etmek istiyordu. 1920'de imzalanan Serv Antlaşmasının ardından 24 Temmuz 1922'de Milletler Cemiyeti Filistin'i İngiliz Manda yönetimine bırakmıştır. Manda yönetimi başlayan Filistin'e artık akın akın Yahudi göçleri başlamıştır. 15 Nisan 1936 yılında ise bu göçlere engellemeyen Manda yönetimine ve Yahudilere karşı Araplar “Büyük Arap Ayaklanmasını başlatmıştır. Bu direniş 3 yıl sürmüştür. Artık Filistin topraklarında Arap - Yahudi çatışmaları başlamıştır.²⁴ Balfour Deklarasyonu'nu Filistin'in başına açtığı en büyük sorun bu çatışmalar ve 15 Mayıs 1948'de kurulan “Siyonist İsrail Rejimi” olmuştur²⁵.

²³ Moshe Menuhin, **The Decadence of Judaism in our Time**, Beirut: Institute for Palestine Studies, 1969, s.315-316.

²⁴ Kadir Kasalak, “İnzilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt XXV, Sayı 3, 2016, s.74.

²⁵ Ahmet Emin Dağ, “Filistin: Ortadoğu Çatışmalarının Özü”, Ahmet Emin Dağ (Ed.). **Ortadoğu Çatışmaları** içinde. İstanbul: İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2015, s. 21.

İngilizler 400 yıl barış ve huzur içinde yaşayan bu iki medeniyetin sonunu kaosa sürüklemiştir. Bu kanlı savaş ve çatışma günümüzde hala daha devam etmektedir. Filistin meselesi artık Ortadoğu'nun kanayan yarası olmuştur. Balfour Deklarasyonu Filistin halkının en temel hakkı olan yaşama hakkını elinden alan bir anlaşmadır. İngiltere ise bıraktıkları bu kanlı mirastan gurur duyduklarını İsrail'in arkasında olduklarını açıklamıştır. Çok sayıda Filistinli Arap ölmüş ve vatanlarından sürgün edilmiştir.

1.4.1. Balfour Deklarasyonu'na Filistin Tepkisi

2 Kasım 1917'de Balfour Deklarasyonu ilan edilmesinin ardından 31 Ekim 1917 Mareşal Allenby komutasındaki İngiliz ordusu Filistin'nin Bi'rüssebi yöresini ele geçirmiştir. Osmanlı Devleti Kudüs'ü müdafaa etmek için yeni bir ordu kurmuştur. Osmanlı kutsal mekânlara zarar gelmesin, şehir tahrip olmasın diye Kudüs'ü İngiliz ordusuna bırakmak zorunda kalmıştır. 11 Aralıkta şehre giren Allenby Kudüs şehrini işgal ettikten sonra "Haçlı seferi şimdi bitmiştir" ifadesini kullanmıştır²⁶.

Kudüs'ün düşmesi sonucunda 1918 Eylül ayında İngilizler Filistin topraklarının tamamını ele geçirmişlerdir. Böylece Osmanlı yönetimi ve İslam hâkimiyeti bölgede son bulmuştur. Filistinli Araplar büyük bir endişe içindeydiler. Çünkü Fransa, İtalya ve İngiltere Siyonizm yanlısı bir komisyon oluşturmuşlardır. İngilizler siyasette her zaman yaptıkları gibi ikili politika uygulama kararı almışlardır. Bir taraftan Arapları destekliyor gibi görünseler de diğer taraftan Yahudilere yardım bulunmuşlardır. Bu sırada Filistin'e yönelik daha sonraki zamanlarda önlenemeyecek olan Yahudi göçleri artış göstermiştir. Araplar savaştan sonra "halkın kendi geleceklerini belirleme hakkı" doğrultusunda Filistin'i kendilerine bırakmalarını istemişlerdir. Fakat San Remo Konferansı²⁷ 1920'de Filistin'i İngiliz mandasına vermiştir²⁸. İngiltere hemen Şeria nehrinin doğusunda Ürdün Emirliğini oluşturmuştur. Başına da Arap krallığı kurma girişimleri ile gündemde olan Şerif Hüseyin'in oğlu Emir Abdullah'ı geçirmişlerdir. Manda idaresi 24 Temmuz 1922'de Milletler Cemiyeti tarafından onaylanmıştır. Bu onayın hemen ardından Balfour

²⁶ İsmet Üzen, "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi ve General Edmund H.H Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9–11 Aralık 1917)". **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt 19, Sayı 2, 2009, s. 330-331.

²⁷ San Remo Konferansı, (1920) Birinci Dünya Savaşından sonra, 19-26 Nisan 1920'de, Osmanlı topraklarının paylaşılması ve Türkiye ile yapılacak olan Sevr Antlaşmasının şartlarını hazırlamak için, İtalya'nın San Remo şehrinde toplanan milletlerarası konferansdır.

²⁸ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, Ankara: İmge Yay, 1996, s.70.

Bildirisine Yahudilere toprak edinme imkânı sağlayacak yeni maddeler eklenmiştir. Böylece Filistin’de Yahudi nüfusu hızla artış kaydederek 104.000’e ulaşmıştır. 1920’de Yahudi İşçi Federasyonu (Histadrut) kurulmuştur. Bu duruma sessiz kalmak istemeyen Araplar İngiliz manda yönetimine karşı ve Yahudilere karşı harekete geçmişlerdir. Bölgede gitgide şiddetlenen ayaklanmalar ve çatışmalar yaşanmaya başlamıştır.²⁹ Arapların dini işlerini yürütmek adına “Yüksek İslam Konseyi” kurularak, başkanlığına Kudüs baş müftüsü Hacı Emin el-Hüseyni getirilmiştir. Yüksek İslam Konseyi daha sonraki zamanlarda siyasi bir organ haline gelmiştir. Hüseyini Arap ayaklanmalarının en önde gelen önderi olmuştur.

1920,1928,1929 ve 1933’te ayaklanmalar ve çatışmalar gerçekleşmiş ama Araplar arasında bir birlik ve beraberlik sağlanamamıştır³⁰. Çünkü o dönemde bölgedeki aşiretlerde görüş ayrılıkları yaşanmaktadır. Araplar bir türlü birleşemezken Yahudiler ise sistemli ve tutarlı bir şekilde Siyonist hedeflerine ulaşmaktadır. Yahudiler İngilizlerinde desteğiyle sanayileşme yoluna giderek şehir merkezlerinde yaşamaya başlamışlardır. Araplar ise tarımla uğraşarak köylerde yaşamaktadırlar. Yahudiler üniversite okuma imkânı bulurken Araplar eğitimlerini anca ilkokul düzeyinde kalmakta, Yahudiler sosyal yaşamlarını çok rahat imkânlarla geçirirken Arapların elinden tüm hakları alınmıştır. Ülkenin yavaş yavaş elden gittiğini gören Araplar çeşitli gizli dernekler kurarak mücadele etmeye başlamışlardır. En önemli dernekler ise; Kara El, Yeşil Elve Cihad-ı Mukaddes örgütleridir. Bu örgütlerden Kara El önderi Şeyh İzzeddin el Kassam’ın 1935’te İngilizler tarafından öldürülmesi sonrası Arap direnişleri hız kazanmıştır³¹.

25 Nisan 1936’da ilk büyük direniş teşkilatı el-Lecnetü’l Arabiyyetü’l-ulya li Filistin’i teşkil etmişlerdir. Başkanlığına Kudüs baş müftüsü Emin el-Hüseyni’yi getirmişlerdir. Araplar 1936’da İngiliz yönetiminin Yahudi göçlerine ve silahlanmasına izin vermesine karşın büyük bir isyan başlatmıştır. İsyan yaklaşık beş ay sürmüş ve pek çok insanın ölümüne sebep olmuştur³². Milletler Cemiyetinin ısrarları sayesinde İngiliz Kraliyet Komisyonu bölgede inceleme yapmış ve 1937 yılında bir rapor hazırlamıştır. Raporda

²⁹ Yusuf Besalel, **Yahudi Tarihi**, İstanbul: Üniversal Yayıncılık 2000, s.93-94.

³⁰ Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları 1948- 1988**, Ankara: İş Bankası, 1994, s.39.

³¹ Ali Öner, **Çatışmalar ve Görüşmeler Sarmalında Filistin-İsrail**, İstanbul: İlim Yurd Yay., 2012, s.37-38.

³² Sabit Duman, **Modern Ortadoğu’nun Oluşumu**, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yay., 2010, s. 127-128.

Filistin’de manda sisteminin devam edemeyeceğini bölgede iki ayrı Filistin ve Yahudi Devleti kurulması gerektiği yazmaktadır³³.

Taksim planına göre Araplara bırakılacak olan toprakların sınırları daha geniştir. Kudüs’ü ise Milletlerarası idare altında tutulması öngörülmektedir. Bu plana hem Araplar hem Yahudiler karşı çıkmıştır. Bu plan ve bundan sonraki taksim planları da uygulamaya konulamamıştır.

Araplar ve Yahudiler arasındaki çatışmalar 1937-1938 yılları arasında iyice artış göstermiştir. İngilizler uzlaşma sağlamak için 1939 yılında “Beyaz Kitapta³⁴ yeni bir plan önerisinde bulunmuşlardır. Bu plana göre; 10 sene içinde 2 uluslu bağımsız bir Filistin Devleti kurulacak ve Araplarla Yahudiler yönetimde ortak pay sahibi alacak, göçmenlere toprak satışı kısıtlanacak, ilk beş sene Yahudi göçü 75.000 kişiyle sınırlandırılacak, 1944’ten sonraki göçlerde Arapların rızasına ve iznine tabi tutulacaktır³⁵.

İngilizlerin bu planına iki tarafta karşı çıkmıştır. Fakat Araplarda bir bütünlük olmadığı için bazı gruplar bu planın olumlu sonuçlar doğuracağına inanmışlardır. Bu gruplar silahlarını ve mücadele etmeyi bırakmışlardır. Böylelikle Arapların direnmesinde kırılma meydana gelmiştir. Plan uygulanmaya konulmadan önce İkinci Dünya Savaşı çıkmıştır. Savaş yılları Araplar açısından zulüm ve azap içinde geçmiştir. Bir taraftan dış güçlerle mücadele etmeye çalışan Filistin bir taraftan da iç çatışmalarla karşı karşıya kalmıştır. İlimliler ve radikaller arasındaki ipler iyice gerilmiştir³⁶.

İngilizler 1937’de Emin el-Hüseyni’yi tutuklama kararı çıkarmıştır. Hüseyni emirden dolayı Lübnan’a kaçmak zorunda kalmıştır. Bu durum direnişin kırılmasına ve başarısız olmasına sebep olmuştur³⁷. Hüseyni bu esnada Nazi Almanya’sına destek vermeye başlamıştır. Vermiş olduğu destek basında ve uluslararası arenada olumsuz lanse dilerek Arap mücadelesinin yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Çünkü Hitler Almanya’da yaşayan Yahudilere işkence yapıyordu. Durum böyleyken dünya kamuoyunun desteği

³³ Süleyman Özmen, **Ortadoğu’da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, 2. Baskı, İstanbul: IQ Kültür-Sanat Yayıncılık 2002, s.153-154.

³⁴ Beyaz kitap, bir çeşit yönerge. Asıl olarak devletler tarafından resmi olarak yayımlanırlar.

³⁵ Amir Ljubovic, Filistin, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, 13. Cilt, 1996, s. 95. <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/13/C13004685.pdf>

³⁶ Tayyar Arı, **Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi**, İstanbul: Alfa, 2005, s. 211.

³⁷ Rashid Khalidi, “Filistinliler ve 1948: Başarısızlığın Temel Nedenleri”. E. L. Rogan, A. Shlaim (Ed.). **Filistin Uğruna: 1948’in Tarihini Yeniden Yazmak** içinde. İstanbul: Küre Yay., 2012, s. 55-56.

Yahudilere kaymıştır. Yahudiler durumu hemen avantaja çevirerek manda yönetimine karşı harekete geçmişlerdir. 1942 yılında Siyonist teşkilatı için Amerika bir toplantı düzenlenmiştir. Konferansta Amerika “Filistin’de Yahudi Devleti kurmak için mücadele ediyoruz” diyerek resmî olarak ilk kez Siyonistlerin yanında olduğunu açıklamıştır.

Balfour Deklarasyonu’nun Filistin topraklarına ve Arapların başına açmış olduğu en büyük bela Yahudiler ve savaşlar olmuştur. Filistin içindeki mücadeleciler Araplar direnmek için ellerinden geleni yapsalar da Batı’nın böl-parçala -yönet stratejisinden kurtulamamıştır.

1.4.2. Filistin’de İngiliz Manda Dönemi (1922-1939)

18 Ocak 1919’da İtilaf Devletleri Paris Barış Konferansı’nı toplamıştır. Toplanma sebebi Osmanlı Devleti’nin topraklarını parçalamak istemeleridir. Suriye, Filistin, Mezopotamya gibi verimli ve stratejik topraklar Osmanlı’dan ayırma kararı alınmıştır. 30 Ocak 1919’da yeniden bir araya gelen İtilaf Devletleri bu sefer Suriye, Filistin, Arabistan, Ermenistan ve Mezopotamya Osmanlı topraklarından ayırma kararı aldı. Wilson ve General Smuts bir plan hazırladı. Bu bölgelerde manda idaresi kurulmasının gerektiğini bildirdiler. 24 Nisan 1920’de San-Remo Antlaşması imzalandı. Antlaşmanın 4 maddesinden biri şöyleydi; “Osmanlı Devleti: Arabistan, Suriye, Filistin, Irak ve adalar denizindeki adalardan ayrılacaktır”. Bu madde doğrultusunda Filistin artık resmen Osmanlı topraklarından ayrılmıştır. Bu antlaşma gelecekte Filistin’de İsrail sorunun yaşanmasına temel teşkil etmiştir³⁸.

Filistin’de İngiliz mandasının kurulmasını en çok isteyenlerden biri Churchill’dir. Churchill “İngiliz Devleti Balfour Deklarasyonunu uygulamada karardır. Bunu size defalarca söyledim. Kudüs’te söyledim. Geçenlerde Avam kamarasında³⁹ da söyledim. Şimdi de söylüyorum. Hükümet Balfour Deklarasyonunu uygulayacaktır” ifadelerini kullanmıştır. İngilizler arasında bu beyanın ardından karşıt görüşler ve tartışmalar da çıkmıştır. İngiltere’de bazı ileri gelenler Filistin’de manda yönetiminin kabul edilemez olduğunu savunmuştur. Churchill ise manda yönetimini kurmakta karardır. Manda için

³⁸Kadir Kasalak, “İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 25, 2016, s. 66-76.

³⁹İngiltere’de halk tarafından seçilen milletvekillerinin oluşturduğu yasama meclisi.

harcanacak masrafları 1920’de 8 milyondan 1921’de 4 milyona, 1922’de 2 milyona kadar indirmiştir. Katılımcıların çoğu bu teklife sıcak bakarak fikrini değiştirdi. Böylece Filistin’de manda yönetimi kurma fikri oy çokluğuyla kabul edilmiştir⁴⁰.

24 Temmuz 1922 tarihinde ise Milletler Cemiyeti Filistin’de İngiliz manda yönetimini kabul ettiğini duyurmuştur. ABD ise 23 Aralık 1924’te “Milli Yahudi yurdu dâhil olmak üzere” ibaresini kullanarak bölgeyi İngiliz mandasına vermeyi kabul eden anlaşmayı imzalamıştır⁴¹. Manda idaresinin ilk zamanlarını kapsayan 1923-1929 yılları arasında bölgede sakin bir politika izlenmiştir. Manda yönetimi ilk başlarda Yahudi göçlerine sınırlamalar koymuştur. Böylece çoğunlukta olan Arapların tepkisini çekmemeye çalışmıştır. 1930’lara gelindiğinde ise Almanya gibi ülkelerde anti-semitistler Yahudileri vatanlarında istemeyince Filistin’e Almanya’dan göç dalgası başlamıştır. Anti-Semitistler manda yönetiminin işini oldukça zorlaştırmıştır. Çünkü dünyanın dört bir yanında istenmeyen Yahudiler Filistin sınırına dizilmiştir. Çaresiz kalan İngilizler mecbur gelenleri almak zorunda kaldılar. Göçlere karşı çıkan Arap halkı ise isyan çıkarmaya başlamıştır. 1929 yılında “Ağlama Duvarı Olayı” gerçekleşmiştir. Yahudiler Süleyman Mabedi hatırasını anmak için Ağlama Duvarının önüne gelip dualar ediyordu. Bu olaya Araplar karşı çıktılar ve tepkilerini açık ve net bir şekilde gösterdiler. Bu olay sonucunda 1929 yılında Arap isyanı ortaya çıktı. Balfour Siyonist Teşkilatı Başkanı Weizman’a mektup yazdı. Mektupta Yahudi Devleti’nin kurulacağına dair söz veriliyordu. 1929 yılında Filistin’e İngiltere’den bir heyet gönderildi. Heyet bölgede inceleme yapacak ve rapor hazırlayacaktı. Heyetin başına da Walter Shaw getirildi. 1930 yılında heyet raporunu hazırladı ve Passfield “Beyaz Kitabı” yayınladı. Lord Passfield, Siyonizm’in emperyalizm ile eşdeğer olduğunu savunmuştur. Arap ve Yahudilerin barış ortamında yaşayıp yönetilecekleri bir ülkeyi savunmuştur. İngilizlerin Arapların hakkını savunduğu tek belge Beyaz Kitap olmuştur. Yahudiler bu belgeyi protesto etmiştir ve Weizman Dünya Siyonist Teşkilatından istifa etmiştir. Protestoların şiddeti gün geçtikçe artmıştır. İngilizler geri adım atmak zorunda kalmıştır. 13 Şubat 1931’de İngiliz Başkanı Mac Donald Weizman’a bir mektup yazmıştır. Mektupta Balfour Deklarasyonunda alınan kararların uygulanacağını sözü verilmiştir. Böylece Beyaz Kitabın bir hükmü

⁴⁰David Fromkin, **Barışa Son Veren Barış Modern Ortadoğu Nasıl Yaratıldı 1914-1922**, (Çev. M. Harmancı), İstanbul: Sabah Kitapları Dizisi Gençlik Yayınları, 1994, s. 526.

⁴¹Laurence Evans, **Türkiye’nin Paylaşılması (1914-1924)**, Milliyet Yayınları, s.318.

kalmamıştır. Yahudilerin yanında yer alan İngilizler bu sefer Arap isyanlarını bastırmaya çalışmıştır. Fakat İngilizler Yahudilerin sorunlarını çözerken sergiledikleri tavrı Arap isyanlarını bastırırken göstermemiş ve çok sert müdahale etmiştir. Bu durum manda idaresinin ne kadar adaletsiz bir politika sergilediğinin kanıtı niteliğindedir.

6 Ekim 1933'te Musa Kazım el-Hüseyni başkanlığında toplanan komisyon Filistin'de genel bir grev ilan etme kararı almıştır. 13 Ekim 1933'te Araplar ilk grevlerini Kudüs'te gerçekleştirmiştir. Ülke genelinde olan grev ise 3 ay sürmüştür ve İngiliz mandası çözüm olarak Yahudi göçlerine sınır koyma kararı almıştır. Fakat manda yönetiminde Siyonist liderlerin olması ve bunlar sayesinde Yahudilere müdahale edilmemesi yeniden göç hareketinin başlamasına neden olmuştur. 15 Nisan 1936'da tekrardan Arap ayaklanmaları başlamıştır. Bugüne kadar ki en büyük isyandır ve tam 3 yıl sürmüştür. 25 Nisan 1936'da "Yüksek Arap Komitesi" kurulmuştur. Komite Yahudi göçlerinin durdurulmasını, Yahudilere toprak satışının durdurulmasını ve Milli bir hükümetin kurulması gerektiğini manda yönetiminden talep etmiştir. Bu esnada Araplar ve Yahudiler arasında çatışmalar iyice artmıştır. Yönetimin elindeki çareler tek tek tükenmiş ve artık Filistin'i yönetemeyecek hale gelmiştir⁴².

17 Mayıs 1939'da yeni bir Beyaz Kitap yayınlanmıştır. "Mac Donald Beyaz Kitabı" adı verilen kitapta İngiltere'nin 10 yıl içerisinde Filistin'e bağımsızlık verileceği yazmaktadır. Bu yönetimde Araplar ve Yahudiler birlikte söz sahibi olacaktır. Fakat verilen sözler yine tutulmamıştır. İkinci Dünya Savaşını kazanan İngilizler İsrail devletinin kurulması için büyük çaba harcamıştır⁴³.

1.5. 1948 Öncesi Filistin Direniş Örgütleri

Filistin'de Arap direnişinin başlamasında iki önemli etken vardır. Birincisi Osmanlı Devleti yıkıldı ve Filistin'i savunacak kadar güçlü bir otorite kalmamasıdır. İkincisi ise Sykes-Picot ve Balfour Deklarasyonu gibi Filistin Arap halkının yaşama haklarını elinden alan anlaşmaların imzalanmasıdır.

⁴² Celil Bozkurt, **Türk Kamuoyunda Filistin Problemi, İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008, s. 85.

⁴³ Kasalak, s. 76.

Birinci Dünya savaşının çıkması, sömürgecilik faaliyetlerinin artması, Yahudilerin akın akın Filistin'e göçmesi, Filistin'de İngiliz mandasının kurulması, Siyonizm faaliyetleri gibi büyük sorunlar sonucunda nder olan bazı Araplar bu durumlar karşısında “artık sesimizin çıkma zamanı gelmiştir “diyerek harekete geçme kararı almışlardır. Bu durumun devam etmesi neticesinde vatanlarının elden gideceğinin farkına vardılar. Siyonizm'le mücadele konusunda Araplar kendi içlerinde üç gruba ayrıldılar⁴⁴.

- Birinci grup Araplar Filistin'de Arap devleti kurmayı hedefleyen milliyetilerdir. Milliyetçiler zamanında Filistin'i yöneten Osmanlı Devleti'nin de karşısında ydılar. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının kendileri için bir fırsat olduğuna inandılar. Bu yüzden İngilizleri bir kurtarıcı gözüyle gördüler.
- İkinci grup Araplar ise Siyonizm'e ve Yahudi glerine karşı çıkan fakat Manda yönetimine pozitif bakan ılımlılardır. Bu grup Yahudileri vatanları için tehdit olarak görüyordu ama İngilizlerin varlığından rahatsız olmuyorlardı.
- nc grup Araplar ise Filistin'in bir İslam lkesi olması gerektiğini savunan radikallerdir. Bu grup Müslüman devletinin desteğini beklemişlerdir. İngilizler en çok radikallerle mücadele etmiş ve en çok bu grubun eylemlerinden korkmuştur. Çünkü İngiltere sömürgeci bir devlettir. Smrdğ çoğu lke Müslüman coğrafyasıdır. Herhangi bir İslam dayanışması İngilizler için tehlikeli olabilir. Arap direnişi başlarda bu üç grubun çıkarları doğrultusunda birleşmesiyle başlamıştır. Fakat bu birliktelik görüş ayrılıkları yüzünden tartışmalara yol açmıştır. Kendi aralarındaki çatışmalar Siyonistlerin işini kolaylaştırmıştır.

Birinci Dünya Savaşı bitmesiyle İngiliz mandası Filistin'deki hedeflere doğru hareket geçtiler. Araplar için adaletsiz bir ortam yarattılar. Siyonistlerde İtilaf devletlerinin desteğiyle faaliyetlerine hız kazandırdılar. Filistin Arapları ise yalnız kalmış, haklarını savunamaz hale gelmişlerdir. Bu yaptırımlar karşısında Filistin Araplarından bazıları ilk propagandasını Kudüs'te gerçekleştirmiştir. Propagandayı gerçekleştiren örgütün adı “El Muntada el-Adabi” dir⁴⁵. Örgüt her türlü Siyonist faaliyetlere karşı hareket etmiştir. Arap bağımsızlığının gerçekleşmesi için çalışmıştır. Örgütü endişelendiren en önemli sorun

⁴⁴Michael W. Suleiman, **Political Parties in Lebanon**, New York: Cornell University Press, 1967, s. 155-172; M. Lutfullah Karaman, Filistin, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, Cilt 13, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996, s. 82.

⁴⁵ Bir Edebiyat derneğidir.

Yahudi göçlerinin artmasıdır. Filistin topraklarının bölünmesinden endişe duymuştur. Örgütün temel üyeleri genç Arap Müslümanlardır. Aralarında azınlıkta da olsa Hristiyan bulunmaktadır. En önemli şahsiyetleri ise; Mahmut Aziz el Haldi, Muhammed Yusuf el Hatip ve Hasan Sıtkı Deccani'dir⁴⁶.

Bir başka örgüt ise El Nadi el Arabi örgütüdür. Örgütün çoğunluğunu Hüseyini ailesinin üyelerinden oluşmaktadır. Bu örgüt Siyonizm ve Yahudi göçlerin, engellemek amacıyla kurulmuştur. Fakat Arap bağımsızlığını savunmamışlardır. Bu yüzden Munta örgütü ile ters düşmüştür. Örgütün ileri gelenleri ise; Hacı Emin Hüseyini, Cemil Hüseyini, Tevfik Hüseyini ve Şeyh Hasandır⁴⁷.

Dönemin diğer bir örgütü ise El Akha W'el Afaf'tır. İngiliz istihbaratın bu örgütte radikal militanlar olduğunu kayda geçmiştir. Bu militanlar yapılmak istenen her türlü eylemde aktif rol almak istemiştir. Şeyh Hasan Ebu Siyud, Şeyh Said el Hatip, Mahmut Aziz el Haldi gibi isimler bu grup içerisinde yer almıştır.

Son olarak bir diğer grup ise "el Fedaiyeh"dir. Kara el örgütüne benzer bir faaliyet gösteren bu örgütün içinde birçok silahlı militan bulunmaktadır. Örgütün lideri ise Mahmut Debbağ'dır. İngilizlerin bu Arap milliyetçileri ile baş etme konusunda oldukça zorlanmıştır⁴⁸.

Bu direniş örgütlerine Arap halkından bazıları gizliden bazıları açıktan destek vermiştir. Özellikle Siyonizm'e karşı yapılan eylemlerde halkın arasından katılımlar oldukça fazla olmuştur. Bu örgütlerin bazıları silahlı örgüttür. Fakat silahları hafif mühimmatlıdır. Karşılarına aldıkları İngiliz mandası ise ağır mühimmatlıdır.

⁴⁶İsmail Ediz, "Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin'de Toplum ve Siyaset 1919-1922". **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2015, s. 152.

⁴⁷ Aryeh L. Avneri, **The Claim Dispossession: Jewish Land-Settlement and the Arabs, 1878-1948**, London, 2009, s.229.

⁴⁸ Ediz, s.154.

BÖLÜM 2: FİLİSTİN'DE DİRENİŞ VE YAHUDİ ÇETELERİN FAALİYETLERİ

2.1. 1936 Filistin- Arap Ayaklanması

İngiliz manda yönetimi Filistinli Arap halk ve Yahudilere eşit ve adil bir politika yürütmemiştir. Yahudilere birçok imtiyazlar kolaylıklar sağlanırken, Siyonistlerin Araplara yaptıkları zulümleri görmezden gelmişlerdir. Yönetim Araplara hayatlarını daha da zorlaştıran uygulamalar yapmıştır. Arapların katledilmedine sessiz kalmış hatta gizliden Yahudilere destek bile olmuştur. Bütün bu olanlara rağmen yönetim Araplar ve Yahudiler arasında köprü olmaya karar vermiş ve iki ırkı uzlaşmaya çağırmıştır. Araplar bu uzlaşmayı reddetmiştir. Çünkü İngilizlerin ne yapmak istediklerini anlamışlardı. Böylelikle Araplar ve Manda yönetimi arasında gerginlikler yaşanmaya başlamıştır.

Araplar'ın artık bu düzene tahammülleri kalmamıştır. Kendi aralarında gizli toplantılar yapıp mücadele için örgütler kurmaya başlamışlardır. Toplantıların genel olarak konusu ise; Manda yönetimine karşı, Yahudilere karşı nasıl mücadele edebiliriz, bağımsızlık uğruna neler yapabiliriz, halkın desteğini nasıl sağlayabiliriz gibi konulardır. Araplar artık varlıklarını göstermek istemektedirler ve toplantılarda alınan kararlar doğrultusunda 1920, 1921, 1929 tarihleri arasında Filistinde üç büyük çatışma yaşanmıştır. Fakat bu çatışmalardan farklı sebeplerden dolayı kesin bir sonuç alınamamıştır⁴⁹.

2 Nisan 1936 tarihinde ise Filistinli Arapları temsil etmek için Hacı Emin el-Hüseyni Londra'ya görüşmeye çağırılmıştır. Hüseyni İngilizlerle naif ve olumlu bir üslupla yaklaşmıştır. Bu ılımlı davranışın en büyük nedeni İngilizleri kendi tarafına çekmeyi sağlamaktır. Fakat İngilizlerin kararı bellidir. Araplarla Yahudi'lerin eşit haklara sahip olmasını istememektedirler. Hüseyni Arapların ve Yahudilerin Filistin'de aynı söz hakkına sahip bir Meclis kurulmasını teklif etmiştir. Fakat İngilizler Yahudi'lerin üstünlüğünü istemişlerdir. Taraflar teklifleri kabul etmemiş ve toplantı sonuçsuz kalmıştır⁵⁰. Aynı ayda

⁴⁹ Armaoğlu, s. 39.

⁵⁰ Zvi Elpeleg, **Filistin Ulusal Hareketinin Öncüsü Hacı Emin El Hüseyni**, (Çev. D. Şendil), İstanbul: İletişim Yayınları, 1993, s. 79.

el-Kassam'ın intikamını almak isteyen Araplar, 2 Yahudiyi Tulkarm ve Nablus yolunda öldürmüşlerdir. Bu durum karşısında Yahudiler de Yafa'da Arapları öldürmeyi başlamışlardır. İki ırk arasında kin öfke ve nefret iyice artmıştır. Topraklarından edilmeye çalışılan, yaşama hakları ellerinden alınan Araplar yeni bir ayaklanma başlatma kararı almışlardır. Arap milliyetçilerde ayaklanmaya destek verdiklerini açıklaması sonucunda isyan iyice büyümüştür. Artık manda yönetiminin sözünün hiçbir hükmü kalmamıştır. Bu durum karşısında endişe duyan İngilizler Arapları ekonomik açıdan yıpratma yoluna gitmeye karar vermişlerdir. Yahudiler İngilizlerden destek alarak elektrik idaresi, limanlar, maden ocakları gibi yüksek stratejik ve ekonomik değeri olan yerleri kontrol altına almaya başlamıştır. Dış ülkeler de Yahudilere destek veriyorlar Yahudi'lerin kendilerinden aldıkları mallardan vergi almazlarken, Arap halk ise çalıştıkları iş yerlerinden çıkarılmaktadır⁵¹.

Arap Milli komitesi gidişata engel olmak için ülke genelindeki Arapları büyük greve çağırmıştır. Grev 21 Nisan 1936 tarihinde Nablus'ta gerçekleşmiştir. Toplantıya 5 parti liderleri katılmıştır. Toplantıda alınan kararlar şu şekildedir⁵²:

- Filistin'e Yahudi göçleri durdurulacak.
- Yahudiler Filistin topraklarını satın alamayacak.
- Filistin'de sadece Arap halkının sözü geçen bir hükümet kurulacak.
- Bu talepler kabul edilmezse ülke genelinde yapılacak olan grevler hak elde edene kadar devam edecek.

5 parti lideri bu kararları kabul etmiş ve işçiler greve çağırılmıştır. 25 Nisan'da bütün Arap partilerin olduğu bir toplantıda Yüksek Arap Komitesi kurulmuştur. Komiteye başkan olarak Kudüs Müftüsü Hacı Emin seçilmiştir. Mali işler sorumluluğuna Ahmet Hilmi Paşa, sekreter vazifesine Avni Abdülhadi Bey getirilirken, Cemal Bey El-Hüseyni, Ragıp Bey Neşasıbi, Abdül Latif Bey Salah, Kudüs Belediye Başkanı Dr. Hüseyin El-Halidi, Yakup Efendi Gussein, Alfred Rok ve Yakup Efendi Ferrac komitenin diğer katılımcıları olmuşlardır. Alfred Rok ve Yakup Ferrac ise Hristiyan Arapları temsil etmektedir. Komite hem Arapları isyana teşvik etmiş hemde Yahudi mallarını boykot etmiştir.

⁵¹Mahmoud Yazbak, "From Poverty to Revolt: Economic Factors in the Outbreak of the 1936 Rebellion in Palestine". **Middle Eastern Studies**, Cilt 36, Sayı 3, 2000, s. 109.

⁵²Leslie Stein, **The Hope Fulfilled: The Rise of Modern Israel**, ABD: Praeger, 2003, s. 204

Komisyon ve Yahudiler arasında çıkan çatışma sonucunda isyan başlamış, isyana ve boykota bazı şehirlerde destek gelmemiştir. Çünkü bu şehirlerde çalışan Arap işçilerin işverenleri Yahudilerdir. Yahudiler grev sebebi ile çalışmayan Arapların yerine geçerek çalışma imkânı bulmuşlardır. Böylece manda yönetimi Arap çalışanların yerini yahudilerle doldurmuştur. Siyonistlerin kendilerine olan güveni giderek artıyorlardı. Grev genel olarak kırsal kesimlerde sonuç bulmakta, şehirlerde yaşayan Araplar ya korkup destek vermiyor ya da destek verip ekmeklerinden oluyorlardı⁵³.

Araplar ve Yahudiler arasında çatışmalar giderek artmış, hatta ölümler ile sonuçlanmıştır. Çatışmaların iyice şiddetlenmesi, iki tarafta da ölümlerin artması, grevin Filistin'e etkileri, manda yönetiminin olaylara karşı gücünün yetmemesi üzerine 3 Amerikalı senatör Hasting, Copeland ve Austin 1936'da Filistin'e gelmiştir. Senatörler fikirlerini çekinmedendile getirmiş, Senatör Copeland şunları aktarmıştır: "Gerçekte Filistin'de 2 grev var. Birisi Arap saldırganlar tarafından yönetiliyor. Bu saldırganlar bomba atıp cadde ve sokaklarda yürüyen insanlara gizlice ateş açıyor. Diğer adaletin düzgün yönetimine karşı Filistin Manda Hükümeti tarafından sessizce yönetiliyor".

7 Eylül'de Sömürge Ofisi bir bildiri yayınlamıştır. Bildiri de isyanların hedefinin Yahudiler değil İngiliz Manda yönetiminin idaresine karşı olduğu, bu isyana Arap liderlerinin teşvik ettiği ve bu liderlerin anlaşmaya yanaşmadığı, isyancılar bu tutumlarından acilen vazgeçmesi gerektiği eğer devam ederlerse hemen Filistin'e yeni bir birlik geleceği yazmaktadır. Arap halk kararından dönmeyince yönetim yeni bir birlik istemiş böylece İngiliz ordusu 20.000'e yükselmiştir. Ülkede sıkıyönetim ilan edilmiş ve askerlere Araplara karşı müdahalelerinde esneklik sağlanmıştır.

İngiliz ordusu ile savaşacak gücünün olmadığını anlayan Arap isyancılar ve komisyon barış ortamının bozulmasından korkarak Arap liderler ile görüşmelere başlamışlardır. Bu liderler bir metin hazırladılar, metne ait mektup Irak Kralı Gazi, Emir Abdullah ve Suudi Kral İbni Suudtarafından yayınlanmıştır. Yayımlanan metinde, "Filistin'deki mevcut durumun gidişatı bizi derinden üzmektedir. Bu yüzden daha fazla kan akmasın diye kardeşlerimiz Krallar ve Emir barış olmasını istemektedir. Dostumuz İngiltere'nin adaleti sağlayacağı konusundaki iyi niyetine inanıyoruz. Kendinize güvenmelisiniz. Size yardım

⁵³Duman, s. 127-128.

etmek için çabalarımız devam edecek” yazmaktadır. 11 Ekim’de ise Arap Yüksek Komitesi genel grevin bitirilmesi talebinde bulunmuş, bunun üzerine Araplar greve son vermeye başlamışlardır.

Krallık Komisyonu karışıklıkların altında yatan nedenin Yahudi Milli Yurdu’nun kurulması ve Arapların ulusal bağımsızlık istekleri olduğu kanaatindedir.

Araplar bu çatışma ve olaylardan başarılı çıkmış gibi görünmektedir. Fakat belgelere göre Araplardan 195 kişi öldürülmüş, 804 kişi yaralanmıştır. Yahudiler de ise 89’u kişi öldürülmüş, 300’den fazlası kişi yaralanmıştır. Bununla birlikte 21 asker ve 16 polis ölmüş 104 asker ve 102 polis yaralanmıştır. Arap ekonomisi ciddi zarar görmüştür⁵⁴.

Yahudilere ait 62.000 meyve ağacı ve 80.000 narenciye ağacı sökülüştür. Yahudiler, Arapların bu karışıklıklar sırasında kendilerine 250,00 Filistin Lirası tutarında maddi hasar verdiklerini iddia etmişlerdir. Hükümetin uğradığı zarar 1.500 000 Filistin Lirası olarak tahmin edilmiştir. Bu durum Yahudiler için şöyle bir sonuç doğurmuştur. Dağınık bir şekilde ikamet eden Yahudiler ikamet ettikleri toprakları arasında kalan arazileri alarak toprak bağı sağlamış ve buralarda nüfuslarını arttırmıştır. Böylece Yahudiler asırlardır planladıkları planlarına biraz daha yaklaşmışlardır.

1936 ayaklanmalarından dolayı İngiltere yeni bir heyet kurulmasını ve rapor hazırlanmasını istemiştir. Lord William Robert Peel başkanlığında “Kraliyet Filistin Komisyonu” adı verilen heyet rapor hazırlamak için Filistin’e gelmiştir. Bölgede titizlikle araştırma yapılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 1937 Temmuz ayında “Peel Komisyonu Raporu” isimli rapor Hükümete sunulmuştur. Raporda Arapların şikâyetleri şöyle sıralanmaktadır: Toprakların Yahudilerin eline geçmesi, Yahudi göçlerine izin verilmesi, İngilizce ve İbranice’nin resmi dil olarak kullanılması, Yahudi ve İngiliz subaylarının istihdamına karşılık Araplara memuriyetlerinin verilmemesi gibi mazeretlere dayanıyordu⁵⁵.

⁵⁴J. Bowyer Bell, **Terror Out of Zion: The Fight for Israeli Independence**, ABD: Transaction Publishers, 1996, s. 33

⁵⁵Süleyman Özmen, **Ortadoğuda Etnik Dini Çatışmalar ve İsrail**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s. 153-154.

Yahudiler ise İngiliz manda yönetiminin başarısızlığı konusunda Araplarla aynı fikirde olduklarını ifade etmişlerdir. Yahudilere göre bu kadar çatışmanın çıkmasının kan dökülmesinin sebebi manda yönetiminin sergilemiş olduğu tutarsızlık ve Yahudi Devleti kurulmasında göstermiş olduğu isteksiz tavrıdır. Yahudilere göre Araplar Yahudilerden değil İngilizlerden rahatsız oluyor hatta Yahudi varlığının Arapları endişeye düşürmediğini belirterek, kendilerini savunuyorlardır⁵⁶.

Peel Komisyonu Rapor’unda,“Filistin’in manda sınırları içerisindeki topraklarının kuzeyinde Lübnan sınırından başlayarak, deniz ile olan kıyı şeridini oluşturan alanın üçte ikisinin kapladığı alanın % 20’sinde bir Yahudi devletinin kurulması ve söz konusu alanda yaşayan yaklaşık 250.000 Arabin ise yaşadıkları yerleri terk ederek, göç etmesi” tavsiye edilmektedir. Bu raporla İngiltere hem Yahudilerin yanında olduğunu belli etmeye çalışmış hem de Yahudi devlet kurmasında oluşabilecek engelleri yok etmeye çalışmıştır. Bu acımasız ve büyük teklife rağmen Yahudiler vaat edilen toprakları az bularak reddetmişlerdir. Araplar ise topraklarını tehdit eden vatanlarından, Yahudi Devleti kurulmasını destekleyen bu rapora karşı çıkmışlardır⁵⁷.

O sıralarda İngiliz temsilcisi politikacı ve diplomat David Ormsby-Gore ise şu ifadeleri kullanmıştır. “Aslında Yahudilere tanınan toprak parçasının çok küçük olduğunu, bununla beraber dünyanın her yerine yayılmış muazzam mali kaynaklara sahip, son derece yüksek eğitilmiş, amaçlarını gerçekleştirmek için hırslı Yahudilerin burayı büyük zenginliğe kavuşturacaklarını, toprak küçük de olsa Yahudi Devleti’nin tanınmasının daha büyük bir anlamı olduğunu” vurguladı ve Arapları için şunları söyledi: “Araplar da, Manda idaresinin bir parçası olarak kalmayacaklardır. Bağımsızlıklarını kazanma arzuları yoksa neden Türklere karşı ayaklandılar. Araplar aslında bize çok şey borçludur. Unutmasınlar ki, Irak ve Filistin’deki binlerce İngiliz askerinin mezarı olmasaydı bugün hala Türklerin idaresinde olacaklardı.”⁵⁸ Bu ifadelerin ve raporun yayınlanmasının ardından Hüseyini çevresinde birleşen Araplar ülkenin bölünmesine karşı çıkmışlardır.

⁵⁶ Ceren Altunbeğ Turgut, “Ortadoğu ve Filistin”, (**“Yüksek Lisans Tezi”**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 2015), s. 79.

⁵⁷ Mehmet Şükrü Güzel, **İsrail Devleti’nin Kuruluşu’na Giden Yolda Filistin 1914-1947**, Ankara: Uluslararası Strateji ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi (USGAM), 2012, s. 18-19)

⁵⁸ Erhan Yazar, “Türk Dış Politikasının Tarihsel Dönüşümü ve Filistin Sorunu Temelinde İsrail Devletini Tanıma Süreci”, (**“Doktora Tezi”**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, Ankara, 2004), s.82

Bazı Araplar ise bu bölünme fikrine destek vermişlerdir. Araplar yine ikiye bölünmüştür. Hüseyini ve çevresi sokaklara dökülerek vatanını satan hain Arapları protesto ederek, isyan ateşi yeniden yakmışlardır.

8-10 Eylül 1937’de Arap Kongresinde Filistin’in ikiye bölünmesi fikri protesto edilmiştir. Filistin toprakları Araplara ait olduğu ve bu toprakların korunmasını sadece Arap halk tarafından gerçekleştirileceği savunulmuştur. Yahudi Devleti kurulma fikri kesin ve sert bir dille reddedilmiştir. Kongrede Balfour Deklarasyonunun reddi, yahudi göçlerinin durdurulması, Yahudilere toprak ve mal edinme hakları verilmemesi gibi kararlar Manda yönetimi tarafından kabul edilirse anlaşmaya varılacağı kararı alınmıştır. Fakat çok geçmeden Arap kongresindeki liderler Filistin çıkmazını nasıl çözeceklerini ve nasıl yöneteceklerini bilmedikleri için tekrar ayrıışmışlardır. Böylece Araplar arasında isyanlar ve çatışmalar tekrar çıkmaya başlamıştır.

26 Eylül 1937 tarihine gelindiğinde Celile idari bölge komiseri Lewis Andrews, Nasıra’da Araplar tarafından öldürölmüştür. Arap Yüksek Komitesi ve Milli Komite Andrews’in ölümlünü kınadıklarını ve 6 Arap lideri sürgüne göndereceğini bildirmiştir. Hacı Raşit İbrahim, Ahmet Hilmi Paşa, Dr.Hüseyin Halidi, Fuat Saba yakalanarak Seyşellere sürgüne gönderilmiş, Cemal Hüseyini ise Suriye’ye kaçmıştır. Hacı Emin’in kaçmasını engellemek isteyen İngilizler Harem-i Şerif sınırına polislerini yerleştirmişlerdir. Fakat Hüseyini bedevi kılığına girerek Lübnan’a kaçmayı başarmıştır. Lübnan Fransızların sömürgesi olan bir devlettir. Bu yüzden İngilizler Fransızlardan Hüseyini’yi vermelerini talep etmişlerdir. Fakat Fransızlar Hüseyini’yi tehdit olarak görmediklerini beyan ederek taleplerini reddetmiştir. Hüseyini ise Filistin’deki politikasını direnişini buradan yönetmeye başlamıştır. Hüseyini’nin başkanlığında bir komite kurulmuş, bu komite de direnişe para, silah, erzak yardımı vb. ihtiyaçların toplanması kararı almıştır. Böylece direniş yavaş yavaş silahlanmaya başlamıştır⁵⁹.

1938 yılında çatışmalar yeniden şiddetlenmiştir. Çatışmalarda yaklaşık 2 bin kişi ölmüştür. Aynı sene “Filistin, Irak, Suriye, Lübnan, Yemen, Ürdün, Fas, Mısır ve Hindistan”ın iştirakiyle Kahire’de yapılan Arap Milli Kongresi, toplantıda Balfour

⁵⁹Michael J. Cohen, **Britain's Moment in Palestine: Retrospect and Perspectives 1917 -1948**, New York: Routledge, 2014, s.269.

Deklarasyonu'nun geçersizliği, Filistin'e Yahudi göçlerinin sonlandırılması, taksim fikrinin reddedilmesi, Filistin'de Arap çoğunluğuna dayalı bir hükümetin kurulması kararı alınmıştır⁶⁰.

1938 Nisan'ında, Sir John Woodhead başkanlığında bir komisyon oluşturulmuştur. Filistin'e giden komisyon üyeleri Hristiyan ve Yahudileri dinledi fakat komisyonu boykot eden Araplarla iletişim kurmamıştır. Komisyon bölgeyi "Arap Devleti", "Yahudi Devleti" ve "İngiltere mandası" olacak şekilde üçe ayırdı ve bu üç devletin hudutlarını çizmiştir⁶¹.

1938 yılının Temmuz ayına gelindiğinde Arapların etkisinin giderek arttığı gözlemlenmektedir. Araplar Yahudi Meyve ağaçlarını tahrip etmiş, telefon hatlarını kesmiştir. Demir yolları ve petrol boru hatları zarar görmüştür. Çünkü buralar Yahudi çalışanların ellerine geçmiştir. Bazı kırsal ve şehrsel yerleşimler isyancıların eline geçmiştir. İngiltere isyanı bastırmak amacıyla Filistin'e 20.000 asker göndermiştir. Fakat köy halkı isyancıları saklamışlardır, durum böyle olunca askerler köy halkına cezalar vermeye başlamışlar, Yahudiler ise İngiliz askerlerine yardım adı altında köy halkına saldırmaya başlamışlardır. Ne İngilizler ne de Yahudiler 1939 yılına kadar bu isyanı bastıramamışlardır.

7 Şubat 1939 tarihinde 40 gün süren Londra Konferansı gerçekleşmiştir. Katılımcıları ise Filistinli Arap temsilciler, Mısır'dan Ali Mahir Paşa ve Prens Abdülmünim, Irak'tan Tevfik Süveydi Bey ve Dışişleri Bakanı Nuri Said Paşa, Suudi Arabistan'dan Dışişleri Bakanı Fuaf Hamza ve Emir Faysal, Yemen'den İmam Yahya'nın oğlu Seyfül-İslam, Ürdün'den Reis-ül-Vüzera Tevfik Paşa'dır. Konferansta sürgün edilenlerin cezasının kaldırılması kararı alınmıştır. Böylece Hacı Emin el-Hüseyni önderliğinde Filistin Delegasyonu belirlenmiştir. Cemal Hüseyini, Musa El Âlemi, Dr. Hüseyin Fahri El Halidi, Avni Abdülhadi, George Antonius, Ragıp Ben Neşasıbi, Yakup Ferrac ve Alfred Rock Delegasyon da bulunmuştur. Araplar Londra Konferansı'nda, Filistin'de Yahudi devletinin kurulmasından cayılması, Yahudi göçlerine mani olunması ve toprak alımının sonlandırılması ile Filistin'de Arap Bağımsızlığının tanınması konusundaki taleplerinden

⁶⁰Malike Bileydi Koç, **İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006**, İstanbul: Günizi Yay, 2006, s. 109.

⁶¹ Öner, s. 45-46.

hiç ödün vermediler. Araplarla görüşmesinin ardından Yahudi delegasyonu ile görüşen İngiliz Hükümetine yahudiler ise şu şekilde isteklerini dile getirdi. Yahudi göçünün engellenmesini, Yahudilerde manda rejiminin devam etmesini ve Yahudi yurdunun kurulması politikasının devam ettirilmesi konularında kararlı ve ısrarcı oldular. İki grupta görüşen İngiltere Londra Konferansını sonlandırmıştır⁶².

McDonald 17 Mayıs 1939 da “Beyaz Kitap” adını verdiği resmî belgeyi yayınladı. Bu belge “Anayasa, Göç, Arazi” adlı üç bölümden oluşmaktadır. Anayasa adlı bölümde Yahudi Milli Vatanı ifadesinden ne kastettikleri yazmaktadır. Balfour Deklarasyonu’nda Filistin’in bütün topraklarında bir Yahudi Devleti haline getirilmesini kast etmediğini, burada bir Yahudi vatanı kurulmasını öngöröldüğü ifade edilmiştir. Bu çerçevede, İngilizlerin Filistin’i bir Yahudi devleti haline getirme politikası olmadığı belirtilmektedir. Buna göre, 10 sene içerisinde Filistin’de bağımsız bir devlet teşekkül edilecektir. 10 yılın sonunda Filistin’de bağımsız bir devlet kurulması için şartlar elverişli olmadığı takdirde, Filistin temsilcilerine, komşu Arap devletlerine ve Milletler Cemiyeti’ne fikirleri sorulacaktır. Göçler bölümünde ise göçlerin Filistin’deki diğer halkların haklarına zarar vermemesi, ülkenin ekonomik kapasitesini aşmaması ve kayıt altına alınması gerektiği kararına varılmıştır. Beş yıl içinde 75.000 Yahudi’nin Filistin’e göçü ve Yahudi mülteci problemine çözüm bulmak için 25.000 Yahudi’nin ülkeye girmesine izin verilmektedir. Yasadışı girişler kontrol altına alınacaktır. Yasadışı şekilde girmeyi başaranların sayısı izin verilen Yahudi sayısından düşülecektir. Arazi bölümünde ise Arapların elindeki toprakların tarımsalbakımdan yer olmadığısebebiyle satışına sınır getirilmesine karar verilmiştir. Arazi satışları hususunda hükümetin ara ara değiştirilecek sınırlar tayin edebileceği bildirilmektedir⁶³.

Araplar göçlere ve arazi satın alımını onayladığı için bu belgeye karşı çıkmışlardır. Yahudiler ise göçlere ve arazi satın alımına kısıtlamalar getirildiğinden için belgeye tepki vermişlerdir. Böylecesöz konusuraporiki tarafı damemnun etmemiştir. 1939 Sonbaharında toplanan Yahudi kongresi tarafından MacDonald Beyaz Kitabı’nın yasal bir niteliği olmadığı ilan edilmiştir. İngiliz manda yönetimi Beyaz Kitabı henüz onaylanmadan kabul ettiklerini açıklamışlardır. Bu hatayı yapan İngilizlere ilk tepki

⁶² Özmen, *Ortadoğu’da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail*, s.157-158.

⁶³ Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi*, s. 211.

Yahudilerden gelmiş ve durumu hemen kendi lehlerine çeviren 5 maddelik bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride verilen sözlerin tutulması Yahudi Devleti kurulmasında çıkarılan engeller yazmaktadır. Araplardan da İngilizlere çok gecikmeden tepki mektupları gelmiştir. Yahudilere tanınan imtiyazlardan ve Arap halkının haklarına yapılan tacizden şikâyetlerde bulunmaktadır. İngilizler Beyaz Kitabın sorunları çözecek bir yol olduğunu düşünürken bir anda iki taraftan da gelen tepkiler sonucunda bu planın doğru olmayacağı kararına varmışlardır.

1936 yılında başlayan bu büyük Arap ayaklanmasının bedelini en ağır yine Araplar ödemiştir. Çünkü Yahudiler birlik içinde bölünmeden hareket ederken Araplar alınan her karar arkasında bölüne bölüne büyük çapta başlayan direniş küçük bir isyancı grubuna dönüşmüştür. Öte yandan İngiltere Balfour Deklarasyonundan beri devam eden Yahudilere karşı ılımlı tutumu Yahudilere güç vermiş ve bütün Filistin topraklarını almak isteyen bir konuma gelmiştir. Araplar ise direnişlerinde ekonomik, siyasi, sosyal, toplumsal açıdan çok ağır şartlarla mücadele etmişlerdir. Başarısızlıkla biten bu isyanın sonucunda 1948 İsrail'in kurulmasına zemin hazırlanmıştır⁶⁴.

2.2. İkinci Dünya Savaşı'nda Filistin Sorunu

Hitler 1933 tarihinde Almanya'da başkan olarak göreve başlamıştır. Hitleraşırı Alman milliyetçisi bir insandır. Birinci Dünya savaşının intikamını almak ve Dünyaya Almanların bitmediğini göstermek istemektedir. Almanya'nın başına gelir gelmez yaptığı ilk faaliyetler ırkçılığın temellerini güçlendirmektedir. Hitler Yeni Almanyası'nda öz Alman ırkından başka bir ırk barındırmak istememekte, özellikle de Yahudilere büyük bir nefret duymaktadır.

Hitlerle birlikte "Almanya'nın Nazileştirme süresi başlamış oldu". Nasyonal Sosyalizm ideolojisi ise Almanya'da İkinci Dünya Savaşı ve savaş sürecinde Nazi Partisi ve partilideri Adolf Hitler tarafından dayatılaniktisadi ve siyasi sisteme verilen isimdir ve en temel ilkelerinden biri ırkçılıktır. Bu ırkçı düşünce Almanya da yaşayan vatandaşların

⁶⁴Jacob Norris, "Repression and Rebellion: Britain's Response to the Arab Revolt in Palestine of 1936–39". **The Journal of Imperial and Commonwealth History**. Volume 36, No 1, 2008, s. 25-45 <https://doi.org/10.1080/03086530801889350>.

evlilik, aile planlaması, sağlık, çalışma hayatı, eğitim ve yaşam kalitesi gibi hayatın akışındaki hemen hemen her konuda müdahalelerde bulunmuştur.

Eylül 1935 tarihli Nürnberg Yasaları bağlamında kabul edilen. “das Gesetz zum Schutz des deutschen Blutes und der deutschen Ehre” (Alman kanını ve şerefini koruma kanunu) Yahudilerin, Alman kanından gelenler ve Alman kanına akraba olanlarla (artverwandten Blutes) evlenmesini ya da evlilik harici ilişkiye girmesini yasaklıyordu.

“1. Yahudiler ile Alman kanından veya akraba kandan gelen vatandaşlar arasındaki evlilikler yasaktır.

2. Yahudiler ile Alman kanından veya akraba kandan gelen vatandaşlar arasında evlilik dışı ilişkiler yasaktır”⁶⁵.

Hitlerin bu Nazi Almanyası’da ilerleyen zamanlarda vatandaşların ne kadar Yahudi ne kadar Alman olduğunu öğrenmek için gen haritalarını araştırmaya koyuldular. Buna göre insanları sınıflara ayrıldılar. Amaç üstün Alman ırkını göçmen Yahudi ve Çingenelerden ayırmaktı. 1941 yılına gelindiğinde Almanyada Yahudileri yok etme politikasına başladı. Naziler Yahudileri yok etmek için iki yöntem uyguladı. Birincisi seyyar ölüm kampları oluşturdular. Bu yöntemde göre Yahudiler evlerinden alınıyor ve oturdukları yerlere az mesafede bir yerde toplayıp öldürüyorlardı. İkinci yöntem ise “Nazi kampları” olarak bildiğimiz insanlık tarihinin en utanç verici en korkunç yeri idi. Hatta günümüzde bile bu dram dolu kamp birçok filme konu olmuştur. Bu kamplara uzak bölgelerdeki Yahudiler getiriliyordu. Burada toplanan Yahudileri toplu halde öldürmeyi hedeflemişlerdi. Gömü çukurları, zehirli gaz odaları, krematoryumlarla⁶⁶ donatılmış söz konusu kamplarda neredeyse 4 milyon Yahudi canice katledilmiştir⁶⁷.

Yahudilerin toplu olarak katledilme meselesi halk tarafından da destek bulmuştur. Çünkü Almanyada’nın çoğu büyük fabrikaların sahibi Yahudilerdir. Yahudi iş adamları fabrikalarına kendi vatandaşlarını en iyi pozisyonlarda çalıştırmaktaydılar. Budönerelerde Almanyada’nın ekonomisi iyi değildir. Ekonomik açıdan çöküşte olan ülke

⁶⁵ Ahmet Asker, “Nazi Irk Tasnifi’nde Türkler ve Ortadoğu Halkları”. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 12, Sayı 25, 2012, s. 81-82.

⁶⁶Kelime kökeni İngilizce crematorium “ölü yakma fırını” sözcüğünden alıntıdır. İngilizce sözcük Latince crematorium”yakma yeri” sözcüğünden alıntıdır.

⁶⁷ Besalel, s.107

de bir de işçi grevleri başlamıştır. Nazi Partisinden kuvvet alan Alman halk bu fabrikaları protesto etmeye başlamıştır. Protestoların çıkma sebebi Almanlar işsizlikle mücadele ederken Yahudilerin rahat bir yaşam sürmesidir. Halktan gelen bu destek Nazilerin faaliyetlerini arttırmalarına sebep olmuş, daha çok Yahudi katledilmiş ve Almanya Yahudiler için cehennem olmaya başlamıştır⁶⁸.Yahudiler yaşanan bu olaylardan sonra artık Almanya’da yaşayamacaklarına karar vermişlerdir. Zaten Nazilerin amacında budur.

Orta doğuya bakıldığında; Filistin de bölünmeler ve iç karışıklar hâkimdi. Filistin’i İngiliz mandası yönetiyordu. Yahudiler ise akın akın Filistin’e göç ediyordu. Tüm bunlarla mücadele etmeye çalışan Filistin Arapları bir de kendi aralarında bölününce düşmanlarının gözdesi haline gelen bir ülke olmuştu. Filistin’in kurtuluşunu isteyen Hüseyini ailesi ile Neşâşibi ailesi arasında güç kavgası başladı. Hüseyiniler “aşırılar” denilen İngiliz Manda yönetimini ve Yahudileri istemeyen Milliyetçi ve mücadeleciler Arapları temsil etmekteydi. Neşâşibiler ise “ılımlılar” diye bilinen Yahudi varlığı istemeyen ama İngilizleri kurtarıcı gözüyle gören bir örgüttü. Bu iki örgütün arasındaki çekişme Filistin direnişinin gücünü kırmış oldu. Filistin’deki bu boşluk sebebiyle çok sayıda Arapçete örgütlenmeleri türemiş oldu. Bunun yanında siyonizm faaliyetlerinin uygulanması için Yahudi çete örgütleri de kuruldu⁶⁹.

Filistin Arapları için diğer önemli bir mesele ise “liderlik” savaşı olmuştur. Liderlik için savaşanlar ise Weizmann ve Hacı Emin el-Hüseyini dir. Biri Arap Halkın savunucusu iken diğeri Siyonist lider Weizmann’dır. Weizmann Hüseyini’ye göre oldukça büyük avantaja sahiptir. Weizmann Filistin dışında yaşamını sürmesine karşın, İngiltere ve diğer Batılı hükümetlere kendini kabul ettiren, Siyonizm’in lideri olarak saygınlık gören bir kişidir. Buna karşılık Kudüs Müftüsü olan Hüseyini’yi İngiltere Filistin’de barınmasına müsaade etmemiştir. 1939’da Filistinli Arap liderlerdenhiçbiri burada bulunmamıştır⁷⁰.

13 Ekim 1939 tarihine gelindiğinde Hacı Emin el-Hüseyini Bağdat’a kaçmak zorunda kalmıştır. Çünkü 1936 ayaklanmalarının lideri olan Hüseyini ayaklanma dönemi ve sonrasında da bağımsızlık mücadelesine devam ediyordu. Bu yüzden İngiliz manda yönetimi onun hakkında tutuklama kararı çıkarmıştı. Bunun neticesinde Bedevi kılığına

⁶⁸ Öke, *Siyonizm’den Uygarlık*, s.17.

⁶⁹ Armaoğlu, s. 60.

⁷⁰ Armaoğlu, s. 61.

girerek doğup büyüdüğü toprakları terk etmek mecburiyetindeydi. İngilizler bu durumdan oldukça rahatsız ve endişeliydi. Irak liderine Hüseyini geri vermesini istemişlerdir. Talebi reddedilin İngiltere konu hakkında Batılı ülkelere başvurmuştur. Batılı ülkeler Hüseyini den Irak iç politikalarına karışmaması için söz almıştır. Hüseyini sözünü tutmuş ve bir müddet hiçbir siyasi konuya karışmamıştır. Artık İkinci Dünya savaşı çıkmıştır. Hüseyini için bu durum avantaja çevrilebilirdi. Filistin'deki birçok milliyetçi ve Arap ülkelerindeki bazı liderler Hüseyini çevresinde toplanmaya ve ona danışmaya başlamıştır⁷¹.

İngiltere'nin Hüseyini'ye karşı tutumunu Filistin davasında, İngiltere'ye karşı Nazi Almanyası'na dayanmasına sebep olmuştur. Bu nedenle Kudüs müftüsü, Mayıs 1941'de bir fetva yayınlamıştır. "Merhametli ve her şeye kadir Allah adına diye başlayan fetvada, ben Tanrı için, İslam ve Müslüman topraklarını düşmana karşı savunmak için Kutsal Savaş'a katılmaya dünyadaki tüm Müslüman kardeşlerimizi davet ediyorum" diye cihat çağrısında bulunmuştur. Fetvada, "Doğunun tarihine bakıldığında gerek Osmanlının yıkılması gerek Arap ülkelerinin bölünmesinde İngilizlerin eli olduğunu görülmektedir. Çok sayıda Müslüman bugün İngiltere'nin idaresi altında yaşamaktadır. Bu yüzden tüm kardeşlerimi İslam adına bu savaşa katılmaya davet ediyorum." sözleri yer almıştır.

Hüseyini direniş ve bağımsızlık ateşini harlarken Filistin'de İkinci dünya savaşının ilk izleri görülmeye başlanmıştır. 15 Temmuz 1940 tarihinde İtalyanlar Filistin'e havadan bomba saldırısı gerçekleştirmiştir. Rodos'tan havalanan 5 İtalyan uçağı Hayfa'ya ulaşmış ve burayı bombalamıştır. Atılan bombalar petrol depolarına isabet etmiştir. 24 Temmuz'da İtalyanlar yine bombardımana tutmuş ve yine petrol rafineleri hedef alınmıştır. Bu saldırıda 25 Arap halk ve 15 yahudi hayatını kaybetmiştir. 6 Ağustos ve 27 Ağustos tarihinde tekrar yapılmıştır. Bu saldırıda da ölenler ve yaralananlar olmuş ama en büyük hava saldırısı Tel Aviv'de 9 Eylül 1940 tarihinde gerçekleşmiştir. Saldırıları Yahudi ve Arap halkın yerleşim yerlerini hedef almış ve 4 ton bomba kullanılmıştır. 1 ay süren bombalamada 7 Arap 1 Avusturalyalı ve 170 Yahudi ölmüştür⁷².

⁷¹ Joan Peters, **From Time Immemorial: The Origins of the Arab-Jewish Conflict over Palestine**, ABD: JKAP Publications, 2001, s. 435-436.

⁷² Daphna Sharfman, **Palestine in the Second World War: Strategic Plans and Political Dilemmas**, İngiltere: Sussex Academic Press, 2014, s. 15-16.

Beyaz Kitab'ın üçüncü bölümü “Yeni Arazi Kanunu” 28 Şubat 1941 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun Filistin'i ikiye ayırmış ve bu toprakları A-B olarak sembolendirilmiştir. Kanun 9 maddeden oluşmaktadır. A ile sembollenen topraklar Araplara verilmiş ve bu topraklarda Yahudilerin mal edinmesi yasaklanmıştır. B ile sembol edilen toprakların bazı bölgelerinden Arap'ların toprak alımı serbestleştirilmiştir. B bölgesinde amaç Yahudilere toprak satışı ve yurt edinmelerini sağlamaktır.

A bölgesi dağlık bölgeleri, Gazze Birüssebi'nin alt bölgelerini kapsamaktaydı. B bölgesi Eşdraelon, Tel Yizrael ovaları, Doğu Celile, Ramle'nin alt bölgelerinin güney hudutları ile Beet Tuviya arasındaki ve Hayfa ile Tantura arasındaki sahil ovalarından oluşmaktaydı.

Düzenleme parlamentodan onay alınca 29 Şubat'ta Yahudiler genel grevdavetinde bulundular. Yahudi bölgelerinde gerçekleştirilen gösteriler Histaru⁷³ tarafından organize edilmiştir. Revizyonistler hariç tüm Yahudi siyasi örgütleri gösterilere destek vermiştir⁷⁴.

Filistin'de bu kargaşa devam ederken Hacı Emin el-Hüseyni 6 Kasım 1941 tarihinde Berlin'e gelmiştir. 28 Kasım 1941'de Hitler ile görüşme yapan Hüseyni, Hitler'den Arap bağımsızlığının tanınmasını ve Arap âleminin bağımsızlığını desteklediğini ilan eden bir açıklama yapmasını istemiştir. Fakat Hitler bu şekilde bir anlaşma için erken olduğunu ve müttefiklerinin tepkisini almak istemediğini ifade etmiştir. Hüseyni bunun üzerine Hitler'e gizli kalacak bir anlaşma teklif etmiş fakat Hitler bu konunun gizli kalamayacak kadar önemli bir mesele olduğunu söyleyerek geri çevirmiş ama açık bir kapı bırakmayı ihmal etmemiştir⁷⁵.

Arapların Almanları desteklemesi üzerine Yahudilerde savaş döneminde İngilizleri destekleyen bir politika sergilerken, bir taraftan da Manda yönetiminin başına sorun çıkarmaktan geri kalmamışlardır. Yahudi göçleri savaş döneminde daha da çok artış kaydetmiştir. Bu göçler bölge de büyük tepkilerle karşılanmıştır. Bir taraftan da Yahudi çetelerİngilizlerden silah ve mühimmat çalarak faaliyetlerini iyice arttırmışlardır. Savaş

⁷³Yahudilerin işçi sendikaları federasyonu.

⁷⁴ John Valentine Wistar Shaw, **A Survey of Palestine: Prepared in December 1945 and January 1946 for the Information of Anglo-American Committee of Inquiry** 1, Filistin: The Government Printer, 1946, s.59.

⁷⁵ Sami Sert, **Hitlerin Müslüman Askerleri**, İstanbul: Bilge Karınca, 2012, s. 321-322.

sonrasında Manda yönetiminden ve Araplardan kurtulup kendi devletlerini kurmayı hedefleyen siyonistler artık iç savaşa hazırlanmaktaydılar. Yani yahudilerin stratejisi menfaatleri için İngilizlerin yanında gibi gözüküp işleri bitince onlara karşı savaş açmaktı. Yahudiler Araplar bölündükçe güçleniyor özgüvenlerini artırıyorlardı. Bu yüzden İngilizlerden Filistin'deki Yahudi meseleleri karşısında destek bekliyorlardı. Yahudilerin sesleri arttıkça endişeye kapılan Manda yönetimi onların bu taleplerini kabul etmiyordu. Arap Dünyasının tepkisini çekmekten korkuyordu. Çünkü İkinci Dünya Savaşı öncesinde birçok Arap ülkesi İngilizlerin sömürgesiydi ve savaş başladığında durum İngilizler için parlak değildi. Savaş başlarında Almanlar girdikleri her savaşı kazanıyordu. İngilizler savaşın sömürge ülkelere sıçramasından korkuyordu. Eğer Yahudilere istediklerini verirlerse buralarda iç isyanlar çıkabilir ve İngilizler zor durumda kalabilirdi. İngilizlerin hem iç isyanları bastırmaya hem de Almanlarla savaşmaya gücü yetmeyebilirdi. Tüm bu ihtimalleri düşünen İngilizler Yahudilere yakın davranmaktan kaçındı. İngilizler bu kararları alırken Emin el-Hüseyn'inin Almanya'yı savaşta desteklediği haberleri geldi. Duruma öfkelenen İngilizler ani bir karar değişikliği yaparak Yahudilerle anlaşma kararı aldı. Yahudilerle savaş bitimine kadar birbirlerine sadık kalacakları bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşma sonrası Yahudi çete örgütleri savaş bitimine kadar silahları bıraktı ve Yönetime destek verdi⁷⁶.

Hüseyni'nin Almanları destek verdiği haberleri yayıldıktan sonra Araplar tüm Batı ülkelerinin tepkisini çekti. Batı Kamuoyunda tepkiler çığ gibi büyüdü. Bunun üzerine Batılı Ülkeler ve de Özellikle Amerika Yahudilere Filistin de destek vereceklerini açıkladılar. Bir zamanlar Yahudileri katledip zulüm yapan Batılılar Yahudi Devleti kurulması fikrine onay vermişlerdir. Aslında bu durum Batılıların işine çok yaramıştır. Çünkü Fransız İhtilalinden beri istenmeyen Yahudilerden tamamen kurtulmaları için büyük bir fırsat yakaladılar. Böylece Filistin'e Yahudi göçleri hız kazanmıştır

Bu durumun en belirgin ifadesi 1942'de Amerikalı Siyonistlerin yaptıkları toplantıda Biltmore Programı'nda ortaya çıkmıştır. New York'ta Biltmore Otelinde yapılan 11

⁷⁶Armaoğlu, s. 62.

Mayıs 1942’de yapılan konferanstabirçok önemli kararlar alınmıştır⁷⁷. Siyonizm’in yeni politikasının temel prensiplerinin dahail edildiği kısımlarda şunlar belirtilmektedir:

- “1-Balfour Deklarasyonu ve Manda metnindeki Yahudilerin Filistinle tarihi bağlarını deklare eden maddelerinin amacının, burada bir Yahudi Cumhuriyeti’nin temelini atmak olduğunun kabul edilmesi.
- MacDonald Beyaz Bildirisinin geçersiz kabul edilmesi.
- Savaş sonrası düzenlemenin bir parçası olarak, Yahudilerin vatan problemlerinin bir çözüme kavuşması.
- Filistin’e göçün denetiminin Yahudi Bürosu’na geçmesi.
- Filistin’de bir Yahudi Cumhuriyeti’nin kurulması”.

Bu program bölgesel olarak değil Dünya Siyonist örgütlerinin büyük destekleyicisi niteliğindeydi⁷⁸.

Amerika’nın yayılmacı politikası ve Araplarla olan ilişkilerinin gelişmesi İngilizleri oldukça rahatsız etmeye başlamıştı. Çünkü Arap dünyasında oldukça fazla sömürge ülkelerine sahipti. Eğer işin içine ABD girerse İngilterenin koltuğu sallanabilirdi. Bu yüzden İngilizler yeni bir stratejiyle Araplarla yakın ilişki kurmaya başladı. Arapların en büyük rüyası tüm Arap dünyasının birleştiği bir federasyon kurmaktır. İngiltere ise kurulacak olan bu federasyona destek vereceğini açıkladı. Bu yeni politika doğrultusunda İngilizler Arapların milliyetçi ruhuna yönelik çalışmalarabaşladı. İngilizler 22 Mart 1945 tarihinde Arap Ligi’nin kurulmasında öncü oldu⁷⁹.

Arap Ligi’nin kurulmasıiçin 27 Eylül-7 Ekim 1944 tarihlerinde bir hazırlık konferansı İskenderiye’de yapılmıştır. Bu konferansa başkanalar nezdinde; Mısır’dan Mustafa Nahhas Paşa, Suriye’den Saad Allah Cabiri, Lübnan’dan Riad Solh, Irak’tan Hamdi el Paçacı, Ürdün’den Tevfik Abdul Huda katılmıştır. Suudi Arabistan ve Yemen temsilcileri ise konferansa gözlemci sıfatıyla katılmışlardır. İskenderiye Konferansı’nın neticesinde, beş delegasyonun temsilcileri, bağımsız Arap ülkelerinden oluşacak Arap

⁷⁷ William L. Cleveland, **Modern Orta Doğu Tarihi**, (Çev. M. Harmancı), İstanbul: Agora Yayıncılık, 2008, s. 289.

⁷⁸ Alan R. Taylor, **İsrail’in Doğuşu:1897-1947 Siyonist Diplomasinin Analizi**, (Çev. M. Karaşahan). İstanbul: Pınar Yay., 2000, s. 79-80.

⁷⁹ Ali Rıza Dırık, **Uluslararası İlişkiler Tarihi Diploması Tarihi: 5**, İstanbul: Evrensel Basım Yay., 2013, s. 452.

Devletleri Birliği'nin kurulması hususunda bir protokol imzalamışlardır. Konferansta Filistin ve Lübnan meselesi konusunda özel kararlar alınmıştır.

Filistin konusunda Protokol'de şu ifadeler yer almaktadır: “Hazırlık Konferansı Filistin'i Arap dünyasının en önemli unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. Filistinli Arapların haklarının çiğnenmesi, barış davasının tehdidi ve Arap ülkelerinin istikrarına bir tehdit anlamına gelmektedir.” Şubat-Mart 1945 tarihine gelindiğinde Kahire'de Arap Devletleri Konferansı gerçekleşmiştir. Bu Konferansa Ürdün, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan, Mısır ve Irak delegeleri katılarak 22 Mart 1945'te Arap Devletleri Birliği tüzüğünü imzalamışlardır. Yemen konferansa delege göndermemiş, ancak tüzüğü sonradan imzalamıştır.

“Filistin Hakkında Deklarasyon”da Filistin'in, Arap ülkelerinin ayrılmaz bir parçası” olduğu ifade edilmiştir⁸⁰.

Arap Devletleri Birliği'ne katılan devletler, Suriye, Suudi Arabistan, Irak, Lübnan, Yemen, Ürdün ve Mısır'dı fakat Arap Birliğinin gerçekliğe ve resmiyete geçmedi. Çünkü bu birliği oluşturan devletlerarasındaki sorunlar ayrışmalara sebep olmuştur. Büyük aşiretler arasında düşmanlıklar vardır. Devletlerarasında başa geçme lider olma hevesleri onları ileri değil geriye taşımaktadır. Suriye'nin ise Irak ve Ürdün'e karşı büyük endişeleri bulunuyordu. Bu güvensizlik ortamında Devletler birbirleri ile ilişki kurmaktan çekimser kalmıştır. Ligin kurulmasında ön ayak olan İngilterenin ise hayalleri suya düşmüştür. Hatta İngilizler Araplarla iyi ilişki kurmak şöyle dursun iyice aralarındaki bağlar kopmuş, düşmanlık gelişmiştir⁸¹.

Savaş devam ederken İngilizler Filistin üzerinde yeni stratejiler deniyorlardı. İngiliz Savaş Kabinesi Filistin'e yönelik politikasını belirlemek amacıyla bir komite kurmuştur ve söz konusu komiteye İçişleri Bakanı “Herbert Morrison” başkanlık etmiştir.⁸²

26 Eylül 1944'te “Morrison Beyaz Kitabı” isimli rapor komite tarafından sunulmuştur. Raporda Filistin'deki Arap ve Yahudi taksimi anlatılmaktadır.

⁸⁰ Dırık, s. 453.

⁸¹ Kamuran Gürün, **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 1983, s. 297.

⁸² Yehoshua Porath, **In Search of Arab Unity 1930-1945**, New York: Routledge, 2013, s.129.

Bir başka gelişme ise, “İngiliz Mandası’nın Filistin’de Geleceği” başlığı altında Sir Edward Grigg’in 4 Nisan 1945’te sunduğu raporda Filistin’de üniter bir devletin kurulmasının önerilmesidir. Diğer gelişme, herhangi bir formül üzerinde kesin karar vermektense Taksim, üniter devlet, Yahudi göçlerine izin vermeyi sürdürmek, Filistin’i, manda yönetimi ile götürmek alternatiflerinin değerlendirilmesidir⁸³.

Kasım 1945 tarihine gelindiğinde Arap Birliğinden temsilciler Filistin’e gelmiştir. Filistin’e gelme sebebi ise ılımlılar ve milliyetçiler arasında köprü kurmak ve ikiye ayrılan Arap halkını birlikte mücadele etmeye ikna etmektir. Böylece 25 Kasım 1945 de Yüksek Arap Komitesi yeniden kurulmuştur.

Arap Ligi Konseyi 9 Haziran 1946’da Suriye’de bir toplantı düzenlemiş ve toplantısonucunda Filistin’le ilgili 10 maddelik karar almışlardır. Bu karara göre, bütün Arap devletlerinin temsilcilerinden oluşan bir “Filistin Komitesi” ile “Filistin Fonu” teşkil edimiştir. Toplantıda Filistin için “Yüksek İcra Komitesi” kurulmuş ve başkanlığına Hacı Emin getirilmiştir⁸⁴.

İkinci Dünya savaşı bittiğinde Avrupa’da ve Almanya’da Yahudi nüfusunun çoğu vahşice katledilmişti. Geride kalanlar ise kapmalarda yaşama tutunmaya çalışıyordu. Savaş bitiminde kamplardan yaşadıkları ülkelere geri dönmeye çalışan Yahudiler beklenmedik tepkilerle karşılaştı. Avrupa ve Almanya’daki Halk ve devlet Yahudileri istemiyor ve onlara saldırıyordu. Yahudilerin bu durumda başla çaresi kalmadı ve kalanlar Filistin’e toplu büyük bir göç dalgası gerçekleştirdi.

İngiliz mandası bu göç dalgası ile nasıl mücadele edeceğini bilemiyordu. Sınır binlerceYahudi dayanmıştı. Manda yönetimi göçü püskürtmek için müdahaleler yapıyor ama Yahudiler gidecek yerleri olmadığı için dayanıyorlardı. İngilizler sonunda pes etti ve binlerce Yahudi Filistin topraklarına akın etti.

Savaş zamanında birçok Arap ülkesi tarafsızlığını ilan etmişti. Hüseyini ise Filistin Araplarını temsil ediyordu ve Almanya’yı desteklediğini açıkça beyan etti. Bu durumda Yahudiler çıkarları için İngiltere ve Fransa’yı desteklemek zorunda kaldı. Alman Nazilerinin Yahudi soykırımı yapması ve bu sebeple Yahudi nüfusunun Filistinde artması

⁸³ Armaoğlu, s. 63-64.

⁸⁴ Armaoğlu, s. 70.

üzerine Batılı devletler desteğiyle Yahudi Devleti kurulması kararı alındı. İkinci Dünya Savaşı dünya siyasi dengesini tamamen değiştirdi. Artık dünyanın iki süper gücü vardı. Biri ABD diğeri ise SSCB idi. Fransızlar ise bu savaştan yenilgi ile çıktı.⁸⁵

İkinci Dünya savaşı Arapların yanlış tarafı seçmesi sonucunda Araplar için bedeli ağır olmuştur. Yahudiler ise Almanlar tarafından soykırıma uğramış ve insanlık tarihinin en korkunç en vahşet ölümleri yaşanmıştır. Sonuç olarak hem Yahudiler hem Araplar savaştan çok ağır sonuçlar almışlardır. Yahudiler için tek iyi sonuç İsrail devletini kurmak iken Araplar kendi topraklarında kendi vatanlarında esir hayatı yaşamaya başlamışlardır⁸⁶.

2.3. Yahudi Çeteler ve Faaliyetleri

İkinci Dünya savaşı artık bitmiş, Filistin’de İngiltere’nin gücü zayıflamıştır. Araplar ise kendi içlerinde bölünmeye başlamışlardır. Yahudiler ise özellikle Naziler tarafından toplu olarak katledilmişlerdir. Kaçabilen binlerce Yahudi ise Filistin’e akın etmiştir. Siyonistler bu atmosferi kendilerine fırsata çevirmek için çalışmalar yapmışlardır. Artık Yahudi Devletini kurma zamanı gelmiştir. Şimdiye kadar yapılandırma uğraş ve çabalar bunun içindi. Bu uğurda Yahudiler için tek tehdit Araplar kalmıştı. Böylece Yahudi çeteler kurulmaya başlanmıştır. Amaç Filistin’in gerçek sahibi olan Arapları ortadan kaldırmaktır.

Çetelerin faaliyet gösterebilmesi için maddi bir destek lazımdır. Bu yüzden David Ben-Gurion 1945 Haziran ayında New York’a gitmiştir. Çünkü siyonistlerin yeni destekçisi Savaş’tan sonra yeni süper güç olan ABD’dir. Ben-Gurion Amerika Siyonist lider ile görüşmüş ama bu sonuçtan istediğini elde edememiştir. Sonrasında Henry Montor ve Rudolf Sonneborn ile görüşmeye gitmiştir. Bu iki Siyonist yıllardan beri bu amaç için bağış topluyordu ve bu konuda oldukça tecrübelilerdi. Ben-Gurion bu görüşmeden olumlu sonuç alması neticesinde gizlice diğer ülkelerden 16 Siyonisti New York’a davet ettiler. Siyonistler 1 Temmuz’da İsrail Devleti’ni kurmak için “Sonneborn İnstitute” adlı kuruluşun tesis edilmesine karar vemişlerdir.

⁸⁵ Yazar, s.104-105.

⁸⁶ Bernard Lewis, **Ortadoğu’nun Çoklu Kimliği**, İstanbul: Sabah Kitapları, 2000, s. 409-410.

Grub ilk iş olarak para toplama kararı almıştır. Bunun için Siyonizmi destekleyenler oldukça yüklü miktarda para yardımıyla bulunmuştur. Toplanan para ile eski makine ve aletler aldılar. Alınan malzemeler Haganah'ın savaş malzemeleri imalathanesine gönderdiler. Patlayıcı, mühimmat, sağlık malzemesi, uçak parçaları, uçak, gemi, bot bile satın aldılar. Alınan tüm malzemeler ise Filistin'e sevk edilmeye başlanmıştır⁸⁷.

Siyonistlerin bu faaliyetleri Filistinde kurulan çeteleri tek bir çatı altında toplanmasına sebep olmuştur. Çete liderleri Yahudi devleti kurabilmek için en iyi yolun birlikte hareket etmek ve birlikte saldırmanın daha kesin sonuç vereceğini düşündüler ve anlaşma yaptılar. Bu kararı alan çeteler ise Haganah, Irgun ve Stern idi. Fakat bu üç çete daha sonrasında anlaşamayarak ayrıldı. Yahudi göçmenler için Avrupa İngiltere'ye baskı yapmaya başlamıştır. Fakat Manda yönetimi Filistin topraklarının daha fazla göçmen almayacağını farkındaydı. Hem de bu kadar fazla Yahudi yönetim için tehdit. Bu yüzden İngilizler binlerce göçmeni kabul etmeyeceklerini ve bunun için direneceklerini açıkça ifade etmişlerdir. Fakat Avrupa ve ABD bu konuda ısrarcı olmuştur. Bu yüzden araçlar sayesinde Filistin'deki Yahudi çetelerle irtibat geçtiler. Fakat çeteler birleşmeye yanaşmadı. Haganah çetesi silahlı mücadeleye karşıydı ve İngilizleri siyasal güç ile yıpratma yoluna başvurdu. Irgun ve Stern çeteleri ise İngilizlerin Filistin topraklarından çıkarılabilmesi için tek çarenin silahla mücadele olduğunu savundular. Böylece çetelerin her biri kendi yöntemleri ile savaşılmaya başladı.

Ortadoğu'da ise saldırgan faaliyetlerine başladılar. İngiliz Bakan Lord Moyne 6 Kasım 1944 tarihinde Kahire'de öldürülmüştür. Sonrasında saldırıyı gerçekleştiren Eliyahu Hâkim and Eliyahu BetTzur adındaki iki Stern üyesi Mısır'da yakalanıp mahkemeye çıkarıldıktan sonra idam edilmiştir.

13 Mayıs 1945'te Yahudiler patlayıcılarla telgraf tellerine büyük zarar vermişlerdir. Polislere silahlı saldırıda bulunarak, 22 Mayıs tarihinde iki farklı yerde petrol boru hatlarını delmişlerdir. 25 Mayıs'ta devriye gezen polis arabasını yakmışlardır. 17 Haziran 1945'te büyük miktarda dinamit Yahudi askerler tarafından taş ocaklarından çalınmıştır. 13 Temmuz 1945'te bir araba dolusu patlayıcı patlatılarak, İngiliz polis korumasındaki

⁸⁷ Walter Ehrlich, **Zion in the Valley: The Jewish Community of St. Louis**, ABD: University of Missouri, 2002, s. 274-275.

görevliler öldürülmüştür. Aynı gün Hayfa-Kantara demir yolu hattında bir köprü patlatılmıştır. 11 Ekim 1945'te 218 tüfek, 15 makineli silah ve mühimmat Filistinli askerlerin ikmal deposundan çalınmıştır⁸⁸. 31 Ekim 1945'de Yahudi çetelerin Filistin'de İngiliz yönetimine karşı düzenlediği bombalı saldırıda polis araçları, demiryolları ve Hayfa petrol rafinerisi zarar görmüştür. Bir polis bir asker ve iki demiryolu işçisi öldürülmüştür. 27 Kasım 1945'te Polis istasyonuna yapılan bombalı saldırıda 8 İngiliz askeri öldürülmüştür. Başında Menachem Begin'in bulunduğu Irgun çete grubu bombalı saldırıdan sorumlu tutulmuştur⁸⁹. Yahudi çeteler zaman geçtikçe saldırılarını artırmış, Filistin topraklarına, ekonomisine, ulaşımına, Arap halka ve İngiliz askerlerine zarar vermeye devam etmiştir.

12 Ocak 1946'da Hadera yakınında bir tren raydan çıkarılarak, saldırı düzenlenmiştir. 19 Ocak'ta Yahudi gizli örgüt üyesi güç istasyonlarını ve Merkez Kudüs cezaevinin bir kısmını tahrip etmiştir. 20 Ocak'ta Yahudi saldırganlar Tel Aviv ve Hayfa arasında yer alan İngiliz kontrolündeki Givat Olga Sahil Güvenlik İstasyonu karşı saldırı başlatmıştır, saldırı sonucunda 10 kişi yaralanmış 1 kişi ölmüştür. 25 Nisan 1946'da Yahudi saldırganlar İngiliz askeri üssüne saldırmıştır. 16 Haziran 1946 gecesi "Köprüler Gecesi" olarak adlandırılan olay meydana gelmiştir, O gece tam 11 köprü Yahudi çeteler tarafından havaya uçurulmuştur⁹⁰.

29 Haziran 1946'da bu sefer İngilizler tarafından çetelere karşı büyük bir operasyon başlatılmıştır. Yişuv'un organize ettiği bu operasyon yasal ve kısmen yasal kuruluşlara yöneliktir ve 11 Temmuz'a kadar sürmüştür. Bu olay 29 Haziran 1946 tarihinde Yahudiler için "Kara Cumartesi" olarak bilinmektedir. İngilizler ise bu operasyona "Agatha Operasyonu" ismini vermişlerdir. Bu operasyonda birçok örgüt üyesi yakalanmıştır. Çok sayıda önemli belgeler ele geçirilmiştir. Haganah çetesinin İngiliz Mandasını bitirmek için hazırladığı planlar ele geçirilmiştir. Böylece Yahudi saldırısının kanıtları ortaya çıkmış ve İngilizler bu sayede Yahudi göçmen almayacaklarını açıklayarak üstündeki yükü hafifletmeye çalışmışlardır.

⁸⁸ Shaw, s. 75-76.

⁸⁹ Henry E. Mattox, **Chronology of World Terrorism, 1901-2001**, Kuzey Caroline: Mc Farland, 2004, s. 52.

⁹⁰ British Rule in Palestine, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/History/timeline.htm>

Irgun çetesi Batı Kudüs'teki King David Otel'i'ne saldırmak için bir plan yaptığını Haganah çetesine duyurmuştur. Bunun üzerine Haganah 1 Temmuz'da King David Otelin'e karşı operasyon olanına onay verdiğini belirtmiştir. Çete hazırlıklarını üç hafta içinde tamamlamış, 22 Temmuz tarihinde oteli havaya uçurmuşlar ve bu saldırı sonucunda 91 kişi ölmüş yüzden fazla kişi yaralanmıştır.

8 Eylül 1946'da Yahudi çeteler 50 noktada demir yolunu kesmişlerdir. 9 Eylül'de Tel Aviv'de bir kamu binasındaki patlama sonucu 2 İngiliz memur ölmüştür. 8 Ekim 1946'da Kudüs'ün dışında mayınla bir kamyonun patlatılması sonucu iki İngiliz askeri öldürülmüştür. 9-13 Kasım 1946'da Yahudi çeteler; trenler, demiryolu ve tramvaylara bombalı ve mayınlı saldırılarda bulunmuşlar ve 11 İngiliz askeri ve polis ile 8 Arap öldürülmüştür. 2-5 Aralık'ta 6 İngiliz askeri ve 4 kişimayın ve bomba saldırıları sonucu ölmüştür⁹¹.

Filistin'deki Yahudi aktivizminin bu dönemdeki Siyonist stratejinin ürünü olan yasadışı göçün teşvik edilmesi gibi yönleri vardır. Weizman ve diğerleri, Irgun ve Sternistlerin faaliyetlerini sürekli kınamışlardır. Ancak, Ben-Gurion savaşın ilk dönemlerinde Yahudi kışkırtıcılara karşı herhangi bir harekette bulunmayı reddetmiş ve savaş halinin sona ermesinden sonra Yahudi Bürosu saldırganlarla gizlice işbirliği yapmıştır⁹².

2.3.1. Haganah

1920'lerde Yahudiler tarafından kurulan bir çete örgütlenmesidir. İbranice "savunma" anlamına gelen bu çete Yahudilerin ilk kurdukları çete olarak bilinmektedir. Haganah ilk kurulduğunda işçi sendikası olarak faaliyet göstermiştir. Daha sonralarda ise Yahudi gençlerden oluşan askerî birlikleri eğitmeye başlayarak istihbarat toplamış, silah kaçakçılığı ve imalatı gerçekleştirmiştir. 1936 -1939 yılları arasında bu örgüt ilk kurulma amacından saparak askeri bir güç haline gelmiştir. İngilizler ise bu gücü tanımadıklarını açıklamışlardır⁹³.

⁹¹ Jewish Insurgency in Mandatory Palestine, wikipedia.org/wiki/Jewish_insurgency_in_Palestine.

⁹² Taylor, s. 95.

⁹³ Selin Çağlayan, **İsrail Sözlüğü: Siyonistler, Muhafızlar, Tarihçiler, Eylemciler, Yerleşimciler, İsraililer**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, s. 388-389.

Haganah örgütüne katılmak isteyenlere önce teste tabii tutuluyordu. Testten geçen gönüllülere gizli bir oda da bir eline silah diğer eline Tevrat verilerek bağlılık yemini ettiriyorlardı. “Siyonizmin Yüce Bilinci Adına” diyerek yemin edenler artık örgütün bir parçası oluyordu. Haganah çetesine toplam 43.000 kişi katılmıştır. Örgüt İkinci Dünya savaşında çıkarları için İngilizlerin yanına katıldı ve Almanlara karşı savaşmıştır. Bu sırada da bir taraftan daha sonrasında İngilizlerle mücadele etmek için İngilizlerden silah kaçırıyorlardı.

1941’in başlarında Haganah, ilk mobilize alayı olan Palmach’ı⁹⁴ oluşturmuştur. İzak Sadeh’in oluşturduğu bu özel birlikler, Yahudi gençlerine askeri eğitim vermek amacıyla kurulmuştur.

Haganah 1945 ten itibaren ise Filistinde saldırı faaliyetlerine başlamıştır. Köprüleri, demir yollarını, petrol yataklarını bombalamışlardır. Arap halkı katlederek, gizliden Yahudileri Filistin’e sokmuşlar, köylere zarar vererek buradaki Arap halkı sürgün etmişlerdir. İngilizlerin de desteğini alması üzerine Tiberias, Hayfa ve Safed’i ele geçirmeyi başarmışlardır. Örgütün önemli üyeleri şunlardır: David Ben-Gurion, İzak Rabin, Ariel Şaron⁹⁵.

2.3.2. Irgun

Irgun, İbranice Irgun Zvai Leumi’nin⁹⁶ kısaltılmış halidir. Haganah Kudüs bölge komutanı Avraham Tehomi tarafından kurulmuştur. Tehomi olmak üzere örgütün önde gelen diğer isimleri David Raziell, Avraham Stern, Hillel Kook ve H.Shalom Halevi’dir. Bu çetenin en büyük destekçisi ise Polonya olmuştur. Polonya saldırganlara hem askeri eğitim açısından hemde mühimmat açısından yardımda bulunmuştur. Polonya’nın siyonist saldırganlara yardım etmesinin en büyük sebebi Polonya da çok sayıda Yahudi nüfusunun bulunmasıdır. Bu nüfustan ancak Filistin’e göndererek kurtulabilirdi. Bu yüzden Yahudi devleti kurulmasında en büyük destekçilerden biri olmuştur⁹⁷.

⁹⁴Şok birlikleri.

⁹⁵ Mustarfa Karakaş, Siyonist Terör Örgütleri, Doğruhaber Gazetesi, 30.07.2017, <https://dogruhaber.com.tr/haber/256620-siyonist-teror-orgutleri/>

⁹⁶Millî Askerî Örgüt.

⁹⁷ Çağlayan, s.390.

Irgun'un yaptığı katliamlar Filistinlilerin hatıralarından silinmeyen acılar bırakmıştır. Kadın, çocuk, yaşlı ayrımı yapılmaksızın gerçekleştirilen bu katliamda hamile kadınların karınları deşilmiş, bebekler öldürülmüş, kadınların ırzına geçilmiştir. Evler dinamitlerle yıkılmıştır. Bu saldırı faaliyetlerinin amacı Filistin halkına gözdağı verip onları göçetmeye zorlamaktır. Sonralarda Irgun da Haganah çetesi gibi İsrail Savunma Kuvvetleri'ne dâhil olmuştur⁹⁸.

2.3.3. Stern

1940 yılında Abraham Stern tarafından kurulmuştur. Filistin topraklarında yerleşik herkese karşı aşırı sert müdahalelerde bulunmuşlardır. Örgüt, Filistin'deki stratejik hedeflere sürekli saldırı düzenlemiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'yı desteklemiştir. Bu nedenle Filistin dışında da saldırı eylemleri düzenlemişlerdir. Bu örgüte mensup iki üye, 6 Kasım 1944'te Kahire'de İngiliz hükümetinin Orta Doğu temsilcisi Lord Moyne'u öldürmüşlerdir.

Stern Çetesi'nin en önemli lideri İzak Şamir'dir. Şamir daha sonra İsrail başbakanı olmuştur. 1946'ya kadar bu örgütün operasyonlarının liderliğini yapmıştır. Stern örgütü 1948'de İsrail'in kurulmasından sonra dağılmış, bazı birimleri ise İsrail'in resmi ordusu olan İsrail Savunma Kuvvetleri'ne bağlanmıştır.

İzak Şamir'in, çetesi devletleşirken Haganah 60 bin, Balamah 5 bin, Irgun 5 bin, Şatiron Bin ve diğer küçük çaplı örgütler de dört bin militan vererek sözde düzenli ordu kurmuşlardır⁹⁹.

⁹⁸ Karakaş, *Siyonist Terör Örgütler*

⁹⁹ Karakaş, *Siyonist Terör Örgütler*

BÖLÜM 3: İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞU VE BİRİNCİ ARAP-İSRAİL SAVAŞI

3.1. İngiliz Taksim Planı (1947) ve İsrail Devleti'nin Kuruluşu (1948)

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından çeşitli uluslardan 10 milyon Yahudi göçmeni yaşadığı topraklara geri dönmüştür. Ancak, karşılaştıkları manzara; savaşın yakıp yıktığı topraklarda evlerinin tahrip edildiğini, cemaatlerinin yok olduğunu ve çoğu Yahudileri ailelerin bazılarının öldürüldüğünü bazılarının ise dağıtıldıkları şeklinde olmuştur. Bu kargaşa ortamında hayatta kalan Yahudilerin gidebileceği bir yer kalmamıştır. Çaresizlik içinde olan Yahudiler, Fransa ve İtalya'nın Akdeniz limanlarında toplanarak yasadışı yollardan Filistin'e gitmeye kalkışmışlardır. 1945 yılında iktidar olan İngiliz İşçi Partisi Beyaz Kitap bildirisini devam ettirerek Hayfa civarında yakalanan Yahudileri Kıbrıs'taki toplama kampına sürgün etmiştir. ABD tarafından bu durum tepkiyle karşılanmış ve Filistin'de mevcut olan ABD hâkimiyetindeki topraklara 100.000 Yahudi'nin derhal yerleştirilmesi kararı verilmiştir¹⁰⁰.

1947 yılına kadar ülkedeki iç karışıklık böyle devam etmiş ölümler yaralanmalar artmış, önemli stratejik yerler yakılıp yıkılmış, Filistinde hava da oksijen den daha çok barut kokusu hâkim duruma gelmiştir. Durum artık bu denli çıkmaza düştüğü sırada İngilizler çaresiz kalmışlar ve Filistin sorununu Birleşmiş Milletlere taşımışlardır. Birleşmiş Milletler 15 Mayıs 1947 tarihinde 11 üyeli bir özel komisyon kurdu. Komisyon 7 Oya 45 oyla kabul edildi. Komisyonun adı ise Filistin Özel Komitesi (United Nations Special Committee on Palestine[UNSCOP]) idi. Komisyonun üyeleri ise Avustralya, Hindistan, Kanada, Hollanda, Guatemala, Yugoslavya, İran, Peru, Uruguay, İsveç ve Çekoslovakya'dan oluşmaktaydı.

1 Eylül 1947 tarihinde Birleşmiş Milletlere Genel Sekreterliğine sunmuşlardır. Komisyonun sunduğu rapor iki plana sahiptir:

¹⁰⁰Armaoğlu, s.92.

- Birinci plan, Filistinde Yahudi ve Arap olmak üzere iki ayrı bağımsız devlet kurulacak, Kudüs ise uluslararası bir komite tarafından yönetilecek.
- İkinci plan ise, Bir Yahudi ve bir Arap devletinin bir federal devlette birleşecek.

Bu iki plan içerisinde birinci planı komite oy çokluğu ile desteklerden ikinci plan çok az oy alarak azınlık durumunda kalmıştır. Taksim planına göre kurulacak olan yeni düzende Arap devletine ayrılan topraklar Gazze ve Refah Sahil şeridi, Celile, Nablus, El Halil ve Berşeva civarı; Yahudi Devletine vaadedilen topraklar ise Tel Aviv ve hayfa civarındaki sahil bölgesi, Necef, Yizreel ve Hule Vadisi veriliyordu. Planın üçüncü bölümünde Kudüs şehri her üç din içinde kutsal olduğu için (Müslüman, Hristiyan, Yahudi) Corpus Seperatum (ayrı beden) statüsünde kabul ediliyordu. Plana göre, Filistin topraklarının yüzde 55’lik bölümü Yahudilere, yüzde 45’lik bölümü ise Araplar’a bırakılmaktaydı.

Birleşmiş Milletlere sunulan bu rapor tam üç kez oylanmıştır. İlk oylama 1947 tarihinin Eylül ayında gerçekleşmiştir. Oylamanın sonucunda 25 üye Filistin’in paylaşılmasına “Evet” oyu vermiştir. 13 üye ise paylaşım fikrine karşı çıkmıştır. 19 üye ise bu önemli hususta çekimser kalmayı tercih etmiştir. Planın uygulamaya konulabilmesi için üyelerin üçte ikisinin onaylaması gerekiyordu. ABD kredi verme vaadiyle üyelere rüşvet teklif ederken yatırımlarını çekme tehdidiyle bazı küçük ülkelerin oylarını değiştirmesi için korkutma politikasını uyguladı. ABD’nin yaptığı müdahale sonucunda 25 Kasım 1948’de planın yeniden oylanması gerçekleşti. Bu oylamanın sonucu ise 25 “Evet”, 13 “Hayır”, 17 “Çekimser” oy aldı. İki üye ülke ise oylamaya katılmadı. Bu sefer ki oylamada da üçte ikilik çoğunluk sağlanamamış oldu. Alınan bu karara rağmen plan Genel Kurul’a götürüldü. 3. oylama öncesinde ABD tehditlerini iyice artırdı, bazı üyelerin oylarını ise rüşvetle satın almaya kalkıştı.

ABD’nin baskıları neticesinde 29 Kasım 1947’de 3. ve son oylama gerçekleşti. Oylamanın sonucu ise şu şekilde oldu. 33 “Evet”, 10 “Hayır”, 10 “Çekimser” oy aldı. Oylamaya 1 üye” Siam” katılmadı. Çünkü ülkede darbe olmuştu ve askeri rejimin tercihi bilinmiyordu.

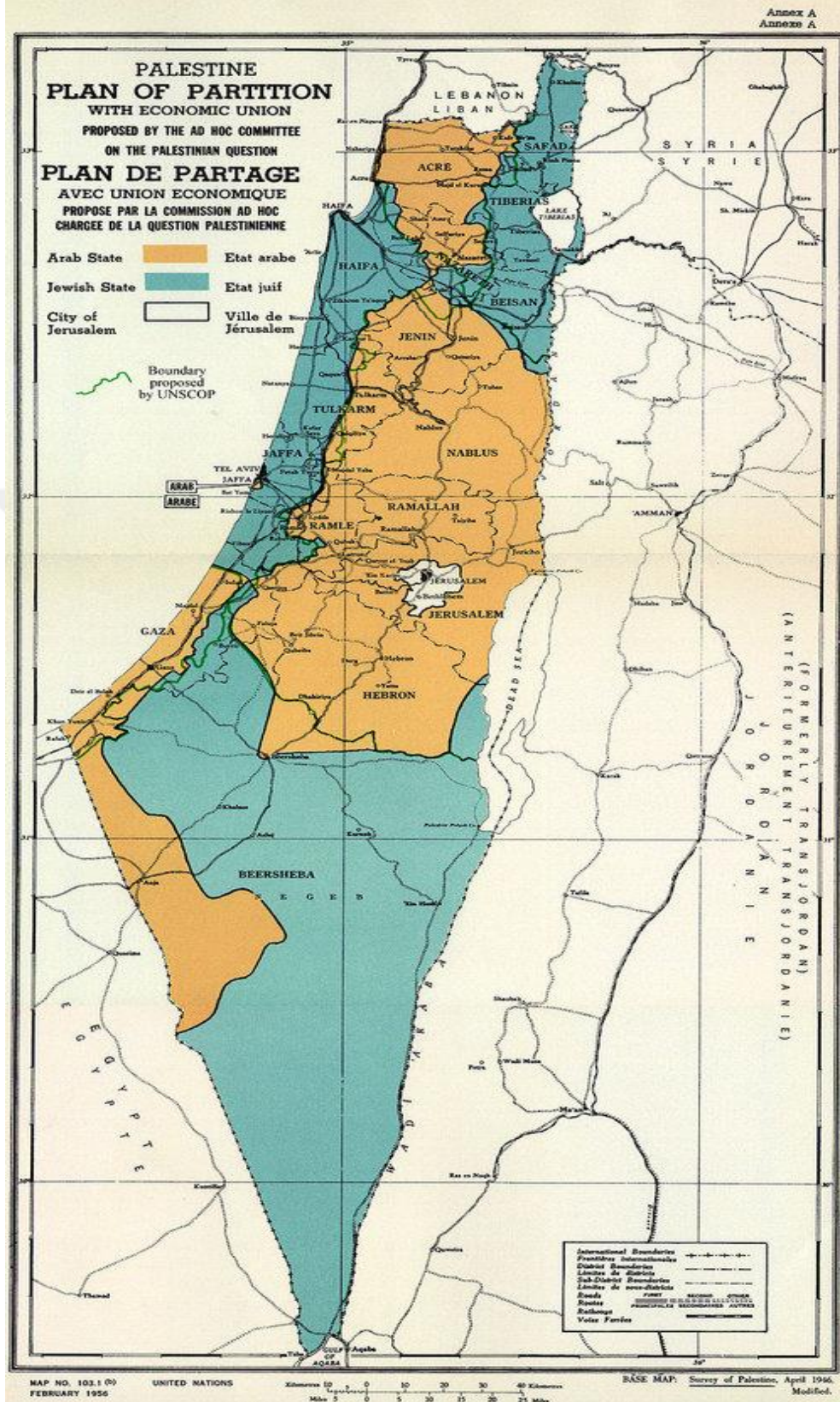
Birleşmiş Milletler 181 Sayılı Genel Kurul Kararı oy çokluğu ile kabul etti. ABD, Sovyetler Birliği ve Fransa Taksim Planına “Evet” oyu kullandı. İngiltere ise plana çekimser kaldı. Türkiye ise diğer Arap ülkeleriyle beraber Taksim Planına “Hayır” oyu

kullandı. Yahudiler Taksim Planının sadece iki ayrı devlet kurma fikrinin kabul edeceklerini ifade etti. Birleşmiş Milletlere bu planı Kudüs hususundaki itirazlarına rağmen kabul ettiler. Bölgedeki Arap nüfus ve diğer Arap ülkeleri ise bu planı kesin bir dil ile reddettiler. Böyle bir parçalama fikrine asla destek vermediklerini Filistin topraklarının Araplara ait olduğu ve her daim Araplarda kalacağını ifade ettiler.

Araplar'ın reddetmesi ve haklarını sonuna kadar savunduğu bu plana karşı evet ve hayır oyları veren üyeler şu şekildeydi.” “Evet” diyenler: ABD, Avustralya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Belarus Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Kanada, Kosta Rika, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Fransa, Guatemala, Haiti, İzlanda, Liberya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Panama, Paraguay, Peru, Filipinler, Polonya Halk Cumhuriyeti, İsveç, Çekoslovakya, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Güney Afrika Birliği, Sovyetler Birliği, Uruguay ve Venezüella. “Hayır” diyenler: Afganistan, Suudi Arabistan, Küba, Mısır, Yunanistan, Hindistan, İran, Irak, Lübnan, Pakistan, Suriye, Yemen ve Türkiye.

“Çekimser” kalanlar: Arjantin, Şili, Çin, Kolombiya, Salvador, Etiyopya, Honduras, Meksika, İngiltere, Yugoslavya. Taksim planının ardından Filistin bölgesinde çatışmalar şiddetlenerek artmıştır. Araplar ve Yahudiler arasında kanlı mücadeleler olmuştur. Birleşmiş Milletlerin Evet oynunu verenlerin desteğiyle Yahudiler göç politikalarını arttırmıştır. Çünkü hedefledikleri amaçlarına artık çok az kalmıştır¹⁰¹.

¹⁰¹ Weapons and Warfare History and Hardware of Warfare, Arab - Israeli war of 1948–9, December 30, 2016, <https://weaponsandwarfare.com/2016/12/30/arab-israeli-war-of-1948-9/>

Harita 1. 29 Kasım 1947'de Kabul Edilen BM Filistin Bölünme Planı Haritası

Kaynak: Christian H. Heller, Weakness into Strength: Overcoming Strategic Deficits in the 1948 Israeli War of Independence, **WritingContest 2018**, September 24, 2018.

İsrail'in bağımsızlık çabası Arap-Yahudi mücadelesi ile başlamıştır. BM bölünme planı ülkeyi her devletin kendi nüfusunun çoğunluğuna sahip olması için bölmüş, ancak birkaç Yahudi yerleşimi önerilen Arap devletine girerken, yüz binlerce Filistinli Arap önerilen Yahudi devletinin bir parçası durumuna getirilmiştir. Yahudi devleti için belirlenen bölge, artan Yahudilerin oraya göç edeceği varsayımıyla Arap devletinden (Kudüs hariç sırasıyla yüzde 56 ve yüzde 43'ü) biraz daha büyük olacağı öngörülmüştür. BM bölünme planına göre, Kudüs ve Bethlehem bölgesi uluslararası bir bölge olacaktır.

Siyonist liderlik, Yahudi devletine tahsis edilen sınırları bir şekilde genişletmeyi isteseler de BM bölünme planını kamuoyu önünde kabul etmişlerdir. Filistinli Araplar ve çevresindeki Arap devletleri BM planını reddetmiş ve Genel Kurul oylamasını uluslararası bir ihanet olarak görmüşlerdir. Bazıları BM planının Yahudilere çok fazla toprak ayırdığını ileri sürmüştür. Arapların çoğu önerilen Yahudi devletini yerleşimci bir koloni olarak görmüş ve bunun sadece İngilizlerin Arap çoğunluğunun Yahudi devletliği sorununun uluslararası gündemde olduğu yönündeki isteklerine karşı Filistin'de geniş bir Siyonist yerleşime izin vermiş olmasından kaynaklandığını ileri sürmüştür.

BM bölünme planının kabul edilmesinden günler sonra Filistinli Arap ve Yahudi sakinler arasında çatışmalar başlamıştır. Arap askeri kuvvetleri zayıf örgütlenmiş, eğitilmiş ve silahlandırılmıştır. Buna karşılık, Siyonist askeri güçler, sayısal olarak daha küçük olsalar da iyi örgütlenmiş, eğitilmiş ve silahlandırılmıştır. Nisan 1948'in başlarında, Siyonist güçler BM planında Yahudi devletine ayrılan bölgenin çoğu üzerinde kontrolü sağlamışlardı ve çeşitli sektörlerde bölme sınırlarının ötesinde bölgeyi fethetmeye başlamışlardı¹⁰².

15 Mayıs 1948 tarihine kadar mücadeleler devam etmiş, bu süreçte tarafsız görünmeye çalışan İngiltere de gerçekte Arapları destekleyen bir politika izlemiştir. Arap dünyasının

¹⁰² By Joel Beinin and Lisa Hajjar, **Palestine, Israel and the Arab-Israeli Conflict a Primer**, Published By The Middle East Research & Information Project, MERIP, 2014, s. 2.

BM'in aldığı "Taksim Kararı"na karşı çıkması ve bu hususta çatışmaların çoğalması nedeniyle, İngiltere Filistin'de bulunan tüm güçlerini geri çekme kararı almıştır. İngiltere'nin geri çekilmesi ile liderliğini Avraham Stern'in yaptığı Lehi (Stern) ile Menahem Begin liderliğindeki İsrail Ulusal Askeri Örgütü (İrgun) militanları, 9 Nisan 1948'de Filistin'in Deir Yasin köyünde 254 Filistinliyi öldürmüştür. Bu olay devlet kurma amacındaki İsrail'in ilerleyen süreçteki tavrını ortaya koymaktadır. Katliamın başında bulunan Begin; *"Eğer Deir Yasin zaferi olmasaydı, İsrail Devleti de olmazdı"*¹⁰³ diyerek, yaptıkları katliamı meşrulaştırmak istemiştir. Deir Yasin katliamı, "Filistin Mültecileri" sorununun ortaya çıkmasının altında yatan bir sebep olarak görülebilir. Çünkü katliam sonrası birçok Filistinli Mısır, Lübnan ve Ürdün'e göç etmek zorunda kalmıştır.

14 Mayıs 1948 Cuma günü öğleden sonra saat 16.00'da Tel Aviv sanat müzesinin toplantı salonunda, modern Siyonizmin kurucusu Theodore Herzl'in fotoğrafıyla arkasındaki duvarda, Yahudi Ulusal Konseyi başkanı David Ben-Gurion, 350 kişilik toplanmış üye ve misafirlere, İsrail'in bağımsızlığını ilan eden bir duyuru okumuştur. Konsey üyeleri deklarasyonu imzalarken Filistin Filarmoni Orkestrası yeni devletin milli marşı olan 'Hatikvah'ı çalmıştır¹⁰⁴.

İsrail Devleti'ni ilk tanıyan ülke ABD, sonra Guatemala ve ardından SSCB olmuştur¹⁰⁵. Diğer taraftan 11 Mayıs 1949 tarihinde BM Genel Kurulu'nun 273 (III) sayılı verdiği kararla İsrail'in BM üyeliği kabul edilmiştir. Söz konusu bu karar dâhilinde, İsrail'in, "barışsever bir devlet olarak, BM Antlaşması'nın yükümlülüklerini yerine getirmeye istekli olduğu ve Genel Kurulun 29 Kasım 1947 ve 11 Aralık 1948 tarihli kararlarını kabul ettiklerine dair İsrail temsilcisinin bildiri ve açıklamalar sunduğu" belirtilmekle birlikte, İsrail'in BM üyeliğinin kabul edilmiş olduğu bildirilmektedir¹⁰⁶.

İsrail Devleti'nin kurulması ilan edildikten sonra Yahudilerin hâkimiyetindeki yörelerin İsrail Devleti'ne dâhil bulunduğu ve bağımsız İsrail'in bütün Yahudilerin vatani

¹⁰³Armaoğlu, s. 92

¹⁰⁴ Besalel, s.113; Süleyman Özmen, **İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006, s. 197.

¹⁰⁵Malike Bileydi Koç, **İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948- 2006**, İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2005, s.109.

¹⁰⁶ Armaoğlu, s. 104; Mehmet Genç, **Birleşmiş Milletler ve Uzmanlık Örgütleri Mevzuatı**, 1.c., Bursa: Ezgi Kitabevi, 1998, s. 33.

konumunda bulunduğu izah edilmiştir. Siyonistler, Arap yerleşimcilerinin yeni İsrail Devleti'nin oluşumunda eşit yurttaşlık ilkesine bağlı kalacaklarını, bütün kurum ve organlarda adaletli biçimde temsil edileceklerini belirtmişler, komşu Arap devletlerine karşı işbirliği politikası izleyeceklerini açıklamışlardır¹⁰⁷. Ancak Suriye, Mısır, Ürdün, Lübnan ve Irak, İsrail Devleti'ni asla tanımayacaklarını bildirerek, İsrail Devleti'ni ortadan kaldırmaya yönelik ortak karar almışlardır¹⁰⁸.

İsrail Devleti'nin ulus devlet olarak ortaya çıkması, bölgede yaşanan meseleleri farklı bir boyuta sürüklemiştir. Ortadoğu'daki İslam merkezli jeopolitik ve jeokültürel birliğine yönelik olumsuz hatta yıkıcı etkisi olmuştur. Ayrıca, Yahudi meselesi de boyut değiştirmiştir. Asırlardır Batı'da yaşanan Yahudi-Hıristiyan çatışması, Yahudi-Müslüman ya da Yahudi-Arap çatışmasına dönüşmüştür. Avrupa, Yahudi meselesini Ortadoğu'ya İslam merkezli coğrafyaya ihraç etmiştir¹⁰⁹.

3.2. 1948 Birinci Arap İsrail Savaşı

3.2.1. Savaş Öncesi Bölgenin Durumu

11 Aralık 1947 tarihinde zamanın Irak Dışişleri Bakanı Fadıl Cemali, Washington Dışişleri Bakanlığı'ndaki görüşmesinde taksim hususunu hiçbir şekilde kabuledilmeyeceğini bildirmiştir. 8-12 Aralık 1947 tarihinde Arap ligi olarak bilinen; Irak, Suudi Arabistan, Suriye, Yemen, Lübnan, Ürdün ve Mısır Dışişleri Bakanları Kahire'de toplanmışlardır. Toplantıda Arapların BM'nin taksim kararını kabul etmediklerini ifade etmişlerdir. Toplantı sonrası sundukları bildiri ile taksim hususuna muhalefette kesin irade beyan ettiklerini, taksim kavramının öz-belirtim ilkesine zıt olduğunu, 500.000 Arap'ın Yahudi idaresine tabi olacağını ve bunun önüne geçmek üzere tedbir kararı aldıklarını açıklamışlardır. Buna ek olarak, Suriye'de yerleşik 3.000 gönüllü silahlı kuvveti Filistin'e gönderme kararı almışlardır¹¹⁰. Komşu Arap ülkelerinde yerleşik

¹⁰⁷Armaoğlu, s.93

¹⁰⁸Koç, s.109.

¹⁰⁹Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik Türkiye'nin Uluslararası Konumu*, İstanbul: Küre Yayıncılık, 2014, s. 380-382.

¹¹⁰Armaoğlu, s.90.

gönüllülerden ve Filistinlilerden oluşturulan ve “Arap Özgürlük Ordusu” ismi verilen söz konusu askeri güce Suriye’de askeri eğitimler verilmiştir¹¹¹.

BM’nin aldığı taksim kararına reaksiyon mahiyetinde; Araplar, Kudüs’e Yahudileri taşımakta olan bir otobüse saldırmışlardır. 10 Aralık 1947 tarihinde başlayarak Araplar, yoğun Yahudi nüfusun bulunduğu kesimlere saldırıda bulunmaya çalışmışlardır. Kudüs-Gush-Etzion hattında patlamalar meydana gelmiştir. Fakat Yahudiler silahlanıp güçlerini artırıncaya avantaj bu defa kendilerine geçmiştir¹¹².

30 Kasım 1947 ve 1 Şubat 1948 tarihleri arasında gerçekleşen çatışmalar neticesinde ölen ve yaralananların sayılarını İngiliz Sömürge Bakanlığı 5 Şubat 1948 tarihinde açıklamıştır. Söz konusu açıklama uyarınca ölenlerin 427’si Arap, 381’i Yahudi ve 56’sı İngiliz olup, yaralananların 1.035’i Arap, 725’i Yahudi ve 181’i ise İngiliz’dir. Şubat-Mart aylarında ise 1.015 kişi ölmüş 1.000’den daha fazla kişi ise yaralanmıştır¹¹³. Söz konusu durumun anlaşılmasında İngiltere’nin 15 Mayıs 1948’den başlayarak Filistin’den tümünden çıkacaklarını ilan etmiş olması mühim rol oynamıştır¹¹⁴.

Şubat 1948 tarihinde Kahire’de yine bir araya gelen Arap ligi, Batı ülkelerine yeni petrol ayrıcalıkları ve yeni petrol boru hattı yapımına müsaade edilmeyeceğine istinaden karar almıştır. Nisan ayındaki toplantıda ise Mısır ve Ürdün arasında Ürdün’ün manda rejiminin sonlanmasıyla ardından Filistin’e Arap Lejyonu göndereceğini yönünde bir açıklamada bulunması sebebiyle tartışma yaşanmıştır. Mısır’ın yanı sıra öteki Arap devletleri de Ürdün’ün Filistin’e askeri güç gönderme fikrine karşı çıkmışlardır. Ancak sonradan Mısır, Ürdün’ün Filistin’i işgal etmesine geçici olarak rıza göstereceğini bildirmiştir. Fakat buna rağmen Ürdün Filistin’in kendisine ait olduğunu söylemiştir¹¹⁵.

Nisan 1948’de Arap kuvvetleri arasında bir işbirliğinin sağlanması amacıyla Irak’lı General Nureddin Mahmut askeri gücün başına getirilmiştir. General, kuzeydoğu Filistin’i merkez alan bölgeyi ele geçirmeyi planlamıştır. Bu amaçla da Ürdün, Irak,

¹¹¹ Atilla Yenigün, “1973 Arap-İsrail Savaşının Suriye Basınına Yansıması: El Ba’as Gazetesi Örneği”, (**“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010), s. 10

¹¹² Yenigün, s.11-12.

¹¹³ Mert Şahin, “Kuruluş Dönemi Türkiye-İsrail İlişkileri (1948-1958)”, (**“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul 2012), s.73.

¹¹⁴ Tayyar Arı, **Geçmişten Günümüze Orta Doğu**, Bursa: Dora Yayıncılık, 2014, s.276.

¹¹⁵ Armaoğlu, s.90-91.

Lübnan Suriye ve Mısır İbreh'de bir Arap devleti kurulacaklar ve böylece İsrail'in yerleşim birimleri arasındaki bağlantıları kesilmeye çalışılacaktır. Mısır'ın güney yönünden harekete geçmesi, İsrail'in dikkatini dağıtacağından dolayı kuzeydeki kuvvetlere yönelik baskının azalacağı öngörülmüştür. Bu şekilde hem kuzeyden hem de güneyden hareket edilerek Kudüs ele geçirilecektir. Önceleri yapılan plan uyarınca kuzeydeki kuvvetlere Mısır yardım etmiştir; ancak, Araplar'ın ortak bir amaca yönelik olarak harekete geçememeleri durumu aksi yöne çevirmiştir. Batı Şeria'da bir Filistin-Arap devleti oluşturmayı amaçlayan Ürdün, bu sebeple General'in planına uymamış ve münferit harekâta başlamıştır. Söz konusu tavrı sonradan öteki Arap kuvvetleri de benimsemiştir¹¹⁶.

İsrail ise 'Plan D' isimli bir strateji geliştirmiştir. Söz konusu strateji uyarınca öncelikle Kudüs'ten Tel Aviv'e doğru bir hattın açılmasına çalışılacaktır. Öteki yerleşim birimleri açısından da aynı plan hayat geçirilecek, daha sonra bunlar birleştirilecek ve Araplar'ın savaş stratejileri yenilgiye uğratılacaktır¹¹⁷.

Filistin'deki İngiliz askeri gücünün çekilmeye başlandığı esnada Arap-Yahudi çatışmaları giderek şiddetini artırmıştır. Örneğin; Stern ve Irgun Yahudi örgütleri, 9 Nisan 1948 tarihinde Deir Yasin köyüne düzenledikleri baskında 250'de fazla Filistinli Arap kadın ve çocuğu katledilmiştir. Katliamı takiben 300.000-400.000 kadar Filistinli Arap anavatanlarından ayrılmışlardır¹¹⁸. Araplar da bu katliama çeşitli misillemelerde bulunmuştur, örneğin Arap Lejyon'u 13 Mayıs'ta Kudüs'ün güneyindeki Kfar Etzion Yahudi yerleşim birimini ele geçirmiş ve buradaki 127 Yahudi'nin hepsini öldürmüşlerdir¹¹⁹.

Araplar ve Yahudiler arasında, stratejik önemi olan Hayfa Limanı'nı ele geçirmek amacıyla şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Yaşanan yoğun çatışmalar sonucunda 22 Nisan'da Araplar, Hayfa'dan geri çekilmeyi kabul etmişler. Bu şekilde; Yahudiler, İsrail'in kuruluşunu ilan etmeden evvel Samakh, Yafa, Taberiye, Hayfa ve Safed'i ele geçirmişlerdir.

¹¹⁶ Yenigün, s.14-15.

¹¹⁷ Yenigün, s. 15

¹¹⁸ Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu*, s.276

¹¹⁹ Cleveland, s.295; Armaoğlu, s.92.

Yahudilerin çatışmalardaki galibiyeti sebebiyle 24-25 Nisan'da Arap liderleri Amman'da toplanmışlardır. Toplantının amacı; Filistin'deki Arapları kurtarma planının hazırlanmasıdır. Filistin'deki Arap kuvvetlerinin Yahudiler ile yalnız başına savaşmak için yetersiz oldukları bu toplantıda dile getirmişlerdir. 8 Mayıs'tan başlayarak Lübnanlı, Iraklı ve Suriyeli askerlerin gönüllü adı altında Filistin'e gönderilmesine karar verilmiştir. Ürdün Parlamentosu, 26 Nisan'da Arap Lejyonu'nun Filistin'e gönderilmesi kararını almıştır.

Filistin'de yaşanan çatışmaları İngiliz yönetimi sonlandırma çabası içerisine girmemiştir. İngiltere, Filistin'den çekilirken iktidarı bir başka hükümete devretmemiştir. Manda yönetimi uygulamalarında siyasi kurumlar oluşturulmadığından dolayı devredecek bir Filistin hükümeti de bulunmamaktadır¹²⁰.

3.2.2. Savaşın Başlaması

İsrail Devleti'nin kurulması ile Ortadoğu'da bulunan devletler ile özellikle Arap dünyası ve İsrail arasında inişli çıkışlı bir süreç yaşanmıştır. Filistin meselesi BM döneminde uluslararası bir statükoya taşınmış ve 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmasının hemen ardından bölgede çatışmalar başlamıştır¹²¹. 1948 Savaşı, Doğu Avrupa'daki ilk Yahudi göçmenlerin Eretz Yisrael'e (İsrail Toprakları) veya Filistin'e gelmesiyle başlayan yarım asırdan fazla Arap-Yahudi sürtünmesinin ve çatışmasının neredeyse kaçınılmaz sonucudur¹²².

Arap olmayan ve sınırları belirlenmeyen devletin Arap ülkeleri arasında sayılması, Arap ülkelerini hareketlendirmiştir. İsrail Devleti son İngiliz askeri birliklerinin Kudüs'ü terk ettiği gün olan 14 Mayıs 1948 gecesinde bağımsızlığını ilân edince beş Arap devleti (Mısır-Irak-Suriye-Ürdün- Lübnan) bu devlete karşı 15 Mayıs'ta savaş ilân ettiler¹²³.

15 Mayıs'ta, birkaç Suudi Arabistanlı, Libyalı ve Yemenli gönüllünün katıldığı 1.000 Lübnanlı, 5.000 Suriyeli, 5.000 Iraklı ve 10.000 Mısırlı askerin ilki, üniter bir Filistin

¹²⁰ Cleveland, s.295.

¹²¹ İlhan Aras, "Filistin İsrail Arasındaki temel sorunlar ve Uluslararası Hukuk", ("Yüksek Lisans Tezi", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2010), s.12

¹²² Review of "1948: A History of the First Arab-Israeli War" by Benny Morris, 19 Ağustos 2016, <https://www.mohammedamin.com/Reviews/1948/Benny-Morris-1948.html>

¹²³ Tayseer Jubara, **Tarikh Falasteen**, Ramallah: El-Shruuk Yayınları, 1998, s.297.

devleti kurmak amacıyla Filistin sınırlarını geçmişlerdir. Böylelikle İlk hepsi Arap - İsrail savaşı başlamıştır¹²⁴. İlk Arap-İsrail savaşı iki evrede gerçekleşmişti. Birinci evre İsrail'in savunmada olduğu 15 Mayıs-10 Haziran dönemi ikinci evre ise İsrail'in atağa geçtiği 10 Haziran - 4 Ocak dönemidir¹²⁵.

15-22 Mayıs tarihleri arasında Mısır, Birüssebi'de ve Gazze'de kontrolü ele geçirmiştir. Ürdün, 20 Mayıs'ta nüfusunun çoğunluğu Arap olan Doğu Kudüs'ü kısmi olarak ele geçirmiştir. 22-29 tarihleri arasında Arap Lejyon'u Doğu Kudüs'ün hâkimiyetini tümünden ele geçirmiştir¹²⁶.

15 Mayıs'ta Arap ülkelerinin gerçekleştirdiği saldırıları BM'ye şikâyet eden İsrail, bu durumun sona erdirilmesini istemiştir. BM Güvenlik Konseyi, 22-29 Mayıs tarihinde aldığı karar ile ateşkes çağrısında bulunduğu halde taraflardan herhangi bir cevap gelmemiştir. Sorunun çözümüne yönelik Birleşmiş Milletler İsveçli bir diplomat olan Bernadotte'yi ateşkesi sağlamak amacıyla görevlendirmiştir. Esasen savaş öncesinde taksimin uygulamasını gerçekleştirmesi ve Güvenlik Konseyi'ne yardımcı olması için 29 Kasım 1947 tarihinde bir Filistin Komisyon'u kurulmuştur. Fakat Genel Kurul, Mayıs ayına değin görevde kalan söz konusu komisyonu savaşın başlamasını takiben lağvederek bir arabulucu atamayı makul görmüştür¹²⁷. BM'nin İsveçli diplomat Bernadotte'nin desteği ile 10 Haziran 1948'de 30 günlük ateşkes sağlanmıştır. İngiltere, BM ateşkes anlaşmasına uyararak Mısır, Irak ve Ürdün'e her türlü silah ve askeri araç sevkini durdurma kararı almıştır. Ateşkes süresi boyunca, Arap güçleri silah ithal edemediği halde, Doğu Bloku ülkelerinden çok fazla silah ithal eden Yahudi güçleri, BM yaptırımını dikkate almamışlardır¹²⁸.

7 Temmuz'da yapılan ateşkese rağmen, çatışmalar yeniden alevlenmiştir. 10 Temmuz'da çarpışmalar yeniden başlamış ve 18 Temmuz'a değin devam etmiştir. 10-16 Temmuz tarihlerinde Ramleh, Lydda ve Nezareth'in kontrolünü ele geçiren İsrail, 25.000 Arap'ın Nezareth'ten kaçmasına neden olmuştur¹²⁹. BM Güvenlik Konseyi'nin, ateşkesi tekrar

¹²⁴Weapons and Warfare, 2016.

¹²⁵Jubara, s.297.

¹²⁶ Armaoğlu, s.95.

¹²⁷ Armaoğlu, s.96.

¹²⁸ Pehlivan, s.15; Aras, s.19-20.

¹²⁹ Armaoğlu, s.96-97.

sağlamak ve savaşı sonlandırmak için 15 Temmuz'da aldığı S/902 sayılı karara göre; taraflar 3 gün içerisinde ateşkeste anlaşamazlar ise, Güvenlik Konseyi'nin BM Antlaşması'nın 39. maddesi uyarınca harekete geçeceği bildiriliyordu¹³⁰. Tarafların 17 Temmuz'da kabul ettikleri söz konusu ateşkese rağmen ufak çatışmalar sürmüştür.

Bernadotte'nin taraflar için yaptığı anlaşma metnine göre, Filistinlilerin içinde bulundukları durum, Yahudi göçlerine kısıtlamalar getirilmesinin gerektiği ve İsrail'in fazladan toprak aldığını, Filistinli mültecilerin topraklarına geri dönmesi gerektiğini ve Kudüs'ün tamamının Araplara bırakılacağını belirten bir rapor hazırlamıştır. Ancak bu durum Yahudilerin hoşuna gitmedi ve Stern örgütü tarafından Bernadotte, 17 Eylül 1948 tarihinde Kudüs gezisi sırasında suikaste uğradı. Onun yerine atanan ABD'li Ralph Bunche ise İsrail taraftarıydı¹³¹. Kont Bernadotte taraflar arasında bir uzlaştırma planı çerçevesinde BM'ye bir teklif sunmuştu. Söz konusu plan uyarınca İsrail tanınmalı ve sınırları da her iki tarafın anlaşması ya da BM'nin coğrafi bütünlük prensipleri bağlamında belirlenmeliydi. Kudüs münferit bir statüye haiz olmalı ve vatanından uzak düşen mazlumların (Araplar) geri dönmesi için uğraşılmalıydı. Bernadotte'nin sunduğu bu teklif, aynı zamanda Uzlaştırma Komisyonu oluşturulmasını da önermekteydi. Arap Yüksek Komitesi, 20 Eylül'de planın açıklanmasının ardından, 22 Eylül tarihinde Şam'da toplanmıştır. Toplantı sonucunda Gazze'de bir Filistin Hükümeti'nin kurulduğu ilan edilmiştir. 1 Ekim'de Hacı Emin El-Hüseyni'nin Cumhurbaşkanlığı ilan edilen söz konusu hükümet; Irak ve Mısır tarafından 12 Ekim'de, Lübnan ve Suriye tarafından 14 Ekim'de ve Suudi Arabistan tarafından ise 15 Ekim'de resmen tanınmıştır. Kurulan hükümetin güvenlik bölgesinde bulunmasını gerekçe gösteren Ürdün ise oluşturulan hükümeti tanımadı¹³². Öte yandan, SSCB ve ABD de Araplar arasındaki görüş farklılıkları sebebiyle söz konusu ilanın işlevsiz kalacağı fikrine sahip oldukları için Filistin Hükümeti'nin oluşturulmasında kayıtsız davrandılar¹³³.

Ekim 1948 tarihinde çatışmalar tekrar başladı. 17 Ekim'de aldığı karar ile BM Güvenlik Konseyi ateşkes çağrısını tekrarladı. BM Genel Kurul'u 11 Aralık 1948'de kabul ettiği

¹³⁰ Armaoğlu, s.97.

¹³¹ Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu*, s.281.

¹³² Armaoğlu, s.98.

¹³³ Erhan Yazar, *Tarihsel Dönüşüm' Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devleti'ni Tanıma Süreci*, Ankara: Siyasal Yayıncılık, 2006, s.406.

194 (III) sayılı karar ile Fransa, Türkiye ve ABD temsilcilerinden oluşacak BM Filistin Uzlaştırma Komisyonu'nun oluşturulmasını karara bağladı. Söz konusu karar uyarınca, Kudüs, güneyde Beytüllahim'i de kapsayan biçimde ayrı bir varlık olarak (*corpus separatum*) askerlerden arındırılarak ve BM gözetimine bırakılmaktaydı. Kararın diğer bir mühim neticesi de Filistinli mültecilerle alakalıdır. Buna göre, komşularıyla barış içerisinde olmayı dileyen mültecilerin eve dönüşlerinin mümkün kılınması, dönmek istemeyenler ya da mülkleri hasara uğrayanlara ise tazminat ödenmesi belirtiliyordu¹³⁴.

BM'in ateşkes kararına rağmen çatışmalar devam etmiştir. İsrail askeri güçleri üstünlüğü olarak ilerliyorlardı. Aynı yılın Aralık ayında İsrail Sina sınırlarına değin ilerlemeye devam etmiş, Mısır açısından yenilgi anlamına gelen bu gelişme Mısır'da siyasi karmaşanın başlamasına sebep olmuştur¹³⁵.

29 Aralık tarihinde BM'nin yaptığı ateşkes çağrısına İsrail ve Mısır 1949 yılının Ocak ayında yanıt vermişlerdir. 13 Ocak'ta taraflar arasında görüşmelere başlanmış, 24 Şubat'ta ise bir anlaşma kararı ile sonuçlanmıştır. Anlaşma uyarınca iki taraf da saldırıda bulunmayacaktır, alınan esirlerin de karşılıklı iadesini kabul etmişlerdir¹³⁶. Söz konusu ateşkes anlaşmasıyla kimi köyleri haricinde Gazze Mısır'a bırakılmıştır. Lübnan-İsrail ateşkes anlaşmasında ise taraflar arasındaki hudut aynı kalmak ile beraber askersiz duruma getirilmesi kararlaştırılmıştır¹³⁷.

İsrail-Ürdün ateşkes anlaşmasından evvel iki taraf arasında 30 Kasım 1948 tarihinde bir ateşkes anlaşması daha yapılmıştır. 1 Aralık tarihinde gerçekleştirilen Jericho Kongresi'nde ise Filistin'in Ürdün ile birleştirilmesine karar verilmiştir. 13 Aralık tarihinde bu karar Ürdün Parlamentosu'na onaylanmıştır. Yapılan görüşmeleri takiben ateşkes anlaşması 3 Nisan 1949 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu anlaşmayla Batı Şeria Ürdün'ün olmuştur. Aynı zamanda, Kudüs ikiye ayrılarak Yeni Kudüs (Batı

¹³⁴ Aras, s.13; M. Bürkan Serbest "Bağdat Paketi'nin Kuruluş Süreci ve Gelişiminde Türkiye'nin Rolü", **Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 5 Sayı. 3, 2016, s.65

¹³⁵ Arı, s.281

¹³⁶ Pehlivan, s.15-16

¹³⁷ Yılmaz *Uluslararası Politikada Ortadoğu*, s.63-64.

Kudüs) İsrail'in, Eski Kudüs ise (Doğu Kudüs) Ürdün'ün olmuştur. Kudüs'ün önemli bir bölümü İsrail'e, kutsal mekânların çoğunluğu ise Ürdün'e kalmıştır¹³⁸.

3.2.3. Savaşın Amacı

Arap devletlerini bu savaşa sürükleyen temel amaç; Siyonist örgütlerin Hagannah, Irgun ve Stern'in sorumlu olduğu katliam ve saldırılar, Filistinlerin topraklarından ayrılıp komşu ülkelere sığınmaları ve "ciddi kamuoyu baskısı, Arap hükümetlerini harekete geçmeye zorlamıştır¹³⁹.

Arapların Savaş Amacı: Düşmanlıkların her iki aşamasında da en azından bir Yahudi devletinin ortaya çıkışını durdurmak ya da başlangıçta onu yok etmekte. Arap devletleri bunu, Birleşmiş Milletler tarafından Yahudilere ayrılan bölgenin tüm veya büyük bölümlerini fethederek gerçekleştirmeyi ve bazı Arap liderler Yahudileri denize sürmekten ve Filistin'i "Siyonist vebadan" kurtarmak istiyorlardı¹⁴⁰.

İsrail'in Savaş Amacı: İsrail'in ilk arzusu Yahudi devletini BM tarafından belirlenmiş bölüm sınırlarının ötesine genişletmek ve Yahudi yerleşim yerlerini devlete dahil etmekte. Batı Kudüs, yüz bin Yahudisi ile en belirgin biçimde Siyonist liderlerin hayal ettiği bir yerdi.

Ancak savaş ilerledikçe, daha genel bir yayılmacı hedef kabul edildi: küçük devlete daha fazla toprak eklemek ve onu savunulabilir sınırlarla donatmaktı. İsrail'in bir diğer amacı da savaşıma ve sınır dışı etme yoluyla düşman Arap azınlığının boyutunu azaltmaktı¹⁴¹.

Sonuç olarak İsrail Devleti'nin yaşanan bu olaylar karşısında tek bir amacı vardı; ABD'nin desteği ile İngiltere ve Batı Avrupa devletleri tarafından yeni kurulan İsrail'in tanınmasını sağlamak. Araplar ise savaşın bir an önce bitmesini ve İsrail Devleti'nin başka devletler tarafından tanınmasını engellemek istiyordu. Araplar savaşın ilk günlerinde

¹³⁸ Armaoğlu, s102-103.

¹³⁹Walter Hollstein, **Filistin Sorunu, Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi**, (Çev. C. A. Ertuğ Pres), İstanbul: Yücel Yayınları, 1975, s.256.

¹⁴⁰Benny Morris, **1948: A History of the First Arab-Israeli War**. London: Yale University Press, 2008, s. 50-61.

¹⁴¹ Morris, s. 61

önemli toprakları alarak üstün konuma geçtiler fakat bu üstünlük uzun sürmedi. İsrail Arapların ele geçirdiği toprakları da alarak üstünlüğü almayı başardı.

3.2.4. Arap – İsrail Savaşında Tarafların Askeri Gücü

Savaşın arifesinde, savaşa girmesi muhtemel Arap birliklerinin sayısı, yaklaşık 23.000 (10.000 Mısırlı, 4.500 Ürdünlü, 3.000 Iraklı, 3.000 Suriyeli, 2.000 Arap Kurtuluş Ordusu (Arab Liberation Army [ALA]) gönüllüsü, 1.000 Lübnanlı ve bazı Suudi Arabi) idi. Halihazırda mevcut olan düzensiz Filistinlilere ek olarak Yishuv¹⁴², un 35.000 haganah askeri, 3.000 Stern ve Irgun ve birkaç bin silahlı yerli destekçisi vardı¹⁴³.

İsrail, nüfus dezavantajına rağmen Arap ülkelerine karşı sayısal olarak üstün bir ordu oluşturabildi ve Mayıs 1948’de 35.000 İsrail Savunma Gücü askeri 23.000 Arap'a karşı çıktı. Temmuz'a kadar İsrail Savunma Gücü 65.000 askere ulaştı¹⁴⁴.

Arap devletleri de askeri güçlerini kuvvetlendirdiler, ancak İsrail’in artış oranıyla eşleşemediler. Böylece, savaşın her aşamasında, İsrail Savunma Kuvvetleri (Israel Defense Forces [IDF] ona karşı dizilmiş tüm Arap kuvvetlerinin sayısını geçmiştir ve ilk savaş aşamasından sonra onları da aşmıştır¹⁴⁵.

Her iki taraf da tanklar gibi gelişmiş makinelere sahip olmadığından ve ikisi de büyük ölçekli kombine silah operasyonları gerçekleştiremediğinden, nüfus büyüklüğü olası sonuçların iyi bir göstergesiydi. Arap devletleri nüfus açısından bu avantaja sahiptiler¹⁴⁶.

3.2.4.1. İsrail’in Askeri Gücü

IDF’nin profesyonel bir ordu olarak oluşturulması, tarihin en etkileyici savaş zamanı seferberliklerinden biri olabilir, öyle ki 14 Mayıs'ta İsrail'in ilk Başbakanı David Ben-

¹⁴²1948'den önce Filistin'deki Yahudi toplumuna verilen ad.

¹⁴³ Dan Kurzman, **Genesis 1948—the first Arab-Israeli war**, New American Library, New York, Library of Congress CCN: 77-96925, 1970, s. 282.

¹⁴⁴Benny Morris, “Revisiting the Palestinian exodus of 1948,” in Eugene Rogan and Avid Shlaim (Eds), **The War for Palestine: Rewriting the History of 1948**, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 81

¹⁴⁵ Eugene Rogan and Avi Shlaim (Eds.), **The Palestinian War: Rewriting the History of the US and Israel-Palestinian Conflict in 1948**, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, ss.79-103.

¹⁴⁶ Efraim Karsh, **The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War, 1948**. Oxford: Osprey Publishing, 2002, 23.

Gurion, günlüğünde şu ifadelerle yer vermiştir: “öğleden sonra “Yahudi bağımsızlığı ilan edildi ve devlet kuruldu. Kaderi silahlı kuvvetlerin elinde.”¹⁴⁷ Ben-Gurion’un bir lider olarak öncelikli hedefi, merkezi olarak yönetilen, Arap askerlerine karşı savunma yapabilen örgütlü ulusal bir ordu kurmaktı¹⁴⁸.

1947 ve 1948 arasında Haganah, çeşitli milisleri birleştirmek ve profesyonel bir savaş gücü haline gelmek için 12.000 piyade ve 20.000 rezervden oluşan büyük yapısal reform geçirmiştir¹⁴⁹. Diğer yandan, her üç asker için sadece bir silahı vardı ve ağır silahlar, zırhlı araçlar ve toplar konusunda ciddi eksiklikleri bulunmaktaydı.¹⁵⁰ İkinci Dünya Savaşı sırasında birçok Filistinli Yahudi İngilizler tarafından eğitildiği için Yishuv bir ordu için altyapı oluşturuyorlardı. Yeni İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 2.250 subayından yaklaşık 800'ü profesyonel İngiliz askeri eğitime sahipti¹⁵¹.

Haganah yeniden yapılanmadan önce üç ayrı birimden oluşuyordu: Palmach¹⁵², Saha Gücü ve Muhafız Gücü. Hem Saha hem de Muhafız Kuvvetleri, merkezi komutalardan yoksundu, sadece küçük bireysel birimler olarak savaşıyordu. Haganah'ın komuta sorunlarına ek olarak, Siyonist temsilcilere liderlik eden siyasi organı bulunmaktaydı. Ben-Gurion komuta yapısını kendisiyle ve üstte bir güvenlik komitesiyle kolaylaştırdı ve Saha Gücünü standart birimi tugay olmakla birlikte normal bir orduya dönüştürdü.

Operasyonel kontrol için beş bölgesel komuta kuruldu¹⁵³. Mevcut üç Palmach tugayı ayrı gruplar olarak kaldı, ancak liderleri Haganah'a dahil edildi¹⁵⁴. İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 14 ilk tugay komutanından sadece dördünün İkinci Dünya Savaşı'ndan mesleki eğitimi ve deneyimi vardı. İngiliz eğitimli memurlar ile yerel Haganah memurları arasındaki farklar başlangıçta derin rekabetlere yol açtı ve genç askeri personel memurları, disiplin, eğitim ve deneyime sahip değildi. Ben-Gurion ve üst düzey liderler,

¹⁴⁷ Ahron Bregman, **Israel's Wars: A History Since 1947**, London: Routledge, 2003, s.15

¹⁴⁸ David Tal, **Palestine War in 1948: Strategy and Diplomacy**, London: Routledge, 2004, s. 42.

¹⁴⁹ Karsh, s. 56

¹⁵⁰ Karsh, s.25.

¹⁵¹ Tal, s. 3.

¹⁵² Palmach (İbranice: פלמ"ח), “Hücum Kıtası” anlamına gelen Plugot Maḥatz'ın (İbranice: פלוגותמחץ) kısaltmasıdır ve geçmişte Haganah'nın elit savaş birimine verilen isimdir. 15 Mayıs 1941 tarihinde kurulan Palmach, Filistin Mandası döneminde, Yahudi toplumunun (Yishuv) yeraltı ordusu olmuştur

¹⁵³ Karsh, s. 31

¹⁵⁴ Matthew John Green, **The Israeli Defense Forces: An Organizational Perspective**, Naval Post-Graduate School, March 1990, s.19

Haganah'ın başarıya olan saygısını (ve beraberinde disiplin eksikliğini) işleyen bir ordu oluşturmak için İkinci Dünya Savaşı gazilerinin mesleki eğitimi ve katı standartları ile birleştirmeye odaklandılar ¹⁵⁵.

Başlangıçta, Haganah'ın ağır makineli tüfekleri, topçuları, zırhlı araçları, tanksavar veya uçaksavar silahları, uçakları veya tankları yoktu ama ilerleyen süreçte gelişmiş bir silah kapasitesine ulaşmıştır¹⁵⁶.

Devlet, nihayetinde 100.000'den fazla kadın ve erkeği konuşlandırmak için neredeyse tüm kaynaklarını seferber etmiştir. 5 Aralık 1947'de 17-25 yaşları arasındaki tüm erkek ve kadınlar için zorunlu askerlik yaptırılmıştır. Mart ayında 21.000 kişi askere alınmıştır. 30 Mart'ta erkeklere ve bekâr kadınlara çağrı yapılmış ve beş gün sonra 40 yaşın altındaki tüm erkekler için Genel Seferberlik kararı çıkarılmıştır¹⁵⁷.

Yishuv kuvvetleri birtakım tugaylara bölündü. Bunlar Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1
Yishuv Kuvvetleri

Tugay	Komutan	Boyut	Operasyonlar
Golani	Moshe Mann	4,500	Dekel, Hiram
Carmeli	Moshe Carmel	2,000	Hiram
Alexandroni	Dan Even	5,200	Latrun, Hametz
Kiryati	Michael Ben-Gal	1,400	Dani, Hametz
Givati	Shimon Avidan	5,000	Hametz, Barak, Pleshet
Etzioni	David Shaltiel		Kudüs Savaşı, Shfifon, Yevusi, Ramat Rachel Savaşı
7. zırhlı	Shlomo Shamir		Latrun savaşları
8. zırhlı	Yitzhak Sadeh		Danny, Yoav, Horev
Oded	Avraham Yoffe		Yoav, Hiram
Harel	Yitzhak Rabin	1,400	Nachshon, Danny
Yiftach	Yigal Allon	4,500 bazı haydutlar	Yiftah, Danny, Yoav, Latrun Savaşları
Negev	Nahum Sarig	2,400	Yoav

Kaynak: Harry Levin, *Jerusalem Embattled - A Diary of the City under Siege*, Cassels, 1997, s. 32-117. Efraim Karsh, **The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War, 1948**. Oxford: Osprey Publishing, 2002, s.23.

¹⁵⁵Tal, s.4.

¹⁵⁶ Marcet Serr, In 1948, Israel Survived Assault by Five Arab States, February 16, 2018, <https://warisboring.com/in-1948-israel-survived-assault-by-five-arab-states/>

¹⁵⁷Harry Levin, *Jerusalem Embattled - A Diary of the City under Siege*, Cassels, 1997, s. 32-117.

Arap-İsrail anlaşmazlığının tarihçiliğine nüfuz eden bir Batı istihbarat hatası, 1948’de İsrail’in askeri yeteneğini ve başarısını temel olarak Çekoslovakya’dan alınan yardımlara bağlamıştır. Çekoslovakya’dan gelen bir silah sevkiyatıyla silahlı İsrail kuvvetleri saldırılar gerçekleştirmeye başlamıştır.¹⁵⁸ Bu yardım önemli boyutta topçu, zırh ve uçak içermiyordu ancak savaş sırasında İsrail’in güç kazanmasında etkili olmuştur.

Elbette, İsrail’in 1948’teki askeri cephaneliği tek yerden gelen baskın bir kaynaktan değil, dünya çapında çeşitli kaynaklardan ve silah üretiminden kaynaklanıyordu. Çekoslovakya’dan gelen yardımların çoğu savaşta yararlı olamasa da savaşın İsrail’in lehine karar vermesinde etkin olmuştur. Savaşın kazanılmasında rol oynayan silahların çoğu Batı Avrupa’dan gelmiştir. Batı Avrupa’dan gelen silahların çoğu, BM ambargosunun uygulanmasından önce veya hemen sonra erken bir aşamada ulaşmıştır. İsrailliler, hükümetlerle, polis, limanlar, havaalanları ve yeraltı dünyası da dahil olmak üzere, silah satış dünyasında etkili olan tüm unsurlarla Araplardan daha tanıdık ve daha iyi bağlantı kurmuşlardır. Bunun esas nedeni İsraillilerin yıllarca yasadışı göçle kazanılan uzun tecrübelerinden kaynaklanmıştır¹⁵⁹.

3.2.4.2. Arapların Askeri Gücü

Arap Filistin topluluğunda hiçbir ulusal askeri örgüt bulunmuyordu. İki paramiliter genç örgüt vardı. Bu örgütlerden birisi Husayni Futuwa diğeri ise anti- Husayni Najjada (yardımcı kolordu). Bu örgütlerde 11.000–12.000 kişi yer almaktaydı¹⁶⁰. Savaşın patlak vermesiyle, Her biri yerel Arap Ulusal Komitesine karşı sorumlu olan yeni yerel milis grupları, Ulusal Muhafız, kasaba ve şehirlerde oluşmaya başlamıştır¹⁶¹.

Filistinlilerin güçlerini köy ve klan çizgileri boyunca dağıtma eğilimi, Filistin tarafının büyük bir zayıflığı olacaktır. Özellikle Kudüs Müftüsü Hacı Amin Husseinî’ye sadık olanlar ile liderliğine karşı olanlar arasında Filistin toplumunda bir bölünme vardı. Aralık ayında, Müftü Hacı Amin Husseinî’in yiğeni olan Husseinî amcasını koruma amacıyla

¹⁵⁸ Weapons and Warfare, 2016

¹⁵⁹ Ilan Amitzur, **Other Arms Sources to Palestine in the 1948 War. In: The Origin of the Arab-Israeli Arms Race. St Antony’s Series**, London: Palgrave Macmillan, 1996, s. 181-200.

¹⁶⁰ Karsh s. 26.

¹⁶¹ Haim Levenberg, **Military Preparations of the Arab Community in Palestine: 1945–1948**, London: Routledge, 1993, s. 181.

100 savaşısıyla Kudus'e gelmiştir. Hacı Amin Hussein ve savaşıları Suriye'de eğitim almışlardır. Hussein kuvvetlerine birkaç yüz genç köylü ve İngiliz ordusunun gazileri de katılarak destek vermişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz ordusunda görev yapan 7.000 Filistinli ve paralı olarak görev yapan polis gücünde 10.500 Filistinli yer almıřtır¹⁶².

Filistin güçlerinin donanımı çok zayıftı. İngilizler, 1936-39 isyanı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında cephaneliklerinin çoğuna el koymuřlardı¹⁶³. Şubat 1948'in başlarında Arap Birliğı'nin askeri Komitesi Filistinli Araplara 1.700 tüfek teslim etti; aynı zamanda Mısır Müftüye 1,200 tüfek verdi, Irak 1,000 tüfek gönderdi ve Suriye 645 tüfek, 78 makineli tüfek ve 8 havan verdi. Arap Kurtuluş Ordusu (Jaysh el-İnqadh El-Arabi) Arap Birliğı tarafından kuruldu. Bu askeri gücün çoğunluğı Fawzi el-Qawuqji tarafından yönetilen Suriye'den gelen yaklaşık 6.000 gönüllüden oluşuyordu. Resmi olarak bu görev alanı Samiriye de dahil olmak üzere Kuzey Filistin'di¹⁶⁴. Ürdün'ün Arap Lejyonu en etkili Arap gücü olarak kabul edilmiştir. İngiliz subayları tarafından silahlı, eğitilmiş ve komuta edilen bu 8.000-12.000 güçlü kuvvet, yaklaşık 40 topçu parçası ve 75 zırhlı araç tarafından desteklenen dört piyade / mekanize alayda görevlendirilmiştir. Ocak 1948'e kadar bu askeri güç 3.000 kişilik Ürdün sınır gücü tarafından güçlendirilmiştir. Arap Lejyonunda 48 İngiliz subayı görev yapmıřtır¹⁶⁵. Lejyon Komutanı Glubb Paşa, kuvvetlerini dört tugay halinde düzenlemiştir (Tablo 2).

¹⁶²Karsh, s. 26.

¹⁶³Yoav Gelber, **Palestine 1948. War, Escape and the Emergence of the Palestinian Refugee Problem**, Sussex Academic Press, 2006, s. 39.

¹⁶⁴Karsh, s. 28.

¹⁶⁵Karsh, s. 27.

Tablo 2
Arapların Askeri Gücü

Askeri Birlik	Komutan	Rütbe	Askeri Hareket Bölgesi
Arap Lejyonu üst komutan	John Bagot Glubb	Tüm Gener	Merkez komutanlığı
Saha komutan	Norman Lash	Tuğgeneral	
İlk Tugay şunları içerir: 1. ve 3. alaylar	Desmond Goldie	Albay	Nablus Askeri Bölgesi
İlk alay	H.C. Blackden	Teğmen albay	Nablus Askeri Bölgesi
Üçüncü alay	William Newman	Albay	Nablus Askeri Bölgesi
İkinci Tugay şunları içerir: Beşinci ve Altıncı Alaylar	Sam Sidney Arthur Cooke	Tuğgeneral	Destek kuvveti
Beşinci alay	James Hawkin	Majör	Destek
Altıncı alay	Abdullah el Tell	Majör	Kudüs Askeri Bölgesi
Üçüncü Tugay şunları içerir: İkinci ve Dördüncü Alay Teel Ashtton	Teel Ashton	Albay	Ramallah Askeri Bölgesi
İkinci Alay	R. Slade	Majör	Ramallah Askeri Bölgesi
Dördüncü alay	Habis Al-Majali	Teğmen albay	Latrun, Lid ve Ramla
Dördüncü Tugay	Ahmad Sudqi al-Jundi	Albay	Destek: Ramallah, Hebron ve Ramla

Kaynak: Karsh, Efraim. The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War, 1948. Oxford: Osprey Publishing, 2002; Kenneth Pollack, **Arabs at War: Military Effectiveness, 1948–1991**. University of Nebraska Press, 2004, s. 150.

Arap Lejyonu Mayıs 1948’de savaşa katılmış, ancak yalnızca Kral Abdullah’ın Ürdün için güvence altına almak istediği bölgeler olan Batı Şeria ve Doğu Kudüs alanlarında savaşımıştır.

Ürdün kuvvetleri muhtemelen tüm savaşçıların en iyi eğitimlileriydi. Diğer savaşçı güçlerin stratejik kararlar ve taktik manevralar yapma yeteneği yoktu¹⁶⁶, Latrun dördüncü alay konumlandırma kanıtladığı gibi, Ürdün kuvvetlerinin gelmeden önce diğer savaşçıları

¹⁶⁶ Kenneth Pollack, **Arabs at War: Military Effectiveness, 1948–1991**, University of Nebraska Press, 2004, s.150.

tarafından terk edilmiştir. Savaşın ilerleyen aşamalarında Latrun, Kudüs'ün kaderi için son derece önemli ve belirleyici bir faktör olduğun kanıtlanmıştır. 1948'de Irak'ın 12 tugayda 21.000 kişilik bir askeri gücü vardı ve Irak Hava Kuvvetleri'nin çoğunlukla İngiliz olmak üzere 100 uçağı vardı. Başlangıçta Iraklılar, dört piyade Tugayı, bir zırhlı tabur ve destek personeli de dahil olmak üzere savaş çabalarına yaklaşık 3.000 adam görevlendirdiler. Bu güçler Ürdün rehberliğinde faaliyet gösterecekti, ilk ateşkes sırasında Iraklılar güçlerini yaklaşık 10.000'e çıkarmıştır. Sonuçta, Irak askeri kuvveti yaklaşık 15.000 ila 18.000 kişiden oluşmuştur¹⁶⁷.

Konuşlandırılacak ilk Irak kuvvetleri, Nisan 1948'de General Nur ad-Din Mahmud komutasında Ürdün'e ulaşmıştır. 15 Mayıs'ta, Iraklı mühendisler Ürdün Nehri boyunca bir Duba Köprüsü inşa ettiler ve İsrail'in Gesher yerleşimine çok az başarı ile saldırdılar. Bu yenilginin ardından, Irak kuvvetleri Nablus-cenin-Tulkarm stratejik üçgenine taşındı ve İsrail'in 3 Haziran'da başlayan Jenin'e saldırısında ağır kayıplar verdiler, ancak pozisyonlarını tutmayı başardılar. Irak'ın savaşa aktif katılımı bu noktada etkili bir şekilde sona ermiştir.

1948'de Mısır, askeri yaştaki erkek nüfusunun askerlik hizmetine uygun olmayan %80'ini yaklaşık 40.000 kişiyi kara kuvvetlerini destekleme kabiliyetiyle sınırlı olan alana yerleştirmiştir¹⁶⁸. Başlangıçta, Binbaşı General Ahmed Ali El-Mwawi'nin komutası altında Filistin'e 10.000 kişilik bir seferi gücü gönderilmiştir. İkinci ateşkes zamanında, Mısırlılar 20.000 tank ve 135 topçu parçaları ile donatılmış on üç taburda görev yapan 90 kişiden oluşan güçleri vardı¹⁶⁹.

1948 Savaşı'nın başında Suriye'nin, zırhlı üç piyade tugayından oluşan tabur büyüklüğünde 12.000 askeri vardı. Suriye Hava Kuvvetlerinin İkinci Dünya Savaşı sırasında 50 uçağı vardı, bu uçakların sadece 10 tanesi yeni modeldi.

14 Mayıs'ta Suriye, bir zırhlı araç taburu, bir Fransız R 35 ve R 37 tankları ile bir topçu taburu ve diğer birimler tarafından desteklenen 1. Piyade Tugayı ile Filistin'i işgal etmiştir. 15-16 Mayıs'ta, 18 Mayıs'ta yenilenen bir saldırının ardından ele geçirdikleri

¹⁶⁷ Ilan Pappé, **The Ethnic Cleansing of Palestine**, Front Cover. Ilan Pappé. Oneworld, 2006, s.129; Pollack, s. 150.

¹⁶⁸ Pollack, s. 149–155

¹⁶⁹ Pollack, s. 15–27.

İsrail Köyü Tzemah'a saldırdılar¹⁷⁰. Köy, Suriye güçlerinin birkaç gün sonra Degania'staki yenilgisinin ardından terk edildi. Daha sonra, Suriyeliler 10 Haziran'da Mishmar Hayarden'de bir zafer kazandılar, daha sonra savunma duruşuna geri döndüler ve küçük, İsrail yerleşimlerine sadece birkaç minör saldırısı düzenlediler. Lübnan askeri gücü, sadece 3.500 askerden oluşan Arap ülkelerinin askeri gücünün en küçüğüydü. Lübnan Savaşı 1000 kişilik bir güç ile katılmıştır. Arap ülkelerinin askeri gücü Kuzey Celile'ye geçmiş, ancak İsrail güçleri tarafından püskürtülmüştür. İsrail daha sonra savaşın sonuna kadar Güney Lübnan'ı işgal etmiştir¹⁷¹.

Suudi Arabistan, Mısır ve Ürdün İsrail güçleriyle savaşmak için 800 kişilik bir birlik göndermiştir. Yemen ayrıca savaş çabalarına küçük bir seferi gücü göndereceğini belirtmiştir¹⁷².

Filistin'deki İngiliz kuvvetleri: Filistin'de iki Kara Kuvvetleri bölümünde, iki bağımsız piyade Tugayı, iki mekanize alay, bazı topçu birimleri ve bir dizi RAF filosunda konuşlandırılmış 100.000 İngiliz Birliği vardı¹⁷³. Temmuz 1947'de, Filistin'de 70.200 İngiliz askerinin konuşlandırıldığı, 1.277 sivil sürücü ve 28.155 sivil çalışanı tarafından desteklendiği bildirilmiştir. Ancak İngiliz kuvvetleri 1948'de yavaş yavaş geri çekilmiştir. İngiliz Yüksek Komiseri Cunningham 14 Mayıs 1948'de Filistin'den ayrılmış, ancak geri çekilmeyi denetleyen İngiliz kuvvetleri birkaç hafta daha Filistin'de Hayfa ve Limanı çevresinde bir yerleşim alanında kalmıştır. Son İngiliz askerleri 30 Haziran 1948'de Filistin'den ayrılmıştır¹⁷⁴.

Ayrıca Arap ülkelerinin askeri gücü silah, mühimmat ve yedek parça temini için çoğunlukla İngiltere'ye bağlıydı. Dolayısıyla, BM Güvenlik Konseyi'nin Mayıs 1948'de uyguladığı ambargodan büyük ölçüde etkileniyordu. Bazı istisnai durumlar dışında İngiltere ambargoya bağlı kaldı. Savaşın sonuna doğru, Arap hükümetleri Avrupa silah

¹⁷⁰Pollack, s. 448–457.

¹⁷¹Karsh, s. 27.

¹⁷²Eugene Rogan and Shlaim Avi **The War for Palestine: Rewriting the History of 1948**, Cambridge: Cambridge UP, 2001, s. 8.

¹⁷³Karsh, s. 28.

¹⁷⁴Levenberg, s. 94.

piyajasında alternatif arz kaynakları buldular, ancak cephedeki durum üzerinde önemli bir etkiye sahip olmak için çok geç oldu¹⁷⁵.

3.2.5. Savaşın Sonucu ve Yapılan Antlaşmalar

1948 yılının Mayıs ayında başlayan I. Arap - İsrail Savaşı 1949 tarihinde ateşkesle değil sürmekle beraber, söz konusu anlaşmalar, barış ortamını tesis edememiş fakat sıcak savaşı sonlandırmıştı¹⁷⁶. Arap-İsrail Savaşı'nda İsraili 6.000 kişi ölmüştür (4.000 asker ve 2.000 sivil). Arap kayıplarının 10.000 ila 15.000 arasında öldüğü tahmin edilmektedir. Araplar, İsrail'e karşı istedikleri başarıyı gösterememişlerdir. İsrail Arap ülkelerinin askeri güçlerini yenerek sınırlarını güvence altına almıştır. Sonuçta, bir İsrail Devleti kurulmuş ve Filistin kurtarılamamıştır. Arap ülkeleri açısından İsrail ile ateşkes anlaşması imzalamak dışında diğer bir çıkar yol kalmamıştır. Savaş sonucunda taraflar arasında aşağıdaki anlaşmalar yapılmıştır¹⁷⁷;

- İsrail-Mısır ateşkes anlaşması (24 Şubat 1949 Rodos)
- İsrail-Lübnan ateşkes anlaşması (23 Mart 1949 Ras-en Nakura)
- İsrail-Ürdün ateşkesi (3 Nisan 1949 Rodos)
- İsrail-Suriye ateşkesi (20 Temmuz 1949 Manihaizm)

Savaşın ardından ilk mütareke antlaşması 24 Şubat 1949'da Mısır'la imzalanmıştır. Antlaşmayla Gazze bölgesi Mısır'a bırakılmış, Mısır-İsrail sınırı olan Necef bölgesi askersiz hale getirilmiştir¹⁷⁸. 23 Mart 1949'da Lübnan'la ikinci mütareke antlaşması imzalanmış, eski Filistin-Lübnan sınırı askersiz hale getirilmesi şartıyla aynen kabul edilmiştir. Üçüncü anlaşma Ürdün ile İsrail arasında imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Batı Şeria Ürdün'ün kontrolüne geçiyordu. Kudüs, kuzeydoğu-güneybatı yönünde bir hatla ikiye ayrılıyor, Batı Kudüs (Yeni Kudüs) İsrail tarafına, Doğu Kudüs (Eski Kudüs) ise Ürdün tarafına dahil oluyordu. Savaş sonrasında son olarak imzalanan anlaşma İsrail-Suriye arasında olmuştur. 20 Temmuz 1949'da imzalanan anlaşma ile İsrail-Suriye hududu hemen hemen eski Suriye-Filistin hududu olarak kalmış, her iki taraf için hassas

¹⁷⁵ Yoav Gelber Israel Works an Anthology: The 1948 Israeli-Arab War, Jewish Virtual Library, July 2009, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-studies-an-anthology-war-of-1948>

¹⁷⁶ Armaoğlu, s.104.

¹⁷⁷ Weapons and Warfare, 2016.

¹⁷⁸ E. Ömer Kürkçüoğlu, **Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası 1945- 1970**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1972, s. 28

olan üç bölge askersiz hale getirilmiş, askerden arındırılmış şerit hariç bütün Galile bölgesi İsrail'e kalmıştır. Bu arada İsrail ile savaştan diğer devletlerden Irak ve Suudi Arabistan İsrail ile sınırdış olmadıklarından dolayı anlaşma yapmamışlardır¹⁷⁹.

1948 Arap-İsrail Savaşı'nda İsrail, savaştan en kazançlı olan devlet olarak çıkmayı başarmıştır. İsrail, Filistin topraklarının yaklaşık 4/5'ini ele geçirmiş, Celile, Necef'in tamamı ve Kudüs'ün batı kısmını işgal ederek, topraklarını 1/3 oranında genişletmeyi başarmış, bölgedeki varlığını ve gücünü iyice kanıtlamıştır. Savaş sonrası Kudüs, Ürdün-İsrail arasında, Gazze de Mısır-İsrail arasında paylaşılmıştır. İsrail'den sonra bu savaştan en karlı ayrılan ülke Ürdün'dür. Savaş neticesinde İsrail, BM'nin 1947 tarihli Taksim kararı ile kendisine bırakılan 5.800 metrekarelik toprağı 8.000 metrekareye yükselterek Filistin topraklarının neredeyse %80'ini ele geçirmiş olmuştur¹⁸⁰. Bu alan BM bölüm teklifinin önerdiğinden (yüzde 55) yaklaşık yüzde 25 daha fazlaydı. Bu ateşkes hatları daha sonra topluca “Yeşil Hat” olarak biliniyordu. Savaş öncesi ve sonrası Filistin ve Yahudi topraklarının dağılımı Harita 2'de gösterilmiştir.

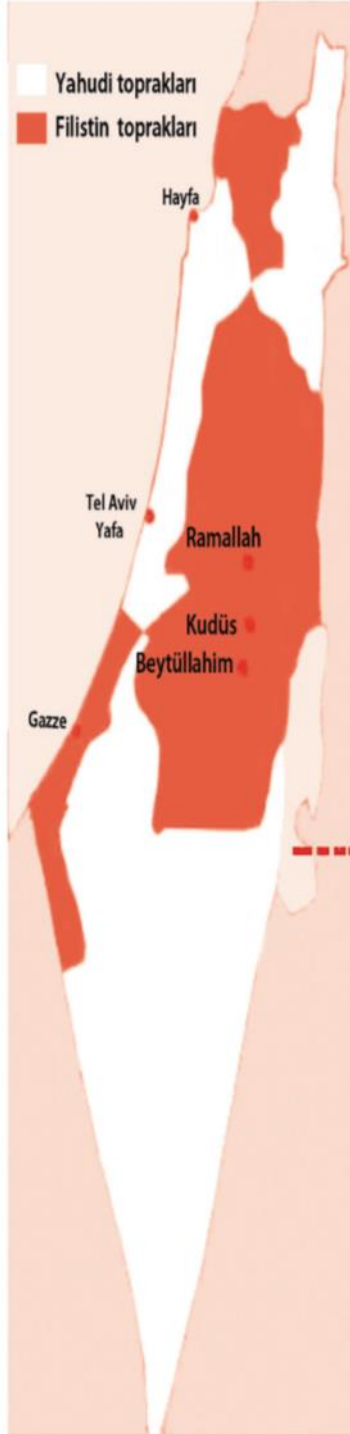
¹⁷⁹Türel Yılmaz, **Türkiye-İsrail Yakınlaşması**, Ankara: Seçkin Kitap, 2001, s. 60.

¹⁸⁰Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi*, s. 231.

Filistin ve Yahudi Toprakları - 1946

BM Taksim Planı - 1947

1949-1967

Harita 2. Savaş Öncesi ve Sonrası Filistin ve Yahudi Topraklarının Dağılımı

Kaynak: Selin M. Bölme ve Ufuk Ulutaş (Ed.), Filistin’de Siyasi Aktörler ve Partiler, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), Sayı.4, 2012, s. 6.

Yaklaşık 900.000 Filistinli vatandaş kendi topraklarından başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Uluslararası topluluk tarafından Filistin sorunu, insani yönden dikkate alınması icabeden bir mülteci meselesi gibi görülmektedir. Filistinlilerin terk ettiği topraklara hızlı bir şekilde İsrail tarafından Yahudi halk yerleştirmeye çalışıldı. 11 Mayıs 1949'da BM üyeliğine kabul edilen İsrail, "1950 Geri Dönme Yasası" ile dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Yahudileri İsrail'e davet etmiş ve 1952'de tüm Yahudilere vatandaş olma hakkı tanımıştır. Filistinliler açısından savaşın onlara yaşattıkları bu acılar onların zihinlerinde "felaket, facia" anlamındaki "nakba" kelimesiyle anılacaktır¹⁸¹.

25 Mayıs 1950'de Fransa, İngiltere ve ABD aralarında anlaşarak üçlü bildirge olarak bilinen belgeyi yayınlamışlar, mütarekeden sonra meydana gelen durumu Arap ülkelerinin kabullenmesi ve fiili müdahale ile kurulan düzenin korunmasını garanti altına almışlardır. Mütareke ile çizilen sınırların İsrail lehine bir ortam oluşturması ve bu sınırlara karşı olacak bir saldırıya üç devletin müdahale edeceklerini açıklamaları İsrail'i memnun kılmıştır. Arap konseyi de 12 Haziran 1950'de toplanarak bildirgeyi değerlendirmiş ve 21 Haziran'da bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiride Arap devletlerinin de barışın korunmasından yana oldukları, silahlanmalarının kendilerini savunmaya yönelik olduğunu belirtmişler, aynı zamanda bir "Ortak Savunma İşbirliği Antlaşması" imzalamışlardır. Suriye, Mısır, Suudi Arabistan ve Yemen arasında imzalanan bu antlaşmaya daha sonra Irak ve Ürdün de katılmıştır. Yapılan bu antlaşma ile o güne kadar etkin olarak sağlanamayan işbirliği noksanlığının giderilmesi amaçlanmış ve aynı zamanda üçlü deklarasyona cevap verilmiştir¹⁸².

İsrail ise Necef'i, Mısır'dan ve Galilee'yi, Arap Özgürlük Ordusu'ndan geri alarak kendine verilen topraklarla haricinde genişleme elde etmişti. Savaş sonucu bir Arap-Filistin devleti kurulamadı ve ayrıca 7 Ocak'ta yürürlüğe giren ateşkes antlaşması kalıcı bir barış antlaşmasını beraberinde getirmedi. Aksine çatışmalar, taraflar arasında daha sonra yeni savaşlar doğuracak şekilde devam etti.

Birinci Arap-İsrail savaşı sonrası Mısır'ın yenilmesinin ardından siyasi yönetim krizleri yaşanmıştır. Mısır'da Kral Faruk rejimi sona ermiş, Mısır Cumhuriyeti ilan edilerek

¹⁸¹Aras, s.14

¹⁸²Armaoğlu, s. 128 –32.

General Necip önderliğinde tek partili bir yönetim kurulmuştur. Yarbay Cemal Abdülnasır ise partinin genel sekreterliği görevini yürütmüştür. 1954 yılı itibari ile Abdülnasır Mısır lideri olarak, Arap-İsrail savaşında yarım kalan hareketi yeniden canlandırmayı amaçlayarak, Arap dünyasının lideri olma amacıyla politikalar yürütmüştür. Ancak İngiltere bu yeni gelişmeler akabinde bölge siyasetinden uzak durmayı amaçlamıştır. Sovyet Rusya'dan silah yardımı alan Nasır, aslında Rusya'nın Ortadoğu siyasetinde etkili olmasının da önünü açmış oluyordu. Araplar ise Sovyet Rusya tehdidinde arşı çekimser bir tavırla yaklaşarak, ülke rejiminin Nasır önderliğinde şekillenmesine yardımcı olmuşlardır¹⁸³.

Nasır'ın sürdürdüğü Arap milliyetçiliği siyaseti, Çekoslovakya'dan silâh ithali ve Asvan Barajı'nın finansmanı amacıyla Süveyş Kanalı'nı ulusallaştırması Batı ülkeleri- Mısır ilişkilerinde önemli krize dönüştürmüştür, İsrail ile İngiltere ve Fransa arasındaki ilişkilerin yıpranmasına sebep olmuştur. Kanal meselesinin askıda kalması görüşmelerin netice sağlamaması ile üzerine İsrail Fransa ve İngiltere ile birlikte Mısır'a savaş ilan etti (23 Ekim 1956). İsrail askeri güçleri 29 Ekim tarihinde Sina'ya girdiler ve kısa sürede Süveyş Kanalı'na ulaşmayı başardılar. Aynı zamanda Gazze, Tiran ve Şarmeşşeyh'i ele geçirdiler; İngilizler ve Fransızlar da 5 Kasım'da kanala askeri birliklerini çıkardılar. SSCB, ABD ve dünya kamuoyunun tepkisini çeken bu olay üzerine istilâcılar daha fazla ilerleyemeyerek geri çekilme kararı aldı. Amerika Birleşik Devletleri, olayların bu denli gerçekleşmesi ve İsrail tarafından konunun kendisine bildirilmemesinden dolayı İsrail'e yaptığı silâh yardımını durdurmuş olsa da savaş sonrası iki ülke arasındaki ilişkiler düzelmitir. Arap kamuoyunu kazanmayı amaçlayan Amerika'nın tepkisi, Eisenhower doktriniyle (5 Ocak 1957) Ortadoğu'da Fransa ve İngiltere'nin yerine geçmeye başladı¹⁸⁴.

Suriye ve Mısır, Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. Lübnan yaşanan tüm bu siyasi gelişmelere dahil olmamıştır. Irak ve Ürdün Nasır yönetimine karşı olmuşlardır. Nasır politikası doğrultusunda Arapları bir araya getirme amacı ile İngilizlerden Süveyş Kanalı'ndan geri çekilmesini istemiştir. ABD ise Asvan Barajı inşasını bırakma kararı almıştı çünkü Nasır politikası ABD'de tarafından hoş karşılanmadı. İlerleyen süreç ve

¹⁸³Koç, s. 127-128

¹⁸⁴İslam Ansiklopedisi, İsrail, <https://islamansiklopedisi.org.tr/israil>

politikada yaşanan değişimler ve yeni rejimler batılı devletlerin de dâhil olacağı büyük mücadelelere yol açacaktır¹⁸⁵.

3.2.6. Savaşın Kaybedilme Nedenleri

Mısır ve Ürdün dahil olmak üzere birçok Arap ülkelerinin askeri güçlerinden gelen kuvvetler yeni İsrail devletine saldırmıştır. Mısır, Suriye, Lübnan, Irak ve Ürdün güçleri, sağcı Irgun Tzvei Le’’umi ve daha aşırı Stern Çetesi gibi Yahudi milislerin bir kombinasyonu olan İsrail ordusuna karşı büyük bir yenilgiye uğramıştır. Bu yenilginin nedenlerini şu şekilde sıralanmaktadır:

- Arap birliklerinin savaş alanındaki zayıf performansının ana nedeni Arap ittifakının tutarsızlığıdır. Arap devletleri hiçbir zaman birleşik bir ittifak gibi hareket etmediler. Güvensizlik, kişisel çıkarlar ve Arap içi rekabet askeri davranışlarını belirlemiştir¹⁸⁶.
- Araplar’ın en büyük eksiliklerinden olan koordinasyonsuzluk ve tek amaç doğrultusunda kolaylıkla birleşememe gibi zaafı sonucunda Ürdün farklı bir plan doğrultusunda hareket ederek İsrail ile direkt savaşmak yerine Batı Şeria bölgesini ele geçirip burada kurmayı tasarladığı Filistin-Arap devletini kendine bağlamak düşüncesindeydi ve bu sebeple General Nureddin’in planını reddederek kendi başına hareket etmeye başladı. Bu hamleden sonra bütün Arap ülkelerinin askeri güçleri bağımsız davranmaya başladılar¹⁸⁷.
- Bu durumun böyle sonuçlanmasında Arapların savaşa hazırlık yapmadan girmiş olmaları, 20.000 olan Arap askerlerinin sayısı, 65.000 kişilik İsrail ordusuna karşı yetersiz kalmış, ayrıca silah ve gerekli teçhizat yönüyle de İsrail’in Araplardan daha iyi durumda olması, Mısır’ın savaşa istemeyerek girmesi, Ürdün’ün askeri gücü komutanının Klub adlı İngiliz’in olması, savaş sırasında yapılan ilk ateşkesin İsrail’in lehine olması ve İsrail’in ABD’den silah ve asker yardımı alması, Arap ülkelerinin askeri güçlerinin kendi başlarına hareket etmesi

¹⁸⁵Koç, s.127-128; Özlem Tür, “Türkiye ve Filistin 1908- 1948: Milliyetçilik, Ulusal Çıkar ve Batılılaşma”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt. 62, Sayı.1, 2007, s. 248.

¹⁸⁶Serr, 2018.

¹⁸⁷Yenigün, s. 15.

ve birlik olamamaları ve Arapların ellerindeki en önemli kozu, yani petrolü kullanmamış olmalarının rolü büyüktür¹⁸⁸.

- Yeni başlayan devletin gücünü hafife alan Arap yöneticiler, İkinci Dünya Savaşı sonrası iç huzursuzluğu sessizleştirecek ve belki de onlara daha fazla toprak kazandıracak kolay bir zafere doğru ilerlediklerini düşündüler.
- 1948 yenilgisine katkıda bulunan bir başka faktör de Araplar arası siyasi rekabettir. Arap liderler Filistin için savaştıklarını iddia ederken, savaşan tarafların farklı gündemleri ve çoğu zaman birbiriyle çelişen hedefleri olduğu bir çıkarlar savaşına girdiler.
- İlk aşamalarda da Mısırlılar Gazze'yi aldı ve bayraklarını Khan Yunis üzerine kaldırdı. Ama çok geçmeden, Yahudi devletine karşı savaşmak yerine, Arap liderler toprak ve şan için birbirlerine karşı savaştılar. Rekabetler büyük bir sorundu, çünkü kötü komuta, şeffaflık eksikliği ve nihayetinde başarısızlıkla sonuçlandılar.
- İsraililere kendilerini yeniden organize etmeleri için zaman tanıyan ilk ateşkesi ve Kral Abdullah ile Golda Meir arasındaki gizli anlaşmayı, olayların gidişatını İsrail lehine çeviren büyük aksaklıklar olarak görüyordu.
- Araplar, Filistin'deki Yahudi milis kuvvetlerinin yeteneklerini de gözardı ediyorlardı. Belki de askeri kampanyalar Arap liderleri tarafından asla yeterince ciddiye alınmadı ve bunun sonucunda savaş alanına az sayıda donanımlı olmayan Arap kuvvetleri gönderildi.
- Arapların aksine, İsraililer iyi hazırlanmış ve iyi organize olmuşlardı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz Ordusu birimlerinde görev yapmış birçok deneyimli savaşçıya sahiptiler¹⁸⁹.

¹⁸⁸Jubara, s.311.

¹⁸⁹ Why the Arabs were defeated, 13 Jul 2009
<https://www.aljazeera.com/focus/arabunity/2008/02/200852518398869597.html>

SONUÇ

Başka ülkeler, dinler ve ırklar tarafından dışlanan Yahudiler, atalarından kalma kutsal olarak kabul ettikleri Filistin’de yaşama arzusu içerisinde girmişlerdir. Özellikle Avrupa’da dışlanan ve çareyi anavatan olarak kabul ettikleri Filistin’de olacağı düşüncesini, Osmanlı’nın Filistin’de hâkimiyeti yitirmesi, Alman Nazi yönetiminden Yahudilerin insanlık dışı işkenceler görmesi tetiklemiş ve Filistin’e önemli Yahudi göçü yaşanmıştır.

Diğer taraftan Siyonist hareketin kurulması ve aktif politikası, İngiliz manda yönetiminin Filistin’deki başarısız uygulamaları sonucunda; Arap ve Yahudiler arasında önemli çatışmaların yaşanmasına ve büyük kayıpların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Filistin, İngiliz Manda yönetiminin en başarısız olduğu projesidir. Çünkü 1948’de kurulan İsrail Devleti haksızlıkla kurulan bir devlettir. Kimi ülkeler İsrail Devletini kabul etmiştir. Kabul edenler genellikle anti-semitistlerdir. Anti-semitistler Yahudi Irkını vatanlarında tehdit olarak gören, onları ülkelerinde istemeyen, Yahudileri kendi ülkelerinden uzaklaştırıp onlara yeni bir yerleşim yeri arayan büyük çaplı bir örgüttür. Bunlar Siyonistlerin Filistin’de yurt edinme politikalarına destek vermişlerdir.

Özellikle Almanya, Rusya, Fransa, İtalya, Amerika, Romanya vb. birçok ülke Siyonistlere bu amaçla destek vermiş, Filistin’de Yahudi nüfusunun artmasında başrol oynamıştır. Bu ülkelerde yaşayan Yahudiler işkenceler görmüşlerdir. Yahudilere ikinci sınıf vatandaş gözüyle bakılmıştır. Böylece Filistin’e Yahudi göçleri artarak devam etmiş ve göçlerinin önüne geçilememiştir.

Netice itibarıyla Arap Halk ve Göçmen Yahudiler arasında çatışmalar başlamıştır. Yahudiler yıllar içerisinde Filistin’e göç etmişler, toprak almışlar, mal edinmişler, fabrikalarda çalışmışlar, manda yönetiminin verdiği imkânlar doğrultusunda memuriyet kazanmışlar, Arap işçilerin yerine geçmişler, Filistin topraklarının en verimli bölgelerini işgal etmişlerdir. Arap halk ise bu haksızlıklara karşı isyanlar başlatmış, grevler gerçekleştirmiştir. Fakat manda yönetimi Arapları en sert müdahalelerle yıldırmaya çalışmıştır. Manda yönetiminin amacı; Filistin’i bir Yahudi Yurdu haline getirmektir.

Bu süreçte Filistin’de başta Kudus müftüsü Hüseyini olmak üzere önemli mücadele veren liderler ortaya çıkmıştır. Filistinliler Arap ülkelerinden destek görselerde ülkeler arasındaki farklı nedenlerden dolayı bir bütünleşmenin sağlanamaması, İsrail devletinin kurulmasının kapılarını maalesef aralamıştır.

Yahudiler arkasına aldıkları destek sayesinde Filistinli Arapları evlerinden ediyorlar, onları yurtlarından çıkartıyorlar kaçmalarına bile fırsat vermiyorlardı. İngiliz Manda yönetimi birliklerini yavaş yavaş çekerek, Filistin’i Siyonistlere bırakmışlardır. Bütün bunlara rağmen halk direniş gösterse de karşılarında artık Yahudilerin düzenli orduları çıkıyordu ve Arap ülkelerinin askeri gücü ordulara karşı çok zayıf kalıyordu. Bazı Filistinliler kaçmak zorunda kalmıştır, bu tükenmişlik sonucunda devreye diğer Arap ülkeleri girmiştir, artık Yahudilerle onlarda mücadele ediyordu. Fakat batı ülkelerine siyonistlere önemli mühimmat yardımı yapıldığı için Filistin’de Araplar hergeçen gün güç kaybetmiştir.

Yahudiler ise kurdukları çeteler ile başta İngilizlerden çaldıkları mühimmatlarla önemli saldırılar gerçekleştirmişler, sonrasında ise ABD, Rusya ve pek çok Müslüman olmayan ülkenin desteğini alarak büyüyerek, bugünkü İsrail devletinin ordusunun oluşmasının temelini atmışlardır. İsrail kurulduktan sonra bu çetelerin militanlarından İsrail’in askeri gücü oluşmuştur. Hatta Stern Çetesi’nin en mühim liderlerinden olan İzak Şamir, İsrail devleti kurulduktan sonra ilerleyen yıllarda İsrail’de başbakanlık görevini yürütmüştür. Diğer bir çete örgütlenmesi olan Haganah’ın önemli üyelerinden olan İzak Rabin ve Ariel Şaron’da İsrail’de başbakanlık yapan kişilerdir. Buradan da anlaşıldığı üzere İsrail çete örgütlerinin kurduğu ve yöneticilerinin yönettiği bir devlettir.

Netice itibari ile Filistinliler anavatanları olan ülkelerinin büyük bir kısmı İsrail tarafından işgal edilmiş, özvatanlarında adeta mülteci konumuna düşmüşlerdir.

İsrailin kurulması Arapların yenilgiye uğramasına ve bitmek bilmeyen savaşların çıkmasına sebep olmuştur. Siyonistler Filistinde faaliyetlerini gittikçe arttırmışlardır. Toprak satın almışlar, ekonomik ve sosyal açıdan kendilerini geliştirerek, nüfuslarını arttırmışlardır. İngilizler savaş sonucunda gücünü kaybettiği için Filistin hususunda ABD ye başvurmuş fakat istediği cevabı alamamışlardır. Çünkü ABD savaş zamanında politikasını değiştirerek Yahudilere sempati duymaya başlamıştır. Ayrıca Dünya Siyonist

Örgütünün kalbi artık ABD de atmaktadır. Bu yeni Dünyanın süper gücünü arkasına alan Siyonistler bu sayede rüyalarına kavuşmuşlardır.

İlki 1948 yılında başlayan Arap-İsrail savaşı ve sonucu hala çağdaş Arap-İsrail çatışmasının yönünü ve boyutlarını belirlemektedir. Üzerinden geçen yetmiş beş yıl sonra savaşa neden olan sorunların çoğu hala çözülememiştir. İsrail sınırları, etnik yapısı ve komşu Arap ülkeleriyle ilişkileri gibi sorular belirsizliğini hala korumaktadır. Filistinli Araplar hala vatansızdır ve yarından fazlası evsiz kalmayı sürdürmektedir, geri dönmeleri yasaklanmıştır ve tazminat almaları pek olası değildir. İşgal altındaki veya tartışmalı bölgelerin geleceği, Kudüs'ün statüsü, su kaynaklarının paylaşımı ve diğer birçok tartışmalı konu üzerinde anlaşılmamıştır. Tüm bu nedenler ve daha fazlası için, 1948 savaşından önceki ve meydana gelen olayları yakından incelemek önemlidir.

Arap ligi üyeleri Mayıs 1948'de askeri güçlerini seferber ederek, İsrail'e girdiklerinde Arap Filistin ülkesini kurmak üzereydiler. Filistin'deki Araplar, Yahudi sakinlerinden sayıca ve askeri güç olarak daha fazlaydılar. Ancak Arap ülkelerinin askeri güçlerinin kuvvetli bir örgütü bulunmamaktadır. Arap güçleri - Kudüs Büyük Müftüsü (Arap Filistinlilerin dini lideri) liderliğindeki Filistinliler ve Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Suudi Arabistan güçlerinden oluşmaktaydı. İsrail'e karşı seferber edilen ortak bir hedef tarafından motive edilmemiş veya merkezi bir komuta tarafından yönlendirilmemiştir. Yahudi güçleri ise bağımsızlık ilan edilmeden önce oldukça organize bir yeraltı ordusu geliştirmişlerdi; Araplar başlangıçta üstün silahlara sahip olmalarına rağmen, İsrail kısa süre sonra ABD ve Batı Avrupa ülkelerinden gelen silahlarla eksikliklerinin üstesinden gelmek için gerekli ekipmanı sağlamıştır. Buna ek olarak, İsrail Arapları dışarı atma görevine odaklanırken, Savaş sırasında Arap ülkelerinin askeri güçleri arasında iç çatışmalar yaşanmakta idi.

Yirminci yüzyıl standartlarına göre 1948 savaşı büyük ölçekli bir savaş değildir. Savaşın başında iki tarafında 30.000'den fazla askeri bulunmakla birlikte, savaşın sonunda İsrail kuvvetleri 108.500'e ve Arap ülkelerinin askeri güçleri 60.000'e yükselmiştir. Kullanılan silahlar çoğunlukla İkinci Dünya Savaşı-vintage tüfekler ve hafif ve orta makineli tüfeklerdir. Çok az tank bulunmakta ve çok fazla uçak yoktur. Savaşın başından itibaren taraflar askeri güçlerini kuvvetlendirmeye yönelik çabalar sarfetmişlerdir. Ancak İsrail'in çabası daha olumlu sonuç vererek, askeri gücünü oldukça güçlendirmiştir. İsrail askeri

gücünü artırmada diğer ülkelerin hükümetleriyle, polis, limanlar, havaalanları ve yeraltı dünyası da dahil olmak üzere, silah satış dünyasında etkili olan tüm unsurlarla Araplardan daha tanındık ve daha iyi bağlantı kurmuşlardır. Böylelikle İsrail'in askeri gücü Arap ülkelerinin gücünü sayı olarak geçmiş ve bu durum savaşın sonucunun İsrail lehine sonuçlanmasına neden olmuştur.

Bunların yanında İngilizler, 1936-39 isyanı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Filistinlilerin cephaneliklerinin çoğuna el koydukları için Filistin güçlerinin donanımı çok zayıflamıştır. Ayrıca Arap ülkelerinin askeri gücü silah, mühimmat ve yedek parça temini için çoğunlukla İngiltere'ye bağlı olması, İngiltere'nin ise BM Güvenlik Konseyi'nin Mayıs 1948'de uyguladığı ambargoya bağlı kalması Arap ülkelerinin savaş müjimatlarına ulaşmasının önünde engel oluşturmuştur. Savaşın sonuna doğru, Arap hükümetleri Avrupa silah piyasasında alternatif arz kaynakları bulmuş olsalar da cephedeki durum üzerinde önemli bir etkiye sahip olmak için geç kalmışlardır.

Savaşın sonuçları büyük boyutta olmuştur. İsrail, BM tarafından tahsis edilen bölgeden daha büyük bir alana sahip olarak ortaya çıkmıştır, ancak bunun ötesinde hiçbir şey çözüme kavuşturulamamıştır. Hiçbir barış anlaşması imzalanmamış, sadece bir dizi ateşkes anlaşmaları yapılmıştır. Filistin Arap devleti kurulamamış, Filistinli Arapların bu müzakerelerde bağımsız bir sesi olmamış, sözcülüğünü Ürdün Kralı Abdullah üstlenmiştir.

Sonuç olarak 1949'da İsrail savaşı kazanmış ve hatta topraklarını genişletmiştir. Birleşmiş Milletlerin 1947'de bağımsız Arap devleti için önerdiği toprakların çoğu ya İsrail'in bir parçası ya da Ürdün'e ilhak edilmiştir. Filistin'de savaştan sonra neredeyse hiç toprak kalmamıştır. Yaklaşık yarım milyon Filistinli korkudan kaçmış veya savaş sırasında İsrail tarafından ele geçirilen topraklardan çıkmaya zorlanmıştır. Bu Filistinlilerin bazıları komşu Arap ülkelerine taşınırken, çoğu evlerine dönme umuduyla mülteci kamplarında toplanmıştır.

KAYNAKÇA

- Altınoğlu, Garbis. **Filistin-İsrail Dosyası**. İstanbul: Pozitif Yayınları, 2005.
- Altunbeğ Turgut, Ceren. “Ortadoğu ve Filistin”, “**Yüksek Lisans Tezi**”. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü” Ankara, 2015.
- Amitzur, Ilan. **Other Arms Sources to Palestine in the 1948 War. In: The Origin of the Arab-Israeli Arms Race. St Antony’s Series**. London: Palgrave Macmillan, 1996.
- Aras. İlhan. “Filistin İsrail Arasındaki temel sorunlar ve Uluslararası Hukuk”, “**Yüksek Lisans Tezi**”. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2010.
- Arı, Tayyar. **Geçmişten Günümüze Orta Doğu**. Bursa: Dora Yayıncılık, 2014.
- Arı, Tayyar. **Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi**. İstanbul: Alfa, 2005.
- Armaoğlu, Fahir. **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları 1948- 1988**.Ankara: İş Bankası,1994.
- Asker, Ahmet. “Nazi Irk Tasnifi’nde Türkler ve Ortadoğu Halkları”. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**. Cilt 12, Sayı 25, 2012, 79-99.
- Avneri, Aryeh L. **The Claim Dispossession: Jewish Land-Settlement and the Arabs, 1878-1948**.London, 2009.
- Beinin, By Joel and Lisa Hajjar, **Palestine, Israel and the Arab-Israeli Conflict a Primer**. Published By The Middle East Research & Information Project, MERIP, 2014.
- Bell, J. Bowyer.**Terror Out of Zion: The Fight for Israeli Independence**. ABD: Transaction Publishers, 1996.
- Besalel, Yusuf, **Yahudi Tarihi**. İstanbul: Üniversal Yayıncılık 2000.
- Bileydi Koç, Malike.**İsrail Devleti’nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006**. İstanbul: Günizi Yay, 2006.
- Bozkurt, Celil.**Türk Kamuoyunda Filistin Problemi, İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.
- Bölme, Selin M. ve Ufuk Ulutaş (Ed.). Filistin’de Siyasi Aktörler ve Partiler, **SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı)**, Sayı.4, 2012.
- Bregman, Ahron. **Israel’s Wars: A History Since 1947**. London: Routledge, 2003.

- British Rule in Palestine,
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/timeline.htm> (30.05.2020)
- Cleveland, William L. **Modern Orta Doğu Tarihi**. (Çev. M. Harmancı), İstanbul: Agora Yayıncılık, 2008.
- Cohen, Michael J. **Britain's Moment in Palestine: Retrospect and Perspectives 1917-1948**. New York: Routledge, 2014.
- Çağlayan, Selin. **İsrail Sözlüğü: Siyonistler, Muhalifler, Tarihçiler, Eylemciler, Yerleşimciler, İsrailliler**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Dağ, Ahmet Emin. “Filistin: Ortadoğu Çatışmalarının Özü”, Ahmet Emin Dağ (Ed.). **Ortadoğu Çatışmaları** içinde. İstanbul: İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2015.
- Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik Türkiye’nin Uluslararası Konumu**. İstanbul: Küre Yayıncılık, 2014.
- Dırık, Ali Rıza. **Uluslararası İlişkiler Tarihi Diplomasi Tarihi: 5**. İstanbul: Evrensel Basım Yay., 2013.
- Duman, Sabit. **Modern Ortadoğu’nun Oluşumu**. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yay., 2010.
- Ediz, İsmail. “Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin’de Toplum ve Siyaset 1919-1922”. **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2015, 141-176
- Ehrlich, Walter. **Zion in the Valley: The Jewish Community of St. Louis**. ABD: University of Missouri, 2002.
- Elpeleg, Zvi. **Filistin Ulusal Hareketinin Öncüsü Hacı Emin El Hüseyini**. (Çev. D. Şendil), İstanbul: İletişim Yayınları, 1993.
- Evans, Laurence. **Türkiye’nin Paylaşılması (1914-1924)**. Milliyet Yayınları.
- Evsal, Vedi. **Ortadoğu’da Oruçlu Günler Savaşı**. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1975.
- Fromkin, David. **Barışa Son Veren Barış Modern Ortadoğu Nasıl Yaratıldı 1914-1922**. (Çev. M. Harmancı), İstanbul: Sabah Kitapları Dizisi Gençlik Yayınları, 1994.
- Gelber, Yoav. Israel Works an Anthology: The 1948 Israeli-Arab War, Jewish Virtual Library, July 2009, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-studies-an-anthology-war-of-1948> (10.06.2020)
- Gelber, Yoav. **Palestine 1948. War, Escape and the Emergence of the Palestinian Refugee Problem**. Sussex Academic Press, 2006.

- Genç, Mehmet. **Birleşmiş Milletler ve Uzmanlık Örgütleri Mevzuatı**. 1.c., Bursa: Ezgi Kitabevi, 1998.
- Green, Matthew John. **The Israeli Defense Forces: An Organizational Perspective**. Naval Post-Graduate School, March 1990.
- Gürün, Kamuran. **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 1983.
- Güzel, Mehmet Şükrü. "İsrail Devletinin Kuruluşuna Giden Yolda Filistin 1914-1947", **USGAM Raporu**, No:6, Ortadoğu Çalışmaları No; 1, Kasım 2012, ss. 2-24.
- Halloum, Ribhi (Abu Firas). **Belgelerle Filistin**. İstanbul: Alan Yayıncılık, 1989.
- Heller, Christian H. Weakness Weakness: Overcoming Strategic Deficits in the 1948 Israeli War of Independence, **WritingContest 2018**, September 24, 2018.
- Hollstein, Walter. **Filistin Sorunu, Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi**. (Çev. C.A. Ertuğ Pres), İstanbul: Yücel Yayınları, 1975.
- İslam Ansiklopedisi, İsrail, <https://islamansiklopedisi.org.tr/israil>(05.05.2020)
- Jewish Insurgency in Mandatory Palestine, https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_insurgency_in_Palestine. (30.05.2020)
- Jubara, Teyseer. **Tarikh Falasteen**. Ramallah: El-shruuk Yayınları, 1998.
- Karakaş, Mustarfa Siyonist Terör Örgütler, Doğruhaber Gazetesi, 30.07.2017.<https://dogruhaber.com.tr/haber/256620-siyonist-teror-orgutleri/>(10.06.2020)
- Karaman, M. Lutfullah. Filistin, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**. Cilt 13, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996, ss.89-103.
- Karasapan, Celal Tefvik. **Filistin ve Şark-ül-Ürdün**. Cilt 2, İstanbul: Ahmet İhsan Basımevi Ltd., 1942.
- Karsh, Efraim. **The Arab-Israeli Conflict: The Palestine War, 1948**. Oxford: Osprey Publishing, 2002.
- Kasalak, Kadir. "İnzilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası". **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt XXV, Sayı 3, 2016, 65-78.
- Kasalak, Kadir. "İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası". **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 25,2016, 65-78
- Khalidi, Rashid. "Filistinliler ve 1948: Başarısızlığın Temel Nedenleri". E. L. Rogan, A. Shlaim (Ed.). **Filistin Uğruna: 1948'in Tarihini Yeniden Yazmak** içinde. İstanbul: Küre Yay., 2012.

- Kızıloğlu, Sedat. İsrail Devleti'nin Kuruluşuna kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi". **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt 2, Sayı 1, 2012, 35-64.
- Koç, Malike Bileydi. **İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006**. İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2005.
- Köse, İsmail. "The Lloyd George Government of the UK: Balfour Declaration the Promise for a National Home to Jews (1916-1920)". **Belleten**. Cilt 82, Sayı 294, 2018, 727-759
- Kurzman, Dan. **Genesis 1948-The first Arab-Israeli War, New American Library**. New York: Library of Congress CCN: 77-96925, 1970.
- Kürkçüoğlu, E. Ömer. **Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası 1945- 1970**. Ankara: Sevinç Matbaası, 1972.
- Levenberg, Haim. **Military Preparations of the Arab Community in Palestine: 1945–1948**. London: Routledge, 1993.
- Levin, Harry. **Jerusalem Embattled - A Diary of the City Under Siege**. Cassels, 1997.
- Lewis, Bernard. **Ortadoğu'nun Çoklu Kimliği**. İstanbul: Sabah Kitapları, 2000.
- Ljubovic, Amir. Filistin, **TDV İslâm Ansiklopedisi**. Cilt 13 1996, ss. 89-103. <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/13/C13004685.pdf> (30.05.2020)
- İşen, Gurbanov. "Tarihten Günümüze Siyon Aşkı ve Siyonizm Türleri". **İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi**. Sayı 2, 2018, 146-1661.
- Marx, Karl. **Kapital**. Cilt I, (Çev. A. Bilgi), Ankara: Sol Yayınları, 1997.
- Mattox, Henry E. **Chronology of World Terrorism, 1901-2001**. Kuzey Caroline: Mc Farland, 2004.
- Menuhin, Moshe. **The Decadence of Judaism in our Time**. Beirut: Institute for Palestine Studies, 1969.
- Morris, Benny. "Revisiting the Palestinian exodus of 1948," in Eugene Rogan and Avid Shlaim (Eds), **The War for Palestine: Rewriting the History of 1948**. Cambridge: Cambridge University Press, 200.
- Morris, Benny. **1948: A History of the First Arab-Israeli War**. London: Yale University Press, 2008.
- Norris, Jacob. "Repression and Rebellion: Britain's Response to the Arab Revolt in Palestine of 1936–39". **The Journal of Imperial and Commonwealth History**. Volume 36, No 1, 2008, 25-45 <https://doi.org/10.1080/03086530801889350>.

- Öke, Mim Kemal. **Siyonizm ve Filistin Sorunu**. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011.
- Öke, Mimi Kemal. **Siyonizm'den Uygarlık Çatışmasına Filistin Sorunu**. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002.
- Öner, Ali. **Çatışmalar ve Görüşmeler Sarmalında Filistin-İsrail**. İstanbul: İlim Yurd Yay., 2012.
- Örücü, Sevdâ. “Yahudi Diyarporası’nın Filistin’e Göçü ve İsrail Devletinin Kuruluşu”. **Vakanüvis -Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**. Cilt 3, Sayı 2, 2018, 202-233
- Özmen, Süleyman. **İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- Özmen, Süleyman. **Ortadoğuda Etnik Dini Çatışmalar ve İsrail**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- Pappe, Ilan. **The Ethnic Cleansing of Palestine**. Front Cover. Ilan Pappé. Oneworld, 2006.
- Peters, Joan. **From Time Immemorial: The Origins of the Arab-Jewish Conflict over Palestine**. ABD: JKAP Publications, 2001.
- Pollack, Kenneth. **Arabs at War: Military Effectiveness, 1948-1991**. University of Nebraska Press, 2004.
- Porath, Yehoshua. **In Search of Arab Unity 1930-1945**. New York: Routledge, 2013.
- Review of “1948: A History of the First Arab-Israeli War” by Benny Morris, 19 Ağustos 2016, <https://www.mohammedamin.com/Reviews/1948/Benny-Morris-1948.html>(15.06.2020)
- Rogan, Eugene and Avi Shlaim (Eds.), **The Palestinian War: Rewriting the History of the US and Israel-Palestinian Conflict in 1948**. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, pp.79-103.
- Rogan, Eugene and Shlaim Avi. **The War for Palestine: Rewriting the History of 1948**. Cambridge: Cambridge UP, 2001.
- Sand, Shlomo. **Yahudi Halkı Nasıl İcat Edildi? Kitabı Mukaddes'ten Siyonizme**. İstanbul: Doğan Yay, 2011.
- Sander, Oral. **Siyasi Tarih 1918-1994**. Ankara: İmge Yay, 1996.
- Serbest M. Bürkan. “Bağdat Paketi’nin Kuruluş Süreci ve Gelişiminde Türkiye’nin Rolü”, **Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.5 Sayı.3, 2016, 401-434.

- Serr, Marcel. In 1948, Israel Survived Assault by Five Arab States, February 16, 2018, [https://warisboring.com/in-1948-israel-survived-assault-by-five-arab-states/\(10.06.2020\)](https://warisboring.com/in-1948-israel-survived-assault-by-five-arab-states/(10.06.2020))
- Sert, Sami. **Hitlerin Müslüman Askerleri**. İstanbul: Bilge Karınca, 2012.
- Sharfman, Daphna. **Palestine in the Second World War: Strategic Plans and Political Dilemmas**. İngiltere: Sussex Academic Press, 2014.
- Shaw, John Valentine Wistar. **A Survey of Palestine: Prepared in December 1945 and January 1946 for the Information of Anglo-American Committee of Inquiry** 1, Filistin: The Government Printer, 1946.
- Stein, Leslie. **The Hope Fulfilled: The Rise of Modern Israel**. ABD: Praeger, 2003.
- Suleiman, Michael W. **Political Parties in Lebanon**. New York: Cornell University Press, 1967.
- Şahin. Mert, “Kuruluş Dönemi Türkiye-İsrail İlişkileri (1948-1958)”, “**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**”. Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2012.
- Tal, David. **Palestine War in 1948: Strategy and Diplomacy**. London: Routledge, 2004.
- Taylor, Alan R. **İsrail’in Doğuşu: 1897-1947 Siyonist Diplomasinin Analizi**. (Çev. M. Karaşahan). İstanbul: Pınar Yay., 2000.
- Tür, Özlem. “Türkiye ve Filistin 1908- 1948: Milliyetçilik, Ulusal Çıkar ve Batılılaşma”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. Cilt. 62, Sayı.1, 2007, 224-251.
- Üzen, İsmet. “İngilizlerin Kudüs’ü Ele Geçirmesi ve General Edmund H. H. Allenby’nin Kudüs’e Törenle Girişi (9-11 Aralık 1917)”. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt IXX, Sayı 2, 2009, 331-332.
- Üzen, İsmet. “İngilizlerin Kudüs’ü Ele Geçirmesi ve General Edmund H.H Allenby’nin Kudüs’e Törenle Girişi (9–11 Aralık 1917)”. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt 19, Sayı 2, 2009, 329-344
- Weapons and Warfare History and Hardware of Warfare, Arab - Israeli war of 1948–9, December 30, 2016, [https://weaponsandwarfare.com/2016/12/30/arab-israeli-war-of-1948-9/\(30.05.2020\)](https://weaponsandwarfare.com/2016/12/30/arab-israeli-war-of-1948-9/(30.05.2020))
- Why The Arabs Were Defeated, 13 Jul 2009 [https://www.aljazeera.com/focus/arabunity/2008/02/200852518398869597.html\(10.06.2020\)](https://www.aljazeera.com/focus/arabunity/2008/02/200852518398869597.html(10.06.2020))
- Yaman, Ahmet. Siyonizm, **TDV DIA**, [https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/37/C37012276.pdf\(15.06.202\)](https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/37/C37012276.pdf(15.06.202))

Yarar, Erhan. “Türk Dış Politikasının Tarihsel Dönüşümü ve Filistin Sorunu Temelinde İsrail Devletini Tanıma Süreci”. **“Doktora Tezi”**. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılâpları Enstitüsü, Ankara, 2004.

Yarar, Erhan. **Tarihsel Dönüşüm’ Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devleti’ni Tanıma Süreci**. Ankara: Siyasal Yayıncılık, 2006.

Yazbak, Mahmoud. “From Poverty to Revolt: Economic Factors in the Outbreak of the 1936 Rebellion in Palestine”. **Middle Eastern Studies**, Cilt 36, Sayı 3, 2000,93-113.

Yenigün, Atilla. “1973 Arap-İsrail Savaşının Suriye Basınına Yansıması: El Ba’as Gazetesi Örneği”, **“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**. Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Yılmaz, Türel. **Türkiye-İsrail Yakınlaşması**. Ankara: Seçkin Kitap, 2001.

Yılmaz, Türel. **Uluslararası Politikada Ortadoğu**. Ankara: Barış Platin Yayınevi, 2009.